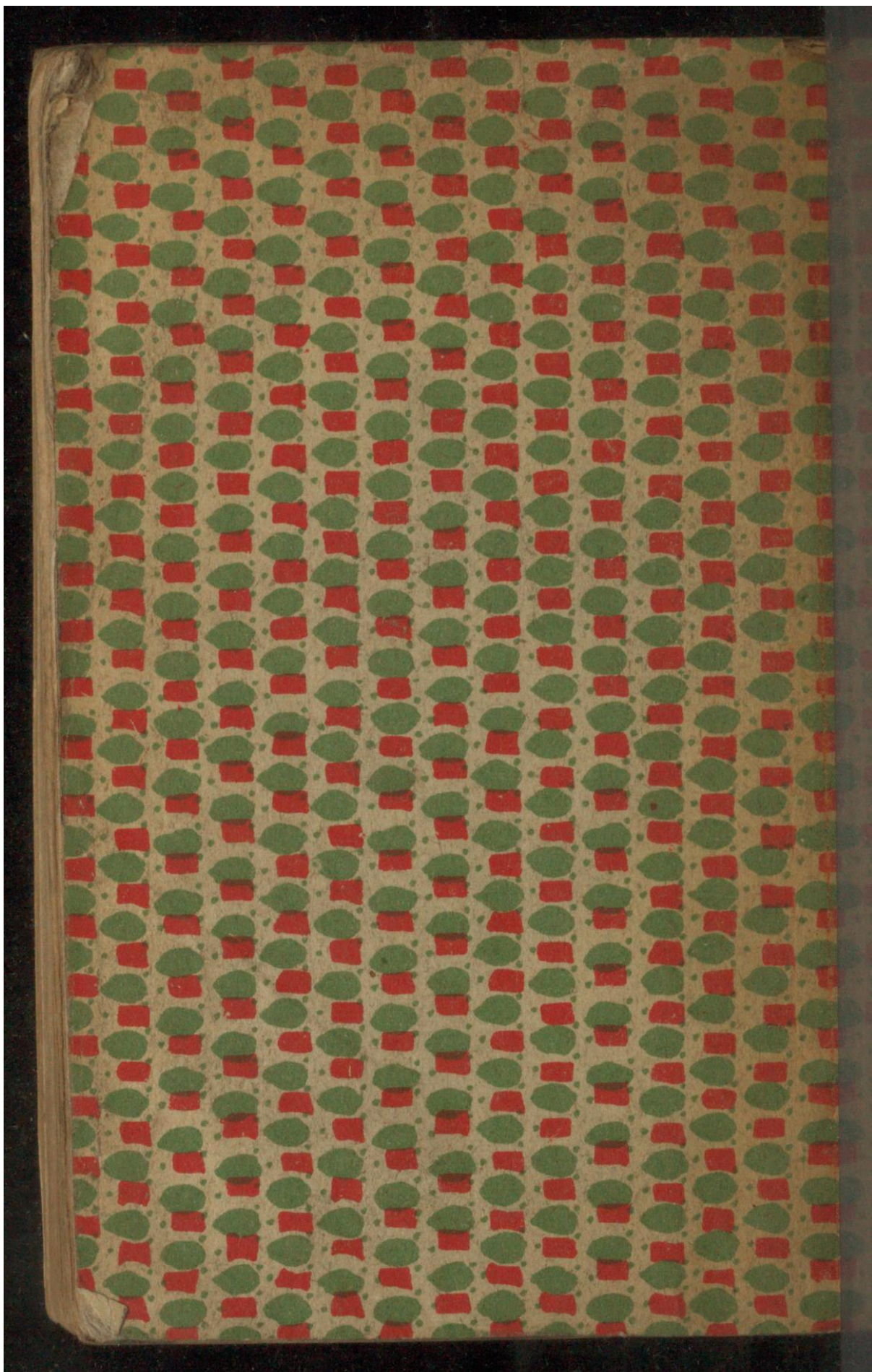

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
818/A/2

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
818/A/2

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
818/A/2

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
818/A/2

3543 818⁽²⁾
A/2

mm F III
16/2

Cal. 11.

L. 95. —

518846
GEORGII

BERTINI CAM-
PANI

DE
CONSULTATIONIBVS
Medicorum
ET
METHODICA FEBRIVM
Curatione
COMMENTARIVS.

BASILEÆ
per CONRADVM VVALDKIRCH.
MDCXXCVI. 66

Dum veteris leges Medicinæ expandere scriptis
Bertinus, Coa qua valet, arte parat:
Hunc ab eo sollers de multis antè paratum
Extorsit Sosius Bibliopola librum,
Quem veluti $\pi\rho\delta\alpha\gamma\omega\mu\omega\varsigma$ dimitteret, omnibus indeq;
Auctorem notum, sicut ab vngue, daret.

D. LEBEVS. T.

CLARISSIMO
EQVITI NICOLAO
HARAVCVRIO HO-
DOVILLAEQ NOBILI REGIS,
NAVARRAE à Cu-
biculo

GEORGIVS BERTINVS
Medicus S.

*Vm Montebelgardo (quò me è
nouissimis tempestatibus Gal-
licis subduxeram) huc à te
de morbo illo cuius velut im-
portuni tyrānidominatu tan-
diu teneris, consultandi causa aduocatus es-
sem, nullam intermissione officij feci, coad-
iuuante D. GVILELMO ARRAGO-
SIO Medico Cesareo et Regio. probitate &
doctrina commendatissimo, quin omni no-
stra cura studio atq; industria tibi tandem
meliuscule esset. Reliquum succissimum tem-*

A 2

P R A E F A T I O.

*pus, ad ea quae de Vniuersa Medicina iam
 pridem habebam instituta, perpolienda con-
 uerti, ut consecutus iam quod conabar, pa-
 ratum & instructum opus Typographo de-
 mandarim. Qui dum videt id ante initium
 anni venientis integrum excudi non posse,
 extorsit à me ut hunc cōmentarium de con-
 sultationibus Medicorum, atq; de necessaria
 earundē in curandis febribus methodo (in
 quo tractasse videor quae nec fortasse satis
 sunt nota omnib. & sunt cognitione dignissi-
 ma) de penu illo depromere & velut super-
 fœtationem ante partū in apertum proferre
 per me illi liceret, ut & mea sponte & eius
 inuitatu prodesse possem. Cū verò cum no-
 luissē antè à me dimittere, quàm patronū
 illi aliquē splendidum quaesissē, dignus oc-
 curristi mihi in cuius nomine appareret, cū
 propter summa quae in te sunt pietatis, gene-
 ris virtutisq; ornamenta, tum ob rem ipsam
 de qua agitur, atq; ut quando abs te digres-
 sus ero, praesenti declarationi & testimonio
 tibi sit hic libellus meae in te obseruantiae, ple-
 naeq; studiū & officij voluntatis, qua et me ti-
 bi semper praesto futurum, spondeo. Vale,
 Basileae Cal. Aug. CIO IO XIV C.*

D E

DE
PARTICVLA-
RI REMEDIORVM
VSVRPATIONE ET ME-
THODO CONSULTATIO-
nis medicæ.

CAPVT I.

Nlegitima & répestiua re-
mediorum, & symesmi v-
surpatione, tria summa fide
ac religione sunt perpéden-
da, nimirum diagnosis, pro-
gnosis & therapeutice. In
diagnosi tria indicationum genera, nem-
pe quæ sunt contra naturam, præter natu-
ram & secundum naturá singulari cautio-
ne obseruabuntur. Primum in methodica
consultatione indicationes, quæ sunt con-
tra naturam ad amussim sunt examinadæ,
vtpote morbus, eiusdem natales & sym-
ptomata. In morbi perspicientia quatuor
summæ & celeberrimæ indicationes sese

conspicuè detegunt, species, magnitudo, mos & motus Specie morbi arguunt natura, eiusdē pars affecta, humoris dominatus, actio læsa, excrementorum conditio & alia signa pathognomonica, quæ partis affectæ & morbi eam obsidentis ideam referunt. Non solum in morbo specie, sed eiusdem indiuiduum spectare oportet, quod ars nō solum in illa, sed etiam in hoc versetur. Si enim febris diaria sollicitat, considerata quænam & à qua causa contrahatur. Si hectica ægrum exerceat, prouidendum an prima, vel secunda, vel tertia species sit. Si continua essentialis, an causus, an lipyria, an hemitriteus, an typhodes, an affodes, an tertiana, an quotidiana: an quartana affligat. Si verò febris symptomaticæ dominatu tenerur æger, æqua animi lance examinandum est, an per congestionē ob parvis imbecillitatem, an per affluxū, siue per destillationem, siue per palindromen genitum, siue per anaropē, siue per catarhopen sic inuehatur, an verò pars labe & corruptela conflictetur. Hæc eadem methodi vestigia in affectibus partium sunt tenenda, ut si dolor capitis vrgeat, ad vnguem distinguendum est an cephalæa, à qua causa contrahatur, & quam cerebri partem obsidione cingat. Si melancholia, an hypochondriaca

diaca
tunc
fortis
sthor
ocul
lis
an
ne
spinal
felle
ab
scyn
ven
ne
mor
ex
tuse
not
rate
long
min
sem
ma
ris
der
ord
sem
tec
lis

Triaca, an corpus vniuersum, an cerebrum tantū occupet. Si apoplexia, an debilis, an fortis: si conuulsio, an tetanos, an emprosthotonos, an episthotonos: si inflāmatio oculi, an taraxis, an ophthalmia, an chemosis: si angina, an vera, an notha: si pleuritis, an vera an falsa: si phthisis, an à destillatione maligna, an ab vlcere pulmonis, an à spinali medulla proficiscatur. Si icterus, an felleus, an criticus, an hepaticus, qui aut ab obstructione, aut inflammatione, aut scyrro ingeneratur. Si hydrops, an ab interturbata, vel priuata vel abolita functione oriatur. Magnitudo verò seu efficacia morbi ex symptomatū magnitudine, mos ex malitia, & partis affectæ cōditione, motus ex certis excandescentiæ periodis innotescit. Porro in vera morbi historia accuratè perpendendum est, an sit acutus, vel longus, recens an inueteratus, an epidemius, an primarius vel secundarius, an essentialis vel symptomaticus, an bene, vel malè moratus, an vniuersalis, an particularis, an primum inuadens, an alteri succedens, an simplex vel compositus. Sequitur ordine causæ scaturigo, que vel est euidēs, seu externa aut interna: hæc existit vel antecedens, vel continens, proprijsq; signis sese exhibet. Cōtinens verò ab antecedens

re, aut ab aëris vitio, aut ab incauta victus
ratione, aut partium internarum cōtagio-
ne genita, vel primam, vel secundam vel
tertiam corporis regionem oblidet. Pri-
mum studiosè iuueltigandū est an humor
sit crudus, vel leuiter vel multum corru-
ptus, qui in pristinam bonitatē redire non
possit, an facilis vel difficilis, an erodens
vel lenis, an crassus vel tenuis, an paucus
vel multus, an syncerus, vel cum sanguine
mixtus, recens vel inueteratus morbi for-
mam semper inferens, an vagus, vel adhæ-
rens, vel cum obstructione vel tumore, an
vitiosus, an corruptus humor cum alicu-
ius partis corruptela, an comiterur pletho-
ram vel cacochymiam. Adhæc plurimum
interest cognoscere vbi causa morbifica
localem habeat generationem, fugacem
cum simplici & parua intemperie coniun-
ctam, vel obfirmatam & inueteratam, in
quibus sedibus stabuletur, quam viam af-
fectet, & in quas partes proclinatas omne
onus recumbat. Sicuti autem vnumquod-
que corpus, sic vnaquæque pars suos ma-
nes & suam noxam patitur. Symptomata
verò supersunt, quæ in functionibus læsis,
aut excrementorum vitio, aut simplici cor-
poris affectu consistunt, suapteque natura
& propria vnius cuiusque significatione
conspi-

CONSULTATIONIBVS.

conspicuè se deregunt. Sequuntur ordine indicationes, quę secundum naturam existunt, utpote peculiaris ægri temperies, nativa cōstitutio vel acquisiticia, vel ab instituto vitę sic comparata, vel calida, vel frigida, vel humida, vel sicca, vel obesa vel gracilis: plethorica vel mediocris, rara vel densa, languida vel robusta: quę visu, tactu & ratione dignoscitur: nec non ætas, sexus & alię id genus, sine quarum exacta perspicientia tutò medicinā facere & sirmesum adhibere non potest medicus. Præterea non sunt negligendę indicationes præter naturam, suo loco iam copiosè descriptę, & sine quarum sedula obseruatione irrita sunt curationis præsidia. Quod ad prognosin secundam vel sinistram attinet: morbi magnitudo vel malignitas, causę vehementia vel contumacia, symptomatum feritas, partis affectę conditio, dignitas & necessitas sunt cum viribus, cruditate vel cōctione materię morbigicę conferenda, an natura morbi, an morbus naturę sit potēs. Fida enim præsagia fiunt, ex his, quę necessariò accidunt naturę & morbi ratione & robore: siquidem vis naturę ex functionū integritate vel vicio, aut in partibus principib. aut alijs, quę ab his propagantur, aut alijs, quę administrationem

peculiarem obtinent, consistente dignoscitur: morbi verò natura ex specie, magnitudine, more, motu eiusdem, causa morbifica, vt materia cruda vel cocta innotescit. Quæ autem non necessariò contingunt in crisi & solutione morbi sunt animi affectus, vt vigilia, tristitia, quæ iudicium interturbant. Eodem negotio tanquam ex alta specula prouidendum est, ex quatuor morbi, temporum, cruditatis & coctionis crisis, ad diem crisis & excretionis signis, quis & qualis sit morbi exitus. Morbi enim ob qualitatem materiæ morbificæ, crassam vel tenuem quantitatem, paucam vel multam virium effœtationem, vel robur, & cutis meatus referatos vel oclusos aut excretionem, aut diurna coctione, aut metastasi seu commutatione terminatur: siquidem febres acutæ ex bilioso humore, quantitate mediocri contractæ in corpore vegeto, poris apertis & cælo calido per excretionem soluuntur. Vt enim vnumquodque animans proprium vitæ tempus: sic vnus quisque morbus peculiarem terminum nascitur, nisi hic à medico malè curante, & ægro delinquente interturbetur, aut humor sit turgens, qui orgasmo quodam in partem aliquam principem irruat: humor enim aliquam partem occupantium

certæ

certæ prænotiones: vagantium & furentium, qui in aliquam partem principē imperu decumbere possunt, incertæ omnino existunt. Febres verò acutæ ex humore crasso & multo profectæ in viribus elanguescentibus, cutis densitate & constitutione frigida ob insignem morbi efficacitatem, & contumacem materiæ morbiferæ sequacitatem per coctionem sensim, aut per metastasim, aut per exitialem catastrophem iudicantur. Cùm enim ad magnitudinem morbi, aut ad potētem causam aut ad partem principem affectam virium infirmitas accedit res ægri sunt in deteriore & angusto loco. Ad hæc quò plures affectus ægrū immaniter exercent, tantò magis aliquid sinistri portendunt. In hoc negotio nō sunt negligenda peculiaris similitudo & dissimilitudo huic cōtraria, quæ in colore, charactere, mole, motu & functionibus singularum partium versatur. Quinetiam medicus insignis decretorius & excretionis imperu sagax & prouidus esse debet: quæ quidem peritos delectare, ignaros deterrere solent. Cæterum medicus non modo certum iam nati morbi euentum præsentire, sed etiam nascentis & imminētis minus obscura signorum significatione instantem insultum præuidere

DE MEDICORVM

debet, non aliter quàm nautæ futuram cæ-
li tempestatem præcurrentibus signis præ-
sagiant. Etenim cacochymia, cachexia,
plethora, capitis grauitas & dolor, obmur-
murantes aurium sonitus, pulsatio tempo-
rum, lachrymæ & caligines oculorum in-
iussæ, palpebræ intumescences, odoratus
hebetior, sudor vndique diffluens, pruri-
tus, lingua crassescens, frequentior expui-
rio, lassitudo spontanea, vigiliarum impro-
ba fatigatio, suffocationum anxietas, sitis
insolens, ex somno labor, animi anxietas,
ventriculi dolor, inflatio, oris amaror, lum-
borum & spinæ grauitas, dolor, excretio-
nes nō naturales & id genus alia signa in-
stantes morbos significant: quibus præcau-
tione, q̄ aut in alteratione, aut pharmacia,
aut phlebotomia cōsistit, statim occurren-
dum, est vt integra sanitas redeat postlimi-
nio, sine qua eximiæ animi dotes & præ-
stantes corporis gestiones splendere ne-
queunt. Quocirca nihil sibi reliqui faciet
ad omnem diligentiam medicus, vt ex na-
tura, causis & effectibus vniuscuiusq; mor-
bi & aliorum signorum significatione su-
prà commemoratorum de opportunis &
legitimis remedijs cogitet, vel deploratos
ægros curandos non suscipiat, & de certo
morbi exitu pronuntiet. Superest thera-
peutice

Peutice seu medendi methodus, quæ consistit in decenti qualitate, quantitate, vsu modo, & vtendi occasione, phlebotomiæ, pharmaciæ & diætæ, sumptis indicationibus à specie, magnitudine, more & motu morbi. Sicuti equidem ex facto ius, sic ex morbi cognitione curatio dependet. Sunt præterea duo profligandorum morborum lumina, nempe methodus & prudentia, de quibus obiter hîc differendum est. Tria verò sunt vniuersalia celeberrima præsidia, quorum duo materias communes excludunt, nempe purgatio, cacochymiam: vacuatio plethoram subtrahunt: diæta verò virium conseruationem spectat, aut intemperiem alteratione corrigit & emendat. In phlebotomia non modò magnitudinem morbi & virium robur, sed etiam naturam corporis, humoris & cæli summa religione animaduertere debet medicus. Nam qui sunt corpore raro donati, & qui regionem ad meridiem spectantem incolunt, paucam & raram sanguinis missionem ferunt. Quæ enim lege nature sunt commoda, ex euentu vt plurimum sunt incommoda. Ad hæc singulari iudicij trutina examinandum est, qua vacuatione vnaquæque plethora demenda est: si quidem plethora pura, tutissimè; impura, non æquè tuto tollitur.

lieur

licitur: impura enim calida, audacter: melancholica parcè: pituitosa, parcissimè substrahitur. Plethora verò ad vires, quæ nec vasa disrumpere, aut calorem obruere potest, cum tamè imbecillas vires premat ne qua putredo succedat, vacuatione demitur, quæ tantum relinquit, quantum natura facile moderatur. Quinetiam in hoc plurimus sit medicus necesse est, vt studiosè obseruet, quos & in quibus morbis per aphæresim, id est vniuersalem, & epaphæresim, id est, particularē vacuationem detrahat. Pharmacum verò peculiari vniuscuiusq; naturæ qualitate & quantitate humoris peccantis, & causæ morbificæ, semper habita virium ratione, analogum esse debet. Vt enim corpus cacochymum robustum potionem medicam leuatur: sic imbecillius simul cum pharmaco tollitur. Quare in virium infirmitate pueris clementiora: natu grandioribus & vegetis validiora & efficaciora sunt exhibenda præsidia. Vtendi verò modus pro inclinatione nature, ætatis, materiæ morbificæ, morbi & meatibus patientioribus, commodioribusque: occasio verò pro eiusdem morbi motu instituetur. Interim præterita causa à medico semper est expellenda; præsens submouenda, & futura prospicienda, Quæ cum ita sint vbi
humor

CONSULTATIONIBVS.

21

humor exuperat vel deficit aut qualitate, aut quantitate, aut commutatione, aut cōnessione praua, aut putredine, studiosè procurandum est quale, an simplex vel compositum: quantum, quàm validum, per quæ loca conuenientia, qua ratione, quo ordine, qua forma, quo tempore, & quàm diu corpori, aut parti adhibendum sit. Porro diætā virium rationem respiciens, vel est vniuersalis, quæ secundum quatuor morbi tempora: vel particularis quæ in perspicuis accessionum inducijs administratur, iureque & loco instituitur, vt iure in exhausto & virium effœtatione: loco in accessionum intermissione. Tria profectò sunt ex quibus victus ratio sumenda est, primum ex viribus, secundum ex morbi constitutione, tertium ex accessionum particularium prænotione. Siquidem de cibo vereri oportet in paroxysmis, & in periodica naturæ perturbatione, vt in accessionibus colicis, doloribus capitis & aliarum partium. Ea autem cautione & religione nutriendus est æger vbi facultas præceperit & morbus non prohibuerit, ne à pepsæos aut pepasmi penso distrahatur natura. His ita stabilitis quo pacto hæc p̄sidia ritè sint adhibenda strictim & obiter discutiendum est. Therapeutices, seu curandi methodi a-

lia est præcautio, quæ non morbū, sed causam morbi spectat: alia est curatio, quæ affectumurgentē oppugnat. Præsens autem seu vrgens vel est essentialis aut symptomaticus: essentialis verò vel est simplex, vt acutus, peracutus aut extremè peracutus, primarius, vel secundarius, vel compositus. Symptomaticus autem aut ab inflammatione, aut à partis corruptela, aut à putridis humoribus circa eam congestis proficiscitur. In morbis acutis victus tenuis: in peracutis tenuior: in extremè peracutis tenuissimus: in longis, plenus instituendus est. Quantitas huius ex qualitate, copia & numero ducta, pro virium robore, & morbi constitutione præscribetur. Vtendi modus ex qualitate, copia, numero, cibo parū vel multū nutriende, longiorib. vel brevioribus intervallis sumpto decerneretur. Quaparte autem natura conflictatur, hac illi sic opitulandum est, vt viribus alimentorum pepsi & exhausto, opportunè succurramus, & morbo ferociēti occurramus. In morbis peracutis & extremè peracutis, qui vehementer, celeriter & continenter mouentur, & quando natura statim erit in procinctu protinus ad phlebotomiam confugiendum est, quæ portionem causæ morbificæ exhauriat. Pharmacia verò tunc est
suspe

suspecta, quæ febrem auget, & ad ex-
candescientiam proritat, viriumque robur in-
fringit. Morbi autem qui lento gradu pro-
cedunt in hisq; lugent sub pondere vires,
phlebotomiæ & pharmaciæ præsidij pau-
latim per epicrasim materiam peccantem
demoliri operæ precium est. Interim pluri-
mum blandis medicamentis subminora-
tius humores in prima corporis regione
stabulantes sunt excludendi, sensimq; ex-
turbandi. Etenim in morbis longis à leui-
oribus semper est auspicandum, certamq;
qualitatem, quantitatem, vsus rationem &
occasionem præparationis sumptis indi-
cationibus à qualitate, copia, situ & motu
humoris instituere operæ precium est, qd
in singulis morbis, siue magnis siue paruis
æqua lãce examinandum est. Vt enim cer-
tus temperamentorum in corporibus, sic
in medicamentis ordo perpendendus est,
vt morbis paruis blandiora: magnis vali-
diora præsidia adhibeantur, vt sunt pyrote-
cisnia extracta, quæ Galenus in lib. de the-
riaca ad Pisonem approbat & parat. In a-
lijs verò, in quibus est brevis historia, sta-
timque orgasmus aut eclampsis adest, mo-
ram nullam postulat morbus, protinusq;
adhibenda sunt sine cunctatione remedia.
Porro in varia multorum affectuum syn-

B

drome miscenda sunt quæ humorum putridorum varietatem & singulas partes affectas spectant, sicque topica remedia methodica curatione sunt adhibenda. Eodem negotio procurandum est ne per metastasim morbus in alium affectum mutetur: ut diaria plethorico corpore existente in synochum: cacochoymo, in febrem putridam: sicco, in hecticam promptè transeat. Huc accedit quod in morbis symptomaticis, & in legitima febrium symptomaticarum curatione duo veniunt accuratè spectanda, fluxio & inflammatio: fluxionis seu palindromes præsentissimum præsidium est reuulsio: fluxione sedata inflammationis curatione suo loco tradita tentanda est. Cum verò post vehemētiam vel diurnitatem morbi intemperies, vel imbecillitas & humorum reliquie ut plurimum supersunt: intemperies seu diathesis morbosa primo loco emendanda est, ne nouam cacochochymiam & luxuriantem humorum prouentum progignat: siquidem ventriculus intemperatus & imbecillus malā chylosim: sicuti hepar intemperie & imbecillitate affectum, vitiatam hæmatosin celebrat, inde ex vtriusque partis vitio cacopragia emergit, ex qua copia humorum recidiui affectus soboles succrescit, Vires autem recre-
 abund

abuntur alimentis euechymis, cardiacis & hypnoticis, sumptis indicationibus à natura humoris & celi: nam temperamento, humori & celo calido, liquida: humido, sicca conueniunt. Humorū reliquie blandis pharmacis excluduntur ne superstes cacoehymia affectum priore deterioremgignat: syncerum autem nisi vas, quodcunque infundis acceſſit. Porro vt hæc omnia votis respondeant & in vsum reuocentur, desideratur prudentia, ad quam recta ratio, cautio & prouidentia referuntur. Recta ratio, fit quando vniuerſa theoremata particularibus & ſingularibus ad amuſſim accommodantur. Non enim authore Galeno ſatis eſt communem naturam agnouiffe: ſed etiam operæ præciū eſt priuatam & peculiarem exactè cognouiſſe, quæ ex rara vel denſa conſtat: quippe hoc ex frigore & materia craſſa, illud ex ea tenuiore & vi caloris magis deſecata cōponitur. Prouidentia verò eſt, quæ certis ſignis futuras res auguratur atque præuidet, ſicquæ ſuccurrit medicus vt in angina & in muliere circiter vigorem paritura, magna fore ſymptomata & virium inſignem effoetationem proſpicit, vberiore & liberaliore ante hoc tempus victus rationem decernit, vt futuræ virium iacturæ conſulat. Nam ægee

in anginae vigore nihil prorsus deglutire potest: mulier verò in partu iam viribus fractis & prostratis statim succumberet. Cautio verò fit, quando medicus in hoc totus est vt singulari iudicij acie morbos distinguat, incognitos pro cognitis non habeat, & eosdem curatu difficiles pro facilibus amplectatur, & praua pro probis in egrorum perniciem perperam suscipiat, pretiaque ob ignorantiam ferat. Quare haftenus dictum est de particulari remediorum usurpatione, & methodo consultationis medicae, quæ in decenti dietæ minoratiuorum seu blandorum medicamentorum vacationis, præparationis & purgationis, qualitate, quantitate, vsus ratione & occasione sumptis à specie, magnitudine, more & motu singulorum morborum indicationibus postea elucescet.

De curatione diariarum   *Cap. II.*

CV^M medendi methodus fit tuta & repestiua remediorum applicatio, certus theorematum, verorum, vtilium, & inter se conuenientium ordo, vniuersalis & ordinata, rationiq; consentanea curandorum morborum via, quæ omnium singulorum cõmunis euadit. Hæc eadẽ in singulorum febrium curatione nunc exutienda venit

nit exordio sumpto à diaria, quæ in aerea & spirituosâ substantia excandescente residet. Communis autem materia & indicatio diariarum est aerea substantia præternaturam incalescens, & à causa procarthartica recenti originem ducens. Prima igitur indicatio à morbo, & à simplici contra naturam calore, qui refrigerantibus & humectantibus præsidij sumptis, & admotis legitimè & cōmodè profligatur. Quintæ etiam sumitur indicatio à causa, pro cuius varietate particulares & diuersæ curationis indicationes sese offerunt. Nam quamuis omnes febres diariæ ex spirituosâ substantia accensa causas trahant, vno die desinant, & refrigerantibus, humectantibusque subsidijs indigeant: tamen pro causarum varietate particulares & dissimiles emergunt curationes. Vnde cum Galeni aduersarij non assequerentur, primam indicationem à morbo, nec nō præcipuam, vtilemque à causa sumendam esse, in varias errorum salebras inciderunt. Indicatio enim prima & vniuersalis tanquam suscitamentum à morbo sui ablationem per contrarium indicat. Siquidem indicatio prima, quæ à morbo depromitur, sui ablationem sine aliqua rationis & cogitationis ope, tanquam aliquid nocēs compræ-

Defensio C
leni.

hendit Indicatio verò à causa sumpta aliquid magis speciatim & vtile, & quid molliendum sit, certò indicat. Cùm enim sit comprehensio nocentis & iuuantis, sensui communi & intellectui hæc sese propinqua offerunt, cogitationisque & rationis obsequio minimè opus est. Nam auctore Gale. bruta etiam animantia primo & peculiari intuitu consequuntur vtilia, & noxia fugant. Nemo nescit, quòd si spina aliqua digito infixæ sit, sine cogitatione, ratione, & arte rusticus stupidus sola indicatione à comprehensione nocentis deriuata, hanc eandem spinam offendentem sine vlllo rationis & consultationis discursu euellit. Itaque his ita primum stabilitis omnis diaria quatuor remedium generibus expugnabitur.

Victus ratione, nempe alimentis natura humidis & concoctu facilibus, quæ pro varijs causis, viribus, & conditione ægrotantis tutò decernuntur. Qualitas enim victus, vt supra demonstratum est, à natura morbi, viribus & natura ægrotantis instituitur: sicuti eiusdem quantitas pro magnitudine affectus, viribus, & ætate ægri, & pro accessionis inducijs exhibetur. Primum qui animi affectibus, labore, vigilia, mœrore, timore, & frigore

re fe

re febricitant, cibis boni succi, & vino oligophoro diluto sunt recreandi. Qui verò febre corripuntur ex dolore, furore, & inguinum inflammatione, à vino vt placuit Græcis & Arabibus sunt arcendi. In quorū colonia censendi sunt, qui repletionē laborant. Qui porrò febricitant ex ira, & ardore, refrigerātibus, qui frigore in febrem diariam inciderunt, moderatē calfacientibus sunt alendi: sicuti qui ex vigilia febricitant, somnum conciliantibus recreandi veniunt. Quin etiam quantitas præscribetur pro ægri natura, & varijs febris causis. Plethorici autem inguinum inflammatione & ebrietate affecti, tenuiori victus ratione sunt nutriendi. Græci & Arabes in animi affectibus, vt in cura, timore, mæstitia, & lætitia vinum non denegant, sed ab eius usu arcent, qui ex ira & dolore febricitant. Occasio verò cibi porrigendi præcipuè sumitur ab accessione inducijs: nam sumitur indicatio ab accessione & motu morbi non tanquam decernens, sed tanquam prohibens, quæ tunc temporis nihil teste Hippocrate, dandum esse inhibet. Quocirca exhibendus est cibus in declinatione febris. Sed cū necessitas vrget ad curationem extraordinariā statim confugiendum

est præcipuè in his, qui febricitant ex fame, labore, & tristitia, quibus in principio febris cibus non est denegandus.

II. Causam abigētibus, quæ Galeno lib. 10. Method. cap. 2. duplex est, aut cū causa effectrix abiit, vt exustio à sole, quæ mora sub vmbra, alimentis alterantibus, nempe refrigerantibus, & humectantibus obliteratur: altera non effectrix causa adest, non ita propria & exquisita censetur, vt febris ex inguinum inflammatione contracta, quæ teste Aetio sanguinis missionem postulat. Porro febres in quibus causa adhuc committatur, contrarijs præsijs propulsandæ veniunt, vt meatuum densitas, aperientibus & discutientibus, febris à labore profecta, quiete, à vigilia nata somno: sicuti mœror, animi tranquillitate, lætitia, mœroris auxilio abigitur. Præterea Græci & Arabes censent diariam plurium dierum, discutientibus, & sanguinis missione curandam esse.

III. Prohibētibus ne diaria in aliam febrem mutetur cæcos cutis meatus dilatando, vapores resoluendo, & calorem alterando balneis & frictionibus. Febres autem omnes diariæ teste Galeno libr. 1. ad Glauconem balneis sunt profligandæ. Qui enim ex cutis densitate, aut inguinis inflammatione

tione

tione febricitāt, aëre balnei supramodum iuuantur. Reliquos omnes quàm citissimè ab aëris occursione semouere oportet. Oleo verò multo tepido & manibus mollib. perfricare quàm plurimum, sed eos præfertim, qui ex labore in febrem incidunt, secundo loco, qui meatus habent obstructos, ac tertio qui inguinum inflammationem patiuntur, quos nimirum sæpius lauare expedit: tamen vt idem testatur Galen. lib. 8. Methodi vlcus, quod bubonem inuexit, curandum est antequàm sit tutius balnei ingressus. Præterea diaria plurium dierum non solū sanguinis missione adimenda est, sed cibi & medicamenta ex his, quæ detergant, exhibebuntur. Cùm enim humorum exuperantia sit causa effectrix, vt diutius protrahatur febris, primum vacatione tanquam præsentissimo remedio succurrendum est. Deinde humorum crassities extenuantibus, lentos detergētibus, & cutis densitas rarefacientibus radicitus extirpantur. Mesue febricitantes tristitia, oleis frigidis & humidis astrictione carentibus, nempe oleo violaceo & nenuphare curandos esse censet. Ad hæc iubet febricitantes labore & calore balneis aquarum dulcium oleo simul permisto lauandos esse. Qui verò febricitant ex quiete,

balneis discutientibus ad sanitatem sunt reuocandi, si eidem fides adhibenda videatur. Dexter porrò balneorum vsus ea cautione est instituendus, vt sine horrore in declinatione febris impuris humorib. in prima corporis regione minimè scatentib. catharro neutiquam urgente, & parte principe non affecta administretur.

- i v. Symptomata emendantibus, vtpotè sitim demulcentibus, quæ syrupo violaceo, aut iulepo Alexandrino cum aqua cocta mixto imminuetur. Quinetiam portulaca in ore contenta, & conserua rosarum sumpta sitim fallere creduntur. Dolori capitis betonica fronti admota mirificè opitulari censetur. Somnus verò conciliandus erit conserua rosarum fronti admota, vel vnguento populeo carpis manuum imposito, vel fotu lactucae, maluae, & violariae, quò pedes & manus hora somni lauentur. Quamobrem cum diaria sit exigui temporis, & curatu facilis, raroque ad huius curationem vocetur medicus, plura non dicam, cum etiam Galenus de hac fusissimè scripsit.

De curatione synochi non putris.

CAPVT III.

SYNOCUS non putris ab exuperanti sanguinis inflammati copia contracta manifestatur.

nifestum sui specimen edit in corpulentis plethoricis succulentis, & rubicundis. Præcipua igitur indicatio à plethora & sanguinis inflammati vbertate sumenda venit, & quinque remediorum generibus extruditur.

Victus ratione refrigerante, humectante & tenui, vt prunis elixis, hordeatis, panatellis ex pane loto confectis, & ptisana. In legitima autem victus ratione minimè peccandum est, quæ pro virium robore & ægri tolerantia decernitur. Siquidem qualitas à natura morbi, viribus, & conditione ægrotantis, quantitas ex magnitudine affectus, viribus & ætate, ægri exhibetur. Quo equidem morbus acutissimus, eò tenuior victus est præscribendus. Modus vsus alimètorum in hoc versabitur, vt potus actu frigidus, præcipuè instituatur. Superest occasio, quæ cibum eo tempore ægris decernendum esse indicat, quo hi vesci consueverunt. Præterea placida animi tranquillitas, corporis quies, somnus mediocris, & fuga vini imperentur. Ptisana seu aqua hordei, testimonio Arabum, est flatulenta, quæ addito & incocto coriandro emendabitur.

Minuentibus humorem in prima corporis regione congestum clystere potius, quàm pharmaco, ne sanguis ob potionem

sumptam magis excandescat. Quamuis autem fæces & humores excrementitij in intestinis cumulati febrem synochum nō pariant, & in continente causa non censentur, hanc eandem tamen non parum augment. Idcirco in hoc laborandum est, vt semper bellè respondeat aluus, humoresque superuacanei ænemate refrigerante, emolliente, & purgante excernantur, nempe libra vna decoctionis maluæ, altheæ, lactucæ in qua dissoluantur cassiæ recens extractæ, sacchari rubri singulorum vncia vna, & olei violacei vnciæ tres.

- III. Vacuatione, nempe sanguinis missione, quæ mutuo Græcorum & Arabum consensu vsque ad lypothimiam administranda est, modò vires & aliæ indicationes non reclamant, siquæ aliqua indicatio hanc dissuaderet, tunc minori copia per vices repetita opus esset. Interim sanguis statim mittendus est, ne pleuritis aut peripneumonia ad ægri perniciem protinus consequatur, synochusque non putris repentè facessat in putrem. Cùm igitur sanguis copia exuperet, citò euacuandus venit, quòd natura morbi & vires ægrotantis id persuadeant. Quantitas verò à primarijs indicationibus nimirum morbo & viribus ægri, & secundarijs à temperamento & corporis ha-

ris habitu, nec non coindicationibus ab ætate, cæli statu, victus ratione, vacuatione præcedente immodica, vel suppressa, & ex futura actione læsa depromptis, regioneque calidior vel frigidior, vel meridiæ vel septentrionem spectante.

Purgantibus humorem biliosum drachma vna & dimidia, aut drachmis duabus, IV. rheibarbary electi infusis & maceratis, aut in succo rosarum, aut in stillatitio cichorij liquore, aut in decocto cichorij, endiuia, oxalidis, thamarindorum pinguium, prunorum, quatuor seminū frigidorum maiorum, & florum cardiacorū, addendo syrupi ex infusione rosarū fescūciam, trochiscorum è caphura parum. Accidit enim vt tenuior sanguinis portio in bilem promptè mutetur, cuius qualitas pro natura morbi, quantitas pro magnitudine eiusdem, conditioneque; & natura corporis, humoris, & cæli semper præscribitur. Galeni aduersarij hîc obiter reprehendēdi sunt, qui hunc accusant, quod malè scripserit medicamentum tota substantia non forma humores purgare, cum per totam substantiam formam intellexerit.

Alterantibus & poros aperientibus. Cū v. enim signa concoctionis apparent, aquæ frigida potus suffragijs medicorum Græ-

corum & Arabum est propinandus, modo
dò æger non sit infirmo ventriculo. Alio-
qui satius esset miscere cum aqua cocta
syrupos vel è limonibus, vel acetosi sim-
plices, vel violaceum, vel conditum ex
conseruis rosarum, oxalidis, nympheæ,
& puluere diamargariti frigidi compara-
rum, & ægro exhibere. Prætereâ cautio-
nes in propinanda aqua sunt perpenden-
dæ ex natura ægri frigida, vel gracili, ex
parte affecta, vt inflammatione, & abcessu,
& materia adhuc cruda. Quarto die teste
Galeno ad balneum aquarum dulcium du-
cendus est æger, frictioque instituenda.
Quinetiam ad obrundendum calorem e-
pithemata regioni hepatis & cordis in lib.
de compositione Medicamentorum de-
scripta admouebuntur. Nisi equidem in-
temperies relicta elueretur, aut recidiuus,
aut nouus affectus priore deterior excita-
retur. Porro si quæ symptomata sese offe-
runt, peculiaribus remedijs minimò ne-
gotio corrigentur. Semper verò in hoc la-
borandum est, vt necessarius singularum
partium calor innatus & influens hu-
ius factor & reparator, quoad
fieri possit, integrè con-
seruentur.

De

De curatione synochi putris CAP. IV.

Synochus putris, aut ab exuperanti sanguinis fœnore, aut à permistione, vel bilis, vel pituitæ corruptæ genita septē præfidijs radicitus extirpatur.

Victus ratione refrigerante & humectante, tenui & non multum nutriente, ¹⁴ quæ in legitima & tempestiua qualitate, quantitate, vsus modo, & occasione sumendorum, admouendorum, educendorum, & faciendorum artificiosè versabitur, vt aëre, natura, vel industria refrigerante, cibis refrigerantib. veluti prunis elixis, hordeatis, iusculis borraginis, buglossi, lactucæ, portulacæ, endiuie, & oxalidis, panatellis ex pane loto confectis, & prisana, quiete corporis, iucunda animi trāquillitate, & alijs eiusmodi, quæ desumētur à natura morbi, viribus & cōditione ægrotātis. Quantitas ^p magnitudine affectus, virib. & ætate ægri variè exhibēda venit. Quod ad modū vsus spectat, alimenta liquida concoctu facilia, & actu frigida sunt porrigenda. Galenus verè atque sapienter scripsit à carnibus assis abstinendum esse.

Humorem minuentibus, vt clystere emolliente, euacuante, & refrigerante ¹¹ supra commemorato, vel vncia vna cassiæ

recenter extracta, & bolo exhibita, præcipuè si prima corporis regio magna humoris impuritate sordescat. Hoc semper ratum esse debet, ut humor vitiatum in prima corporis regione contentum in principio repurgetur, ne eiusdem humoris putridi colluies ad maiorem perniciem in secundam transferatur, contumaciorque obstructio inuehatur, affectusque ferocior euadat. Ex hisque colligendum est, quod sanguinis missio purgationem semper antecedere non debet.

- III. Vacuatione, nempe sanguinis missione, cuius quantitas pro viribus ægri, temperamento, corporis habitu, & ætate, natura cœli, & victus ratione, vacuationeque suppressa vel immodica præcedente decernitur. Cum autem sanguinis exuperantia sit præcipua causa prohibitæ transpirationis & putredinis præsentissimum remedium in euacuatione versatur, quæ in principio semper administranda venit, ne in anceps suffocationis periculum præcipitetur æger. Putredinis equidem labes quam citissime fieri potest, submouenda est, ne sanguinis moles magis vitium faciat, feritasque affectus magis excandescat. Si vires non ferant sanguinis missionem, quæ ad hypothimiam celebratur, tolerabilior re-
- petitio

petitio censeretur. Reformidanda est nunc antiquorum ad viginti quatuor vascula vacuatio, quòd singula vasa vncias quatuor contineant.

Apparátibus humorem nempè crassum extenuando, & lentum detergendo. Ob.
structio enim causas trahit ab humoribus multis, aut crassis, ad cuius expeditiorem victoriam multi primo loco sunt euacuandi, è vestigio crassi extenuandi, & lenti simul detergendi veniunt. Nam cùm in synocho, aliquando bilis vt plurimũ, aliquando raro pituita, aliquando rarissimè humor melancholicus simul cū copioso sanguine vitium facit, fit synochus, vnaq; sanguis, id est maior portio omnium humorũ ad putredinẽ procliuior euadit, vel alius humor cum exuperanti sanguine putrescit. Itaq; siue sanguis putredinis labẽ induat, tenuiorq; eius portio in bilẽ promptẽ transeat, siue pituita aut bilis pariter & simul corrumpatur, apparátus erit humor, vt bilis vitelina alicuius crassitie particeps, aut alterius humoris comes, incidentibus absque manifesto calore, nimirum syrupis ex acetositate citri, è cichorio cum aquis stillatitijs, oxalidis, endiuie & buglossi. Quinetiam si pituita simul permiscetur, oximel simplex, & syrupus capilli veneris non in-

C

commodè cōmisceri poterunt: sicuti si humor melancholicus (quod rarissimum est) putredinem induit, syrupi è buglossò, è fumaria & è lupulis permiscebuntur. Syruporum dosis vt plurimum est fescuncia, & vnciarum duarum, & decoctionis vel aquarum stillatitiarum vncias tres non superat. Arabes ad corporis præparationem, decoctum seminis althææ præscribunt.

- v. Purgantibus humorem præparatum in principio & incremēto, cuius quātitas ex magnitudine morbi, viribus ægrotātis, natura morbi & humoris, & conditione ægri æstimabitur. Porro si humor biliosus exuperat, fiet infusum ex 3. 2. reibarbari electi gran. 5. spice nardi, myrobalanorū flauarū confricatarū, oleo amygd. dulcium 3. 3. vel semuncia in aqua cichorii, vel in decocto thamarindorum pinguium, prunorum damascenorū 4. seminum frigidorū maiorū, & trium florū comuniū expressioni colatæ, addetur syrupi ex infusione rosarū 3. 1. & trochiscorū è caphura 3. dimidiis. Measues opinatur humore tenuē coctione incrassandum esse, ne excernēdo erodat. Sed si natura & per se tenuis euadit, humor statim repurgandus videtur, ne diuturniore mora quam excretionē maius incommodum adferat.

Alte-

CONSULTATIONIBVS.

81

Alteratibus & discutientib. intemperie v. f.
 & imbecillitatē à feritate morbi relictā, re-
 liquiasq; humorū, ne recidiuus affectus su-
 sciteretur. Calor. n. febrilis frigide aque potu
 aut aqua hordei, coriādri, & glycyrrhizę a-
 ctu frigida, aut syrupo ex acetositate citri
 simul perfuso obtūditur, exhiberiq; debet
 cū signa coctionis se detegūt, eaq; lege, mo-
 dō æger sit firmo ventriculo, nulla q; labe
 in viscerib. internis subfit. Cōsultius autē es-
 set tūc ad tabellas diamarg. frigidi, ptisanę
 cū rosarū cōserua permistæ, potū, & epitho-
 mata accōmodata confugere. Quinetiā cū
 prohibita trāspiratio à meatib. cutis densa-
 tis genita integrā febris solutionē remora-
 tur frictionib. poros aperientib. & rarefaci-
 entib. veluti decocto, vel oleo camemeli a-
 dimetur & reserabitur. Interim habēda est
 semper ratio humoris morbū cōmittentis.
 Nā febris synochus est ex colonia acutarū
 nō ardentiu, sanguisq; qui in bilē facefsit,
 febrē mitiorē quā ea, quæ ex bile iā diu pu-
 trida ingenerat. Vbi. n. bilis vitellina iā diu
 incallescēs diutius in corpore immoratur,
 febrē vehemētiore parit: sed sanguis putref-
 cens tenui portione fit biliosus, nō ita cal.
 & retorridus, & crassitie melanch. vt ab a-
 tra bile profectus febrē mitiorē inuhere
 solet. Prætereā hic obiter notandū est, qd

C 2

si sanguis in paruis venis putrescit, tertiae
nae febris naturam redolebit, veluti si in par-
tem aliquam irruat, protinus inflamma-
tionem committit.

VII. Symptomata emendantibus, ut sitim &
putredinem arcentibus syrupis ex acetosi-
tate citri, è limonibus cum aqua cocta sum-
ptis, & conditis ex cōseruis rosarum, nym-
pheæ, & puluere diamargariti frigidi com-
paratis. Somnus conciliandus erit somni-
feris sumptis & admotis: fit autem som-
nus cum calor à superficie ad cētrum reuo-
catur, tuncque benigni vapores in cerebri
arcem irrepunt. Vnde tunc somnifera in-
stituuntur, quòd his calor intercipiatur, ne
in cerebrum conuolet.

De curatione febris hecticae. Cap. v.

EXimij & periti medici non solum tutò
& iucundè omnem affectum profliga-
re debent, sed etiam in hoc plurimi sint ne-
cesse est, ut citò remedia decernant. Quod
sedula opera in febris hecticae curatione,
ob præcipitem morbi feritatem, labascen-
tem virium infirmitatem, & exhaustam, per-
mutatamque calidi fixi & influentis sub-
stantiam tentandum est, antequam in fe-
brem marasmodem traducatur. Natura e-
nim solo instinctu functiones explet, &
mor-

morbū tanquam sæuissimū hostem depellit: sed liquecentem effluuij iacturam sine oportuna medici ope reparare nequit. Hæctica igitur citra marasimum, quæ aut ardentibus febribus, aut inflammationibus & vlceribus partiū principum, aut diariæ succedit, quinque remediorum generibus sanescit.

Victus ratione in sumēdis, admouendis, i. educendis, & faciendis, frigidam & humidam vim sortita. Instituendus porrò est victus refrigerās, & humectans, qui alteratū & inanitum corpus corrigit, & replet, prohibetq; quæ substantiā alterare & euacuare possunt. Idcirco æger aëre libero & clementi, refrigerante & humectante fruetur, si febrem spectas, & siccante, si vlcus pulmones obsidet. Cum autem vlcus pulmones immaniter exercet, calorq; præternaturā & febrilis comitatur, aër frigidus: sed ad glutinādum vlcus necessariò siccus desideratur. Vescetur cibus concoctu facilibus iusculis euchymis, & multum succulentis, vt gelatinis, consumptis: instaurantibus, hordeatis, panatellis, iusculis cancrorū fluuiatiliū, & alijs eiusmodi, quæ corporis emaciati iacturam resarciāt, prompteq; assimilantur. Inter omnia alimenta principatum tenet lac, quod horis quatuor antè pran-

pradium cū saccharo ros. sumendū est, ne
vitium faciat, & tandem corrumpatur. Lac
porrò primum humanū & caprillum ma-
gis nutrit, asininū deterget, & bubulū cal-
facit, obstructionsq; protinus inuehit. Al-
terabuntur verò iuscula, portulaca, lactuca
borragine, buglossio, hordeo excorticato,
& seminib. lactucae, portulacae, & melo-
num. Quinetiam parabuntur hordeata ex
amygdalis recentib. quippe amygdalae ve-
teres sunt oleaginosae, calfaciunt, ventricu-
lum subuertunt, & in bilē minimo nego-
rio mutantur. Interim motus, vigiliarū im-
portunitas, & animi affectus vitabuntur,
quorum loco corporis quies, animi tran-
quillitas, & somnus moderatus substituē-
tur. Cū autem vires elanguescunt, sæ-
pius & parca manu cibus ingerendus e-
rit. Potus erit ptisana ex hordeo, passulis,
iuiubis, sebesten, coriandro, & glycyrrhiza
comparata, aut aqua cinamomi, aut vi-
num oligophorum aqua dilutum, in
qua pimpinella incocta aut infusa fuerit.
Itaque ad tempestiuam & idoneam vi-
tus rationem decernendam non solum
vires, sed partes affectae, nempe cor &
partium solidarum substantia exacte per-
pendentur, vt effluuij instauratio & re-
paratio fiat, quæ quidem est mutatio &
minor

minori quantitate in maiorem. Etenim cum cor calida & sicca intemperie in febre hæctica conflictatur, spiritumque vitalem non nisi paucum, parcum & accensum conficiat: accidit vt hic cum sanguine calidiore efferuescens proferat calidum influens, quod in officina cordis excandescit & imminuitur, cumque ad cæterarum partium alimentum & vitam deuehitur, ob exuperantem singularum partium calorem et imbecillitatem, nequam probè apponi, agglutinari & assimilari potest. Cum enim calidum innatum sit substantia semper mobilis, propriaque & peculiari natura ad superficiem deferatur, & alterno motu à superficie ad centrum modice calfactum et auctum moueatur tuncque hoc bene temperatum caloris et frigiditatis particeps suapte natura ad partes externas functionum obeundarum gratia inuolat, et ob temperiem minimè exhalat, alternoque motu ad resarciendam penuriam et alimentorum concoctionem intrò reuocatur. Vnde mirum non est, si in febre hæctica nimio opere accensus permuratus, et imminutus calor ille fluens, in partibus internis absumatur, et in externis partim dissipetur, immutetur et

& eadem opera non elaboretur. Siquidem intemperatum & imminutum, neque intro neq; foras naturaliter impelli potest, sed protinus permutatur & exhauritur. Hinc admirabilis temperaturæ singularū partiū harmonia dissoluitur: præclara concoctionis æconomia interturbatur, fibræ ad appositionem, agglutinationem & assimilationem necessariæ in vetriculo ne-
tquam procreantur, calor influens ex-
candescit, confertim euolat, singularum-
que partium, earundem necessarium nu-
trimentum desideratur. Quocirca siue ca-
lidum primigenium, siue influens alteran-
tibus, refrigerantibus & humectantibus
alimentis indiget, vt quàm citissimè fieri
possit periculosa vtriusque iactura repa-
retur. Porro in omni affectu sic authore
Galeno alendus est æger, vbi facultas præ-
ceperit, & morbus non prohibuerit.

11. Causam abigentib. qua sublata morbus
euestigio eximitur. In methodica enim &
legitima curatione semper procurandum
est, vt tota morbi radix, quæ adhuc altius
inhærescit, penitus euellatur, ordineque
morbus adimatur. Hinc accidit, vt morbi
labes non repullulet, nullaq; symptomatū
vestigia postea remaneant. Si enim, exēpli
gratia, insignis animi affectus vrgētius sol-
licitat

licitat, omnibus rationis & orationis lenocinijs est demulcendus & cōpescendus ne vniuersa sanguinis moles nimio perē effervescat, calidumq; innatum permutetur & absumatur. Si ventriculi infirmitas sit præcipuum huius mali seminarium, fibręque ad apponendum & agglutinandum necessarię in chylo ritē non conficiantur, hæc infirmitas primū legitima victus ratione vindicabitur, humores exuperantes apparabuntur, præparati repurgabuntur, intemperies emendabitur, & simul ventriculus roborabitur. Si vlcus pulmonis à catarrho contrahitur, accōmodatis primū subsidijs, utpote caput siccantibus, reuel-
lentibus, cucurbitulis scapulis impositis, suffitibus & phænigmo principio spinalis medulę admoto sistendus venit. Interim si humor exuperat, legitima præparatio procuranda: deinde tempestiua purgatio ordine tentanda est. Cū vena aliqua pulmonis rupta est, quicquid in pulmonibus continetur primo loco præparādum, subinde expectorandum erit. Postea vlcus peculiarib. præsijs & bechicis tergebatur, & eo deterfo carne implebitur, tandemq; ad cicatricem perducetur: nempe conseruis & syrupis tussilaginis, scabiosę, saccharo rosato, tabellis ē terra Lemnia, pul-

mone vulpis præparati, & suffitibus tussilaginis concinnatis, & puluere tussilaginis siccae à Dioscoride celebratis. Non quod pars solida sed callus eius vice regignatur: desideratur enim materia, facultasque formatrix, quæ veluti in fœtus formatione perfecta deest. Præterea si vlcus alicuius partis, & ventriculi hepatis, mesenterij, vteri aut alui profluuij huius morbi soboles sit, illa prius extirpanda videtur.

- ¶ II Alterantibus & calore plus æquo effervescentem obtundentib. antequam ægri in hecticam marasmodem non impunè decidant. Est autem alteratio qualitatis exuperantis mutatio, quæ aut intus sumptis, aut ad motis remedijs ritè comparatur, sumpta vel sunt alimēta quorū suprà abundè meminimus: vel medicamēta, veluti syrupi è nymphaea, borragine, scabiosa, tussilagine, violaceus, tabellæ seu electaria trium santalorum, diatragacantum frigidum, saccharū rosatū, conserua buglossi, & lac asininum: alia sunt ad mouenda, vt epithemata cordi & hepati imponēda, oleū amygdulciū, violaceū, mucilagines psilij, & cydoniorū, & balneū, in quod primū temperatur: deinde tepidū, & eodē tēporis vestigio in frigidū ingreditur æger, modò ab ulcere pulmonis, aut ab aliqua parte principē

cipe affecta morbus non emergat. Nam testimonio Galeni balnea partibus principibus imbecillis, aut læsis suspecta esse debent. In demolliendo porrò affectu necesse est vt alteratia affectui delendo paria & æqualia sint, mutuaq; remediorū colluctatione pristinae cōstitutioni restituatur, habita semp morbi & viriū ratione. Duplex aut est intēperies: alia sanitatis, quæ paululum à media tēperie recedit: altera morbofa, quæ multū ab hac, vt in hectica defleat vberioreq; alterantiū portione indiget, vt in vernaculā constitutionē fiat regressus. Quinetiā non pauca sunt in hoc affectu sedulo perpendenda, nēpe vt sepè mutetur remedia, quæ in hecticis prōpte incalescunt, & ne astringentia cū frigidis temerè misceātur, quæ frigiditatis vim remoratur & præpediunt. Ex his liquide patet Paracelsistas novos theffalos & logodedalos in legitima huius febris, & aliorū morb. curatione omninò cecutire q̄ quintā & spirituosam essentiā quēuis affectum demere sibi falsò persuadent. Etenim si febris putrida vrget, molestā putridi & corrupti sāguinis labē resarcire nequit: quippe quinta illa ficta essentia spirituosam substātiā fulcire & reficere tantūm posset, simileq; simili quadā peculiari facultate familiare esse solet.

Præterea

Error Paracelsistarum.

Præterea feбри hecticae opitulari nequit, quod hæc materia calida cordis & partium singularum incendium refrigerare, & humidum primigenium exhaustum reparare minimè potest, vt Paracelsus falsò contendebat.

- IIII. Purgantibus sensim & partitè per epicroasim ob virium infirmitatem, humorem peccantē, qui aut stabulatur in prima corporis regione, aut circa venas, & aliquam corporis partem vberius & contumacius inhærescit, aut cū febris putrida simul obrepit, leui pharmaco, vt semuncia vel drachmis quinque cassiæ fistularis, vel vncia vna & dimidia mannæ electæ, vel scrupulis quatuor, vel drachma vna & dimidia rheibarbari electi infusi in decocto cichorii, endiuia, tussilaginis, scabiosæ, passulorum, iuiubarum, sebestæ, thamarindorum, coriandri, hordei, & glycyrrhizæ, addito syrupo violaceo vel capillorū Veneris. Si quidem simplici affectui simplex curatio rite congruit. At cū morbi sunt impliciti partim consentientes, partim dissentientes, quales sunt hectica & putrida ab hoc affectu auspicanda est curatio, sine quo alterius sanatio consequi nequit, aut cuius curatio alteri neutiquam incōmodat. Tamen vrgentiori affectui altero non neglecto

At, extraordinaria & illegitima quadam curatione succurrendum est, qui quamuis sit diuturnior, ob premētem necessitatem tutior & securior euadit. In legitima verò curatione febris hecticæ & putridæ eodem negotio occurrimus, sed ea lege vt purgatio hecticę neutiquam incommodet, vires non prosternat, calorē plus æquo efferuescentem inclementius non augeat, & necessariam ventriculi concoctionem non labefactet. Si obstructio delitescit, humores crassi attenuantur, & lenti iusculis & iulepis accommodatis detergētur. Interim habenda est semper viriū ratio, studiosēq; prouidendum est, an hæ sint vegetæ, vel deteriores, eademque opera pars princeps affecta nempē cor roboretur, ne huius vis elanguescat, & dissipetur. Cæterum qualitas medicamenti pro natura morbi, quantitas pro magnitudine & viribus ægrotantis semper decernetur, in hocq; plurimus erit medicus, vt bellè respondeat alius.

Symptomata delentibus, quæ si immat- v.
niter excruciant, vires prosternūt, & necessariam ventriculi functionem conuellunt, ad eorum curationem præcipiti celeritate properandum est morbo paulisper intermisso, nō quatenus symptomata, sed quatenus periculosum viriū & vitę discrimin

impendet. Nā morbi in partibus, causæ in humorib. symptomata in functionib. resident, quæ ob vrgentē necessitatem certa & peculiaria exposcunt remedia. Quamuis dēpto morbo symptomata protinus & simul euanescent. Id genus sunt alui profluuiū, dolor, sitis, deiecta appetentia, animi deliquiū, & vigilia. Cū emergit immoderatum & molestū alui profluuiū, cum deiecta appetentia vētriculus firmandus & roborandus erit, sumptis cibis euchymis gelatinis, pressis, consumptis, instauratibus cortice citri conditi, myrobalanis cōditis, diamargarito frigido, puluere coralli rubri, cornu cerui, & terræ lemniae, nec non admotis, oleo mastichino, myrtillorū cum puluere rosarū, & nucis moschatæ, sacculis, & epithematib. peculiarib. Si verò causas trahit à destillatione cerebri primū fluxioni, deinde ventriculo roborando diligēter studendū erit. Cum dolor vrget, anodinis & dolorē demulcentib. opitulandum est. Cū fatigat sitis sitim minuētib. & fallentibus, vt syrupo violaceo, è limonibus occurrendum erit. Si animi deliquium irrepit pro varia causarum occurrence propulsabitur, vtpote in refectione spirituum & copiosiore euacuatione fulciantur, & reficiantur vires, instaur.

instaurantibus, gelatinis, pressis, iusculis, vino, odoribus suauibus & corroborantibus, sicuti pulueribus, margaritarum splendorum, rasuræ eboris, diamargariti frigidi, ligni aloes, cornu unicornis, seminum acetosæ, citri, confectione alkermes, syrupis è limonibus, & acetositate citri.

Facies porrò inspergetur aqua rosarum, nisi adsit molestum alui profluuium. In resolutis spiritibus abstinendum est à frictione. Si oriatur à copia & crassitie, humorum frictiones mirificè proderunt, haud aliter quàm si maligni humores hoc vitium pepererunt, alexipharmaca & frictiones vniuersi corporis decernentur. Somnus conciliabitur, syrupis è papaue, & nymphaea, è violis, diacodio sumptis cū cocleari vel aqua lactucæ, addito simul scrupulo dimidio diamargariti frigidi. Ad hunc & eundem scopum frontalia & floribus nymphaeæ, violarum, oleo rosato, & aceto componuntur. Græci ad eundem vsum lotiones pedum & manuum præscribunt. In his porrò administrandis habenda est ad vnguenti temperamenti, humoris, & ætatis ratio. Nam humidi, & pituitosi, & senes, qui à pristino habitu, longius recedunt, cū eodem morbo conflictantur, validiora

refrigerantia, sed pauciora & frequentius repetita postulant. Vbi autem marasmus anxie torquet, qui excitatur cum partes solidæ, membranosæ, & fibrosæ simul exarescunt, nullo præsidij genere resarciuntur, in hocq; incumbendum est, si aliquis spei relinquitur locus, ut cibis euchymis & frequentius sumptis tantum reficiantur egri. Interim medicum prudentem & prouidum in hoc se gerere sic decet, ut celerem & funestum exitum necessarijs denunciet. Sequitur ordine curatio febrium, quæ in putrido humore resident.

De curatione febris continuæ. Cap. VI.

Febbris continuæ curatio septem præsidiorum capitibus continetur. Victus ratione, quæ pro varia affectus specie, diuersa temporis conditione, & viribus ægrotantis variè decernitur.

- i. Cautio enim adhibenda est, ut in febre colliquescente, causo, & lipyria victus, multum refrigerans & humectans instituat: cuius generis censentur iuscula lactucæ, oxalidis, endiuia, & portulacæ, addito seminum melonum, lactucæ, & papaueris albi nodulo: quibus etiam succi limonum, citri & mali punici rite admiscantur. Hoc nomine Hippocrates præscribit in febre ardenti

ardente aquam coctam, & in febre colli-
quente ptisanæ cremorem: mediocris po-
tus est salutaris in omni morbo liberalior
noxius, qui naturam à suo munere auocat,
ptisana parari potest ex hordeo decocto,
feminibus coriandri, lactucæ, cucumeris,
& radicis glyccyrrhizæ, cui tantillum san-
tali citrini simul misceri poterit. In febre
assodæ ab humore acri & bilioso tunicis
ventriculi infarcto contracta, hordeata ad
detergendum non ineptè exhibebūtur. In
cardiaca febre ex maligno vapore genita
femina citri & acetosæ iusculis & ptisanæ
permista eximiè conferre poterunt. In fe-
bre quotidiana continua cibus hume-
ctans, sed aliqua ex parte incidens & ex-
tenuans videtur esse porrigendus, vt pa-
natella & mulsa, quam minimè improba-
runt Græci. Cæterum legitima & oppor-
tuna viuendi lex à natura & vigore fe-
bris, ægrotantisque viribus est decernen-
da. Quò enim acutior & breuior est mor-
bus, eò tenuior victus ratio est præscri-
benda, præsertim vbi vires non reclamēt.
Etenim cum elanguescunt vires, paulò ple-
nior est exhibendus victus, omniq; ope e-
nitendum & arte sic opitulandum est, vt
fulciantur vires, sine quarum obsequio ni-
hil nisi frustra moliri potest medicus. Por-

D

rò quantitas sumetur ex natura & vehemētia febris, viribus, & ætate ægrotantis, & quatuor morbi temporibus. Siquidem in principio tenuis victus: in incremento tenuior: in vigore tenuissimus exhibendus venit. Vigor enim per accidens indicat tēpestiuam victus rationem, per seq; prohibet tunc nihil porrigendum esse, ne natura in sæuiore affectus excandescencia à necessario concoctionis & excretionis munere reuocetur. Interim in morbis acutis, tenuis: in peracutis, tenuior: in extreme peracutis, tenuissimus victus est offerendus. Porro satietas post crīsim vt testatur historia de muliere morbo defuncta, quæ liberalius cēnata, vitabitur post interijt.

11. Minuētibus humorē in prima corporis regione, ne sordescens humorū colluies in locū sanguinis vacuādi raptim traiciatur, & ne futuro præparationis negotio in totā corporis molē sparsim effundatur, sæuāq; symptomata infligat. Ad hanc rē accōmodantur blanda medicamenta, vt semūcia vel ℥. 6. cassiæ in bolo sumptæ vel mānæ electæ ℥. 1. & dimidia, quæ etiā dissoluantur vel in sero lactis, & decocto cichorii, oxalidis, hordei, seminum melonū, prunorum, thamarindorum pinguium, & triū florum cardiacorum cum syrupo violaceo
vel

vel ex infusione rosarū, vel infuso rheibar-
bari electi: quæ omnia benigna medicamē-
ta ignorabant Græci, horumq; loco ellebo-
ro, peplio, & hiera picra utebantur. Cly-
steres ad eundem vsum comparari pote-
rūt ex cassia fistulari, saccharo rubro, oleo
violaceo, & decocto quatuor remollientiū
& lactucæ. Tamen à leuiorib. nō est auspi-
candum, cū brevis est morbi historia &
cū natura statim erit in procinctu.

Vacuatione quæ ex magnis vasis humo^{III.}
rem peccantem febris continuæ sobolem
prolicet, omnibusque affectibus biliosis &
inflammationibus præsentissimum cense-
tur esse remedium, præcipuè vbi plethora
comitatur. Natura igitur seu magnitudo
febris & viriū robur sanguinis missionem
suadent, quæ in principio administrabitur
antequā vitiosa putredinis labes inuale-
cat & facultatum attritarum firmitas elan-
guescat, ne etiam pharmacū postea sumen-
dum turgentibus humores impellat.

In plethora porro ad vasa, ad lypothy-
miam vsq; sanguinē detrahunt Græci, nisi
viriū infirmitas dissuadeat. In plethora ve-
rò ad vires paulatim parcius & partitè san-
guis effundetur. Ceterū quantitas sangui-
nis, ex primarijs indicationib. utpote natu-
ra & vehemētia febris et egrotātis viribus

nec nō secundarijs veluti tēperamento & corporis habitu, coindicationibusq; simul perpensis, nimirum etate, cœli statu, victus ratione præcedente, immodica vel supressa vacuatione æstimabitur. Adde quod futura actio læsa, præsens, & futura temporis constitutio in hoc negotio minimè prætermittentur. Non verendum equidē est cum Arabibus, parcendum esse sanguinis missioni, ne eiusdem moles nimio opere efferuescat. Nam cū vena eliditur, omnes humores præcipuè exuperantes confercim dimanant, naturaque onere humoris peccantis morbum committentis leuata reliquias minore incommodo expeditius euincet, leuiorque efferuescentiæ occasio intus delitescens subsequetur. Itaq; in biliosa plethora ob refrigeriū & futuram caloris extinctionē vberior: in pituitosa ob futuram cruditatē parcior detrahetur sanguis: ambigit verò melancholica. Quod ad vtendi modum spectat pro varia febris natura & partium affectarum conditione diuersa pertunderetur vena, vt interna dextri brachij ex vena caua & hepate sinistri cubiti interna, ex liene promptius & validius detrahit. Quocirca in febribus biliosis interna dextri brachij: in melancholicis sinistri cubiti ruto & citò secabitur.

Præ-

Præparatione, quæ duplex est: altera corporis, in qua laxatis & patentibus corporis meatibus, idem alimentorum & medicamentorum beneficio præparatur, ne medicamento cursus remoretur. Altera est humorum, qui nisi ritè sint apparati medicamento minimè cedunt, & in purgationis negotio graua symptomata inuehunt. Et enim tres censentur in corpore alterationes: alia naturalis, pepsis dicta perfectio à calido, naturali elixationi similis: alia est contra naturam omninò putrida, quæ nullo negotio concoqui potest, sed alteratione & excretionem indiget. Tertia est media pepasmos dicta, semi putridorum coctio, quæ, teste Galeno, bifariam suscitatur. Siquidem aut crudi sunt humores, veluti pituita acida & dulcis, cuius portio ita edomatur, ut in substantiam alimenti conuertatur: alia est admodum putrida, quæ euincitur & maturatur à natura, medicamentorumque beneficio ad excretionem aptior redditur. Id genus sunt utraque bilis & ichores, quæ cum à natura edomantur, concocta quodammodo dicuntur: quamuis nihil in nostram substantiam facere possit. Idcirco humores in prima & secunda corporis regione congesti apparandi erunt iusculis & sy-

DE MEDICORVM

rupis accōmodatis, vt exempli gratia: si bilis exuperat, commodè instituentur iuscula ex borragine, buglosso, endiuia, oxalide addendo succum citri & mali arantij. Syrupi etiā è cichorio simplici, ex acetositate citri, violacei, singulorū vncia dimidia, aquæ stillatitiæ, oxalidis, buglossi, & cichorij, singulorum vncia vna simul miscantur, & sumantur cum tabella vna diamargariti frigidi. Si humor pituitosus simul reconditur, in eodem decocto addentur radices asparagi, graminis, & folia agrimonie scolopendrie & lupuli. Cū verò humor malignus, vt in lipyria negotium facit, addentur buglossus, viola, nymphaea, succus mali citrij, cotonei, & semen oxalidis, aut liquores stillatitij, melissæ et tormentillæ. Semper equidem habenda videtur esse ratio maligni humoris & partis affectæ, præsertim principis, quæ dignitate & præstantia vniuersam corporis œconomiam moderatur. Quamobrem humores crassi attenuandi, lenti detergendi, et duri molliendi veniunt. Tenuēs verò concoquendi ad expeditiorem excretionem non censentur, vt in sputi expectatione contra mentem Arabum, qui propius et per se è corpore effluunt, nisi suapte natura acres extiterint, qui tunc sunt demul-

demulcendi, ne excernēdo molestiam adferant. Græci oximelite & mellitis ob penuriam & ignorantiam sacchari utebātur: nunc Arabum more syrupum acetosum, oxisaccharum & syrupos accommodatos cum saccharoq; comparatos, in febribus continuis cōmodius instituimus. Quæ cū ita sint legitima præparationis qualitas, p natura humoris: limitatior quantitas, pro copia, vsus modus, pro parte affecta, humoris situ, & motu in principio tutò, citò & iucundè procurabitur. Galenus præparationem contra suorum aduersariorum opinionem in suis libris vbique celebrat, quā breuitatis gratia libr. vndecimo, Method. prætermisisse videtur in curatione febris putridæ.

Purgantibus humorem sensim apparatus in morbo salutari, qui p humoris natura & situ per epicrasim & partitè apparētibz signis concoctionis expurgatur. Nā vt triplex statuitur concoctio, nempe obscura, manifesta & perfecta: sic triplex discernenda erit purgatio his respondens, nimirū parca, moderata & valida, præsertim cū putredinis labes secundam corporis regionem obsidet. Cū verò dubius & periculosus est affectus, aut signa concoctionis, quæ nec sunt, nec aderunt, ad pur-

gationem statim properandum est, vbi obferitatem affectus, & atrocitatem symptomatum deperdendæ salutis adest suspicio. Nam humor maligna qualitate p-
sternens, vberiore copia premens & turgens, partes principes obsidens & doloris atrocitate excrucians, in quauis corporis regione ante concoctionem (quæ frustra ob inopinatū exitium expectaretur) initio deriuandus & profligandus est. Itaque si bilis repurganda est drachma vna & dimidia, vel duabus rheibarbari, vel semuncia myrobalanorum flauarū infusis in decocto cichorij, oxalidis, prunorum, thamarindorum pinguium, quatuor seminū frigidorum maiorum, & trium florum cardiacorum: expressioni colatæ addentur electarij è succo rosarum pro exuperati copia & virium firmitate scrupuli quatuor, aut drachma vna & dimidia, syrupi ex infusione rosarum, vncia vna, trochiscorum è caphura scrupulus dimidius: aut dissoluentur drachmæ sex cassiæ fistularis, aut vnciæ duæ mânæ electæ. Pro natura enim humoris exuperantis peculiare remedij genus, pro magnitudine affectus & humoris certa quantitas, pro humoris motu & situ vtendi modus perpetuò instituetur, sed ea lege vt in ancipiti morbo medicamentum
vali-

validum præscribatur, ne mitiore medicamento & diuturniore mora totius corporis structura corruat. Cōtingit enim vt plurimum morbum blandioribus pharmacis efferuescere, viresque paulatim labascere. Interim in hoc totus erit medicus, vt purget quantum vires ferunt, & quamdiu & quousque reliquiæ humorum supersint. Præterea vtendi modus studiose est obseruandus, qui humoris semel, vel pluries purgandi opportunitatem, loci commoditatem, & ordinem regionis primæ, deinde secundæ, postremo tertiæ exhauriendæ, continet. Medicamentū verò naturæ corporis & humoris qualitate vel quantitate semper debet esse analogum.

Sudores & vrinas mouentibus post integram concoctionem, præsertim cum o-^{VI} ciosa est natura. Vt enim medici transacto sæuiore status tempore post euictam & cōcoctam materiā tutò pharmacum propinant, cum est ignaua natura: sic testimonijs Græcorum & Arabum post signa concoctionis, digestio legitimè instituitur, quæ quidem duplex censetur: Nam alia est alimenti, anadosis dicta, quæ à facultate attractrice emergit. Altera est excrementorum, quæ duplex iudicatur, vna sensilis, diacrisis dicta, in qua vrine, sudores, & alię

excretiones profunduntur: altera est insensibilis, diaphorisis nuncupata, in qua per insensibilem transpiratum ex toto corporis habitu exhalant excrementa. Sudores igitur & urinae mouebuntur syrupo acetoso simplici, capilli veneris, & è limonibus, iusculis asparagi, graminis, foliorum borraginis, buglossi, & seminum melonum simul perfuso citri succo. Quātitas pro natura & situ humoris instituetur. Præterea medicus eò usque moliri debet omne euacuationis genus ut tota morbi soboles euellatur, ne remanentibus humorum reliquijs recidiuus affectus succrescat. Græci & Arabes post signa concoctionis, balneum aquæ frigidae non improbant, cuius ope sudores, & urinae facilius cicerentur. Si natura per se id negotij aggrediatur, totum huic committendum est. Quod enim natura per se præstabit, frustra medicina tentabit.

VII. Alterantibus & roborantibus præsertim in declinatione morbi, corpore probè repurgato cordi & hepati admouendis. Siquidem ex febrili incendio empyreuma & imbecillitas perpetuò consequuntur: quæ quidem ut plurimum in eundem affectum, aut priore deteriorem præcipitant ægrum.

Vnde mirum non est, si hoc seculo non
pauci

pauci ægri ob neglectum horundem præfidiorum vsum in seuiorem affectum relabuntur, & miserè excruciantur, vixq; tandem redimantur. Quocirca eò spectabit medici opera, vt post febrem continuam, siue ardentem, siue colliquescentem, siue cardiacam, admoveantur cordi & hepati epithemata refrigerantia & roborantia, in declinatione morbi, aut in statu, cum nimio opere exardescit, & sæuius efferatur affectus. Parabitur autem epithema, cordi ad mouendum ex aquis stillatitijs, buglossi, rosarum, pimpinellæ, oxalidis & nymphææ, singulorum vncijs duabus, addendo pulueres diamargariti frigidi, coralli rubri, santali citrini, singulorum drachmam vnā, et fragmentorum preciosorum, scrupulum vnum, croci, trochiscorum è caphura singulorum scrupulum dimidium, aceti vnciam dimidiam, non dissimile ex decocto eorundem simplicium componitur.

Comparabitur etiā epithema hepati imponendum ex aquis rosarū, cichorii, oxalidis, singulorum ℥. 4. addendo santalorum, spodij, singulorum ℥. 1. spicēnardi scrupulum dimidium. Antiqui hydreleum admovebant, nunc recentiores aquam stillatitiam rosarum, oleum violaceum, &

acerum simul perfundunt & adhibent. Quinetiam ad hunc & eundem scopum imponitur epithema genitalibus, ex aquis rosarum, plantaginis, vino & aceto confectum. Præterea exhibebitur conditum ad robur & refrigeriū ex cōseruis nymphææ, buglossi & oxalidis, admiscēdo pulueres diamargariti frigidi, & fragmentorum cōmunium. Qua in re Græcis Arabes sunt locupletiores, qui roboris & refrigerij gratia, ob suaues sacchari delicias, sacchara, seu conseruas, condita, & tabellas ingeniosè excogitarunt. Græci olim succum rosarum propinabant, nunc posterī syrupos peculiare, ut è limonibus, & è granatis, & iuscula lactucæ, oxalidis & portulacæ cum succo limonum scilicet porrigunt. Igitur qualitas alterantium & roborantium ex specie affectus, partisque affectæ conditione: quantitas ex vehementia, & sæuitia præcedentis affectus spectabitur. Semper equidem mala qualitas tollenda, corpus imbecillum roborandum, & quod absumtum est, restaurandum venit.

VIII. Symptomata emendantibus, quibus pertinus extraordinaria curatione occurrendum est, si ab horum feritate vitæ discriminē impendet, non quòd morbus, & eius causæ seminaria demantur, sed quòd funestā horum

horum sæuitiam leuant. Actio enim læsa ex morbo, excrementorum vitium, & simplex corporis affectus ex actionis offensione primordia gradatim acceperunt.

Cum molesta vigiliarum importunitas ægrum fatigat, somnus accersendus erit, syrupi è nymphæa, aut è papauere sescuncia, stillatitij liquoris lactucę vncijs tribus cum scrupulo dimidio diamargariti frigidij, quæ mista appetente sôni tēpore exhibebuntur, vel philonis antidotus instituetur, si æger sit robustus. Quippe, teste Aui-cenna, opiū imbecillis & senibus est suspectum. Quinetiā admovebuntur carpis manuum, & fronti vnguentū populeum, & oleum rosatum cum aceto, vel capita papauerum in albumine oui dissoluta, vel flores papaueris, & nymphæę simul permisti. Gręci commendant lotiones pedū & manuum, quæ parabuntur ex decocto foliorum lactucę, maluę, violarię, cucurbitę, florum nymphęę, rosarum & papaueris albi. Somnus etiam præcipuè conciliandus venit, qui delirium compescit, & sitim à siccitate profectam demulcet. Immoderatus verò à copioso humore cerebrum perfundente contractus, suspectus esse solet, qui succo fœniculi cum aceto cocto, & odorato excitabitur,

Dolor verò capitis propulsabitur oxirò-
dino fronti admoto, vel frontali ex farina
hordei macerata in succo betonicæ, & ser-
pilli, vel decocto florum betonicæ, came-
meli, rosarum, & violarum fronti impo-
sito. Celsus decernit rosas in aceto mace-
ratas. Delirium abigitur repellentibus ce-
rebro admotis, somnum conciliantibus,
frictionibus, lotionibus pedum & ma-
num, syrupis, & iusculis refrigeranti-
bus, efferuescentes vapores frænantibus.
Catarrhus compescendus est peculiari vi-
ctus ratione, reuellentibus vt frictionib. &
cucurbitulis scapulis admotis, errhinis &
catarrhum sistentibus, præsertim vbi tuf-
fis aspera, præcepta suffocationis periculū,
vigiliæ & excoariatio ægrum exercent. In-
terim cautio adhibenda est, repellentia,
non nisi cum religione fronti adhibenda
esse, cum catarrhus multum vrget, & mul-
ta in cerebrum confluxit materia.

Cum sitis sollicitat syrupi è limonibus
violaceus & acetosus simplex cum aqua
cocta, vel ptisana, conserua symphiti &
nymphææ exhibita, & portulaca in ore
terenta, haud dubiè opitulantur. Si suffo-
cans incendium & intolerabilis corporis
iactatio ægrum excruciant, refrigerantia
& humectantia sumpta & admota, & san-
gui-

guinis missio, si nihil dissuadeat, non parum conferunt. Si dolor renum & calor obrepunt, cerato santalino, & oleo violaceo simul perfuso succurrendum erit. Si icterus suboritur, obstructionem tollentibus, sudores & urinas mouentibus, lotionibus & fotibus florum camæmeli, meliloti, & anethi obstandum erit. Sudores vniuersales die decretorio erumpentes, febrem arcentes, symptomata minuentes, & à quibus æger bene se habet, & qui facile feruntur, naturæ sunt relinquendi, nec suppressimendi quoad pulsus apparebit magnus & mollis.

Si verò immoderatus eruptionem faciunt, pulsusque euadit languidior, pro viribus excernentur, ne ob insignem euacuationem, & irruentem virium infirmitatem, ad exitium inopinatum precipitet. Qui subsistunt, aut à copia, aut à crassitie humorum proritandi erunt syrupis è limonibus, capilli Veneris, & acetosi simplicis cum ptisana, vel decocto graminis & asparagi. Si dysenteria ægrum offendit, & feбри succedat, victus ratio peculiaris, & humore peccante instituetur, qui rheobarbaro & myrobalanis expurgabitur. Auicennas autem verè atque sapienter pro-

didit, profluuiū profluuiū causam abscin-
dendo curari, quod videtur cōfirmare Ga-
lenus 24. Aphorif. lib. 4. Præterea clysteres
primū lenientes: deinde detergentes: po-
stea cicatricem inducentes sunt præscri-
bendi. Si profluuium vires prostermit, nul-
læque humorum peccantium reliquæ su-
persunt, constringendum, vrinasque & su-
dores cientibus, reuellendum est. Interim
in magna acrimonia humorum & viribus
validis narcotica non sunt omnino negli-
genda. At in materia frigida & crassa, du-
bia esse solent. Inter præsentissima reme-
dia probatur à Galeno libr. 4. de articulis
epithema, & quoduis præsidium hepar ro-
borans. Si profluuium sit pestilens, robo-
rātibus, & alexipharmacis expugnabitur.

De curatione febris ex cruditate.

CAPVT VII.

CVM febris ex cruditate sit anceps &
dubius morbus, partim ob exuperan-
tem humorum copiam obruens, & ob ma-
lignam humorum perniciem vt plurimū
prostermit, præcipuè cum à cibis corru-
ptis primordia accepit, à naturaque euin-
ci non potuit, peculiare & tenuem victus
rationem exposcit. Magnus autem & an-
ceps est morbus ex se, qui aut partes prin-
cipes

cipes, aut à corde non remotas, aut acutius sensu insignitas occupat, vires conuellit, vtrumq; calidum fixum, & influens obterit. Quinetiam magnus ratione causæ nuncupatur, qui ob exuperantem humorum sarcinam omnes partes nobiles & ignobiles obruit, & ratione symptomatum functiones vitæ necessarias labefactat. Tamen æger non est vsque adeò deperditæ sanitatis, quin adhuc aliquis curationi relinquatur locus, quæ octo remediorum capitibus comprehenditur.

Victus ratione tenuante, quæ pro vberiore cruditatis prouentu humorē crassum & crudum attenuat, sensimq; corpus tanto onere cōfertum leuat, simulq; vires fulcit. Eò igitur dirigeretur consilium, vt viriū ratio habeatur, harumq; subsidio sensim & pederentim humorum impuritas absumatur, siue in prima, siue in secunda, siue in tertia corporis regione delitescat. Vires porro languidæ, vel integræ internoscuntur functionibus animalibus, nempe sensum & motus firmitudine, aut infirmitate, vitalibus vt pulsu magno, vehementi, aut paruo, & languido, & naturalibus, nempe signis coctionis vel cruditatis. Itaque si pulsus est magnus, satis vehemens & laudabilis, aliquodque concoctionis signum

E

in vrinis se prodat, certissimum est argumentum naturam victricem esse, tenuissimoque victu fulciri posse. Cum verò pulsus apparer paruus, languidus, vrinaque omninò confusa permanet, certò colligendum est naturam, aut admodum oppressam, aut prostratam esse. Quocirca primarium artis votum erit naturam fauentem habere, eiusque motum & progressum imitari, vt æger legitimis & tempestiuis viuendi legibus redimatur. Si enim vires non admodum fatiscunt, parciore victus ratione fruetur, à concoctionisque officio minimè reuocabitur natura. Instituentur autem panatella, & iuscula pulli, capi cum thymo, hyssopo, petroselino, buglosso, asparago, & ciceribus rubris. Cum vires infringuntur gelatinæ, consumpta, instaurantia, & omnes cibi euchimi parca manu multum nutrientes conferre poterunt. Potus erit aqua cinamomi, aut hydromel, in quo incoquantur eupatorium, betonica, gramin, hyssopus, & stæchas. Post victoriam morbi, prouidendum est, an empyreuma, an siccitas, an macies, an imbecillitas, an humor excrementitius adsint: quibus statim succurrendum est ea lege, vt quæ longo tempore extenuata sint, lentè, quæ breuè

breui, breuiter reficiantur. Porro hoc in loco silentio non est prætereundum, crudum, autore Galeno Comment. secundo in libro de ratione victus in morbis acutis cap. quadragesimo quarto, manere morbum ob inædiam longam vel intempestiuam cibi oblationem.

Minuentibus humoris illuuiem in venis meseraicis congestam, aut catapotijs ex hiera, aut diaphœnici, vel electarij indi vncia dimidia, vel drachmis tribus, cum syrapi, capilli Veneris drachmis sex, hydromelite, vel decocto pectorali in quo ebullierint polipodi quercini, folliculorum fennæ cum aniso, singulorum drachmæ duæ. Non parum etiam opitulantur clisteres ex decocto carminatiuo, & remollientium, addendo diaphœnici, hieræ picræ singulorum vnciam dimidiâ, nellis rosacei vnciam vnâ, olei liliorum & camæmeli singulorum fescûciam. Etenim cum ingens humorum crudorum ventina calorem innatum suffocat, protinus exhaustiua venit, antequam natura tanta mole obruatur, ne etiam exuperans humorum scenus in prima corporis regione cumulatus retentum, apparando in secundam deuchatur, affectumque gemit.

Præparantibus humorem crudum concoquendo, lentum detergendo, crassum attenuando, durum molliendo, & meatus constrictos aperiendo. Primum crudus humor concoquendus est medicamentis, calori nativo non admodum imparibus: id genus sunt syrupi è mentha, & è corticibus citri, qui calore temperato nostrum recreando, & augendo concoctionem iuvant, & resoluendo incrassant. Duæ equidem censentur causæ genitrices crassitie, nempe calor & frigus. Quæ enim à frigore & astrictione concreta sunt, crassa incidenda, & lenta detergenda se offerunt. Cuius ordinis sunt oximel simplex, mel rosaceum, syrupi è duabus & quinque radicibus, & è bizantijs, aquæ fœniculi, hyssopi, eupatorii, hydromel in quo decoquantur radices asparagi, graminis, polipodi quercini, folia scolopendriæ, capillarium, et chamædrios, & iuscula petroselini, hyssopi, thymi, buglossi, capparorum, & passularum corinthiarum seu damascenarum. Dosis verò syruporum est, ut plurimum aut sescunciae, aut unciarum duarum, & decocti trium uncularum. Præterea non solum sumptis, sed etiam admotis rite apparabuntur humores sacculis hipochondrijs, & ventri admouendis, qui concinnabuntur

tur ex radicibus asari, brionię, corticum capparorum, thamaricis, folijs absynthij, chamędrios, eupatorij, fumarie, peucedani, centauri minoris, floribus camęmeli, meliloti, genistę, saluię, & iunci odorati: quibus addi poterunt semina agni casti, & fęnigręci. Interim eò spectabit opera, vt perpetuò à leuioribus auspicetur, sensimque obstructio funditus extirpetur, quę impeditam transpirationem, prępedita transpiratio putredinem, putredo febrem sensim ingenerat.

Purgantibus humorē pręparatum, qui i v. febrem fouet, & per epicrasim, vt natura aliqua humoris portione leuata in reliquias expeditius incumbat. Medicamentum blandum et lene exhibendum erit, ne diarrhęa, aut cholera morbus statim irruat. Infundatur autem rheibarbary electi scrupuli quatuor, agarici trochiscati scrupuli duo, cinamomi optimi scrupulus vnus in decocto pectorali, in quo ebulliāt folliculorum fenę cum aniso, vel caryophilis drachmę duę, & syrapi capilli Veneris drachmę sex simul perfundantur. Si vires non reclamarent, diaphęnici drachma vna dissolui poterit. Quocirca quantitas purgationis pro magnitudine, viribus ægrotantis, constitutione corporis, humoris & cęli, vsus

modus pro affecta parte nec non pro humoris qualitate, quãtitate & situ decernetur, ne pharmaco parum dextre exhibitò æger cum morbo exterminetur.

.V. Vacuantibus nimirum sanguinis missione cum fœdum morbi seminarium secundam corporis regionem occupat, plethorãq; ad vires, & ad vasa opprimit. Nã sicuti cacochimiæ purgatio, sic plethorę sanguinis missio congruit, quæ in hoc affectu nimio opere vrget. Itaq; sanguis mittendus cesseret, sed ob periculosam cruditatis labem minori copia exhaurietur, semperq; viriũ ratio habeatur. Siquidẽ pro magnitudine morbi, & virib. ægrotantis, tanquã primarijs indicationib. sanguis parcius, vel vberius detraheretur. Quod verò Gal. in febre pituitosa, & epiala cruditatis ratione venã non pertudit, hoc p̃stat, cum non sollicitat plethora, & ob virium imbecillitatem, in febre syncopali neq; purgat, neq; euacuat, sed tantum frictionem adhibet. Non enim eodem authore sanguis detrahendus est in illis, in quibus in alium humorem insigni mutatione conuersus fuerit. Quod reliqui spiritus quibus fulciuntur vires, simul euanescent. Cum verò vires adsunt validæ, Arabes & Græci, recentiores in febre syncopali à pituitoso humore genita, ad humores

om. 3. in libr.
Epid. 6. 48.

mores præparantia blanda pharmaca, & frictiones non temerè confugiunt. Si ventriculus & venæ meseraicæ crudorum humorū prouentu sordescunt, medicinā potius quàm sanguinis missionē conferre apparet. Quandoquidē medicamentū caco-chimiæ expurgandæ accōmodatū, ex prima corporis regione exuperans, cruditatis fœnus facilè extrudet. At sanguinis missio eò non pertingit, hancq; cruditatis sentinā ad magna vasa attraheret, affectumq; priore deteriorem infligeret.

Vrinas & sudores mouentib. vt humor, q. vi. in secunda corporis regione reconditur, p. loca conuenientia deriuetur, utpote iusculis graminis, asparagi, & petroselini, aut hydromelite, in q. flores stœchados, & betonicæ, & hæc simplicia medicamenta cōmemorata simul incoquētur. Interim omne studiū in hoc collocabitur, vt excrementa fuliginosa per corporis habitum deuoluta, per insensilem transpiratum, opportuna frictionum ope excernantur.

Roborantib. vt conseruis betonicæ, capillorum Veneris, confectioe alkermes, vii. cortice citri conditi, tabellis electarij aromatici rosati, diagalanga, & dianiso, & oleo nucis moschatę, quo inūgetur vētriculus. Danda semper erit opera, vt ventri-

culi & hepatis ratio habeatur, ne ventriculi attritio suboriat, in qua chylus ante excretionem in pituitam facessit, atrociorque symptomata profert: quorum meminit Galenus in lib. de præsagitione ex pulsibus. In hoc enim affectu ventriculū post pedes calefactos oleo nardino inungit, vinumque generosum propinat. Nunc recentiores medici puluerem galangæ, aut pipe- ris cum pane azimo inuolutum, & aqua vini stillatitia cōposita tutò & incundè porrigunt. Parabuntur linimenta pro regione ventriculi ex oleo nucis moschatæ, & pro liene oleis è genista, & è capparibus.

xxx. Symptomata delentibus, vt lenteriam, quæ si contrahatur ab imbecillitate, alteratricis & retentricis facultatis corroborantibus præsijs, & astringentibus vrendum erit. Si cæliaca affectio negotium facessit, & ab obstructione venarum mesaricarum proficiscatur, primo loco humores erunt minuendi, sensim præparandi, & euacuandi. Quando ab imbecillitate hepatis causas trahit, roborabitur æger sumptis & admotis, intemperiesq; simul oblitterabitur, ne nouus humor succrescat. Cū diarrhœa fatigat, & est critica & perfecta, naturæ relinquenda venit, viresque interim fulciatur, & reficiantur. Si imperfecta

fecta obrepit, iuuanda est, humorq; peccans per epicrasim deriuandus est. Pro ceteris causis aliâs suo loco curatio instituetur. Haftenus febrium curatione perstrinxi, quarum causæ in vniuerso corpore, praesertim in mole sanguinis resident. Nunc perscrutandæ veniunt febres symptomaticæ, quæ in partis alicuius inflammatione, aut humore circa aliquam partem infarcto, aut corruptela eiusdem consistunt.

De Curatione febrium symptomaticarum.

CAPVT VIII.

Febbris symptomatica ab inflammatione genita, primo loco excutienda est, quæ octo remediorum capitibus oblitterabitur.

Victus ratione tenui, refrigerante & i. humectante, fluxionemque prohibente, quæ pro magnitudine morbi quatuor eiusdem temporibus, & viribus ægrotantis variè præscribitur. Quò enim acutior & sæuior est inflammatio, eò tenuior viuendi lex decernetur. Quinetiam pro varijs quatuor morbi temporum periodis diuersa victus ratio decernitur. In febrium enim essentialium principijs tenuis victus, in incremento tenuior, in vigore tenuissimus

exhibetur: quod in vigore iudicium expectatur, tuncq; natura ab vrgentiore concoquendorum, & expellendorum humorum negotio non est perperam distrahenda. Verum in febribus symptomaticis alio modo cibus porrigendus est, nimirum in principio tenuissimus, ut partes singule humorem superfluum avidius retineant, precipitem & effœratum fluxionis imperum coerceant, inflammationemq; febris symptomaticæ sobolem imminuant. Fluxioni equidem admissæ, quàm admissuræ ægrius occurritur. Igitur in principio huius febris symptomaticæ tenuissimus victus porrigendus venit, ut pruna elixa, hordeata: deinde in incremento & vigore, iuscula, panatellæ ex pane loto confectæ, gelatinæ, & instaurantia, ubi vires elanguescunt & nimio perè atteruntur. Cum enim vires fatiscunt, paulò pleniori victu videntur esse reficiendi ægri. Interim habenda est ratio partis affectæ, quam inflammatio obsidet. Etenim si pars princeps, aut huic finitima, aut publicum munus obtinens, aut sensu acutior prædita, victus tenuior parum tutus est, sed paulò plenior instituendus, simulque protinus ad roborantia festinandum est. Sunt equidem partes principes, iudicio Arabum, roborandæ & conservandæ, quæ digni-

dignitate præstant, vniuersum corpus moderantur, ex earūq; insigni offensione præceps, & inopinata vitæ euersio imminet. Aliæ publicū munus corpori sustinendo necessarium obtinuerunt, vt ventriculus: aliæ parti principi sunt vicinæ, quæ ob cōfortium simul afficiuntur, vt inflāmatio auris, cerebro, pulmonū, cordi promptè comunicatur: aliæ sunt exquisito sensu insignitæ, veluti diaphragma, vterus, vesica, & orificium ventriculi, quibus inflammatis & legitima victus ratione, opportunisque prædijs haud cunctanter succurrendum est. Prætereā aliæ sunt remotæ à partibus principibus, sed excrementis excipiendis dicatæ, sicuti intestina & renes. Pro quarum partium varia inflammatione, varia viuendi lex & remedia imparia adhibebūtur. Nam cū infirmitas accedit ad partis principis inflammationem, aut publicam functionem obtinentis, aut sensu acutiore donatæ rem magis in difficili & in dubio esse colligendum est. Cum autem inflammatio ventriculum aut hepar obsidet, victus tenuior est exhibendus. Porro vigilia in inflammationibus internis, somnus in externis commendatur.

Minuentibus humorem in prima corporis regione cumulatū, ne pars inflam-

matione affecta humores in corpore redū-
dantes calore & dolore proliciat. Cliste-
res ad hunc vsum accommodabuntur, qui
à parte affecta humores excremētios re-
uellant. Tamen abstinendum est à validis
pharmacis in principio inflammationum,
ne humorem turgentem exagitent, in par-
tem conflictatam præcipitent, & calorem
augeant. Quinetiam sunt parum tuta phar-
maca in inflammationibus partium prin-
cipum, & præsertim in inflammationibus
pulmonum, pleuritidis, & partium vita-
lium, quæ corpus imbecillius reddunt, &
euacuationem, quæ per sputa fieri debet,
remorantur, & præpediunt. Nam in inflā-
mationibus partium, aut paulatim excer-
nitur materia, vt in pleuritide, quæ per lo-
ca conuenientia deriuanda venit, aut pau-
latim resoluitur, quæ peculiaribus substi-
dijs iuuāda est, aut in suppurationem mu-
tatur, cui arte opitulandum est.

- III. Reuellentibus & vacuantibus, quæ ef-
foeratam irruentis sanguinis incursionem
compescunt, plenitudinem detrahunt, &
partem affectam aliqua putrescētis humo-
ris portione subleuant. Vacuatio enim san-
guinis & humoris in corpore præter natu-
ram contenti, reuulsio & depulsio procū-
bentis eiusdem in contrariū retractio pro-
prie

priè definitur, quæ recto venarum & fibrarum cursu è regione partis affectæ ex' ampla, & vicina vena, & in principio administrari debent. Siquidem ex ampla vena vberius, ex vicina celerius & validius effunditur sanguis, nimirum ex vena humerali, seu cephalica ex partibus, quæ sunt supra clauiculas, interiori ex his, quæ inter clauiculas & renes, media ex vtraque parte vberius, validius & commodius reuellût. Si profectò inflammatio malè habet cerebrum, vt sphacelismus cerebri, phrenitis, inflammatio aurium, angina, fauces, humeraria, inflammatio pulmonum, pleuritis, media, sicuti ea, quæ diaphragma, ventriculum, renes, intestina, vterum, vesicam & scrotum exercet, resignanda est vena. Si tamen aliquid maligni in vtero lateat, quod ex lue venerea contractum sit, vena malleoli aptius pertundenda venit, ne contagiosa veneni labes in venas maiores, & in totum corporis habitum retrahatur. Semper igitur è directo partis affectæ ex vena ampliore & viciniore demetur sanguis. Post harum venarum sectionem sedato fluxionis impetu in affectibus capitis vena frontis, aut puppis, & cucurbitulæ cû scarificatione scapulis admotæ, in aurium inflammationibus, vena sub aures, in angina

quæ sub lingua apparent, non aliter quàm
in affectibus renum, vteri, vesicę, & scroti
venę malleoli, aut poplitis commodè a-
perientur. Etenim cum æger plethora la-
borat, & effrœnatus est fluxionis impetus,
venę superiores ad reuulsionem sunt secā-
dę, ne humor ferociens, quū natura mode-
rari res nequit, meatumq; ad exeundū nō
nanciscitur, præcipiti motu in partem affe-
ctam irruat. Cum verò iussit materia ve-
næ poplitis & malleoli, tutius referendæ
erunt. Quantitas porrò sanguinis mittēdi
ex magnitudine morbi, viribus ægrotan-
tis, temperamento, habitu, & ætate eius-
dem constitutione cœli, vacuatione præ-
cedente, viuendi genere, rerum externa-
rum futura occurritione, & symptomata-
rum futurorum sæuitia perpendenda ve-
niet. Non enim minore cautione pros-
picienda sunt futura, nempe cœli constitu-
tio calida, vel frigida, victus ratio par-
cior vel liberalior, symptomata, vtpo-
te vacuationes immodicæ, & excrucii-
ans dolor, quæ largiorem sanguinis mis-
sionem dissuadent, ne vires necessarias
nimiopere prosternat, noxiūque aut in-
tempestiuo victu penuriam reparare in e-
gri perniciem nos postea cogat. Hoc no-
mine Hippocrates & Auicennas in pleu-
ritide

ritide biliosa sanguinem non demebant, solisque fomentorum præsidij affectum expugnari posse sibi persuadebant, metuebantque austro perflante euacuationem in pleuriticis apud Athenienses parum tutam esse. Idcirco in principio febrium symptomaticarum & essentialium sanguis est mittendus, ut aperte confirmarunt Greci contra mentem Arabum, antequam inualescat morbus. Hippocrates in plethorico corpore & viribus validis, usque ad animi deliquium sanguinem vacuat. Iterata verò vacuatio in viribus elanguescentibus magis à Galeno probatur. Quamobrem in omni inflammatione profliganda desiderantur, vacuatio & reuulsio, quarum vna celebratur, cum partes incolumes sanguinem vacuatione, ligaturis, & frictionibus subtrahunt: altera de qua mox differendum est, sanguinem depellit, & transfert ad alia membra, ut in principio inflammationum astringentibus remedijs utimur, quæ humores à parte affecta protrudunt.

In hoc sanè affectu, authore Galeno, exi- IV
guus humor ante purgationem ad magna vasa commigrat, minimumq; malum committit, quod facile à natura euincitur, nisi corpus fuerit plethoricum.

Repellentibus humorem profluentem in partem affectam mediocribus subsidijs ne nimio opere repellentia scyrrum ingenerent, aut partis præcipue principis temperiem immutent, aut humorem crassiores reddant, & alius impingant, aut per accidens caloris feruorem augeant. Vacuatio igitur, vt placuit Galeno, aut fit per translationem, cum repellentiũ ope humores in alias partes stante fluxionis principio auertuntur, qui ob nimiam horum copiam in magna vasa traiciuntur, natureque beneficio sine aliquo detrimento edomantur: Altera est cum partes incolumes sanguine euocant ligaturis et reuulsione de qua modo disputatum est. Quamobrem in principio inflammationis admouenda erunt parti inflammationem male habenti, cuius conditio præstantia, sensu exquisito, vel hebeti, situ & conformacione æstimata ad vnguem perpendetur. Nemo equidem nescit omni parti inflammatae eadem remedia localia non æquẽ congruere. Siquidem partes principes & exquisito sensu insignitæ mitiora postulant remedia, quibus vt verè censerent Arabes, admiscenda sunt roborantia & parti familiaria, veluti hepatis, cichorii & eupatorium, corallus, & spodium, licni asplenium, & scolopendrium, cerebro

rosæ

rosæ, thoraci tusilago, & scabiosa apte præ-
scribentur. Itaque repellentia in phreniti-
de & spacelismo accommodata sunt, suc-
cus rosarum, & acetum, conserua rosarum
& earum succus, oleum rosarum & acetum
cum caphura permistum, quæ syncipiti &
fronti admovebuntur. In inflammatione
hepatis succus solani adhibitus non parum
confert. Tamen Arabes & Græci inter se
dissentire videntur quod illi refrigerantia,
vt succum solatri in principio inflammatio-
nis adhibent. Græci verò relaxantibus, &
roborantibus ad refrigerium robur, & ad
discutiendos vapores, nempe rosas & ab-
synthio in oleo & aqua decoctis vtuntur.
Sed hi non discrepant cum ordine immu-
tato in eundem scopum contendant. Præ-
terea modice frigida ad vitandam obstructio-
nem sunt præscribenda, cuiusmodi sunt
syrupi cydoniorum, & rosatus perfusi cum
his, quæ modice aperiunt & detergunt,
vt decocto agrimonie, oxalidis hepaticæ
plantaginis & cichorii. Non parum prospere
& felici euentu imponentur epithema-
ta ex aquis rosarum, solani & plantaginis
confecta, & sacculi ex rosas, balauistiis,
spodio & santalis concinnati. Olea por-
to videntur esse in omnium partium inflama-
tionibus, præcipue hepatis parum tutæ,

F

ne promptè incalescant. Præterea singu-
lari cautione obseruandū est, ne in angina,
pleuritide, & inflammatione mediastini
repellentia inducantur, ne humorē pec-
cantē ad partem inflammatione affectam
intro concitent, sed tutius & commodius
lenientia & resoluentia præscribentur. In
principio verò anginae, cū in fauces ir-
rumpit sanguis gargarismi refrigerantes,
& astringentes decernendi erunt. In aliis
verò inflammationum generibus subsidio
repellentiu tutior sit retrocessus, qui etiā
vel attracta vel transmissa materia in omni
inflammatione dextrè administratur.

- v. Materiam apparantibus, quæ pro singu-
lis partibus vitiatis, humorum natura, eo-
rumque sedibus variè adhibetur, vt exem-
pli gratia: Si inflammatio ad hepar obre-
pit, præparantibus, coquentibus & astring-
entibus ad partis affectæ, natura laxæ ro-
bur, & aperientibus simul mistis præpara-
tio procuranda erit, nempe syrupis è cicho-
rio, è ribes, ex oxalide, acetoso simplici, &
rosato, cū humor biliosus mali causam
dedit. Si verò humor pituitosus sit huius
morbi seminarium, oximel simplex, mel
rosaceum, & syrupus capilli Veneris legi-
timè & cōmodè instituentur. In angina pi-
tuitosa humor oximelite simplici, & mel-
le ro-

In rosaceo cum aquis betonicæ, & absyn-
thij apparandus venit, & biliosus detergē-
dus, alterandus, & protinus educendus
censetur. In pleuritide biliosa, syrupi vio-
lacei, & è iuiubis, in pituitosa syrupi capil-
lorum Veneris, è glycyrrhiza, & è scabiosa
eximiè conferre creduntur. Idē statuendū
erit de aliorum humorum præparatione.

Purgantibus humorem exuperantem, vis
præcipuè cum febris essentialis simul cum
symptomata implicata est, aut cum hu-
mor vitiosus primam corporis regionem
occupat, ad quam pertingere non potuit
venæ sectio, aut cum febris incendio reli-
quæ humorum supersunt, quæ nouam fe-
brem minantur. Etenim in febre sympto-
matica summa cautionē prouidēdum est,
an copuletur febris essentialis, vt huius se-
minarium victus ratione & pharmacia ex-
tirpetur. Quinetiā si humor peccans deli-
tescit in prima corporis regione, aut malè
aliquā partem affectat, & habet, quam de-
mere nō potuit, sanguinis missio leui phar-
maco, præsertim morbo inclinante, & quā
longè fieri potest à parte affecta vtiliter &
cōmodè eximendus est, q̄ minimè videtur
improbare Gal. 13. Method. & Hipp. in curā-
da pleuritide, quæ ad hypochondriū vsq̄
extenditur. Præterea omnes Medici Græci

& Arabes gibbam hepatis diureticis, canā clisteribus, & blandis medicamentis repurgandam esse contendunt, vt cassia, manna, & rheobarbaro. Cæterum eò spectabit opera, vt à parte affecta purgationis ope reuellarur humor, veluti exempli gratia: si renes inflammatione conflitentur, clisteribus, & leui pharmaco, si intestina, diureticis deriuabuntur.

VII. Digerentibus materiam relictam, siue in pleuritide, siue in angina, siue in phrenitide, & in alia quauis parte inflammata: quæ peculiaria requirit remedia. Etenim in angina nidus hirūdinis frixus cum pinguedine & parti laboranti impositus, in pleuritide, muccago seminis lini, scenigræci, oleum camameli, & amigdalarum dulcium foris adhibita, sicuti intus sumpta dens apri, priapus cerui, corallus, flos, aut radix lappæ, & testæ auellandarum rubrarum cum hydromelite ex scabiosa, tussilagine, passulis, iuiubis, sebestem, floribus violarum, & stœchados, parato conferre creduntur. Quæcirca pro varia singulorum temporum mutatione varia sunt instituenda remedia, vt in principio fluxionis astringentia, & repellentia, in incremento resoluentia, & digerentia, & parum astringentia: in vigore anodina, & digerentia: in declina-

clinatione pura digerentia sunt instituen-
da: quæ via optatior est quàm ea, quæ sup-
purantibus tentatur. Galenus non vide-
tur contra suorum aduersariorum opinio-
nem roborantia & astringentia cum dige-
rentibus ob maius commodum, quàm in-
commodum futurum, in discutiendis par-
tis principis tumoribus perperâ adhibere.

Suppurantibus inflammationem, quæ 11x.
nullo euinci artificio potuit, utpote in an-
gina emplastro seminum lini, fœnigræci:
in inflâmatione hepatis cataplasmate ex
decocto maluæ, & absynthij comparato.
Abscessus rumpetur sternutamento, aut in
angina cultro ligneo, aut spongia cum fi-
lo alligata. Vlcus porro detergetur melle
rosaceo & decocto hordei, & tandem glu-
tinabitur terra Lemnia, bolo armenio, &
sanguine draconis. Interim detergetur hu-
mor per proprios & breuiiores meatus, per
quos natura solita est sua excrementa de-
ponere. In suppurando emplastica admo-
uentur, ut calor innatus influentis comes
fœlicius materiam euincat. In febribus ve-
rò putridis pori semper reserantur, ut hu-
mor putris & fuliginosa excrementa foras
euocentur.

Intemperiem emēdantibus sumptis & 1x.
admotis, ut in inflammatione vētriculi &

hepatis, tabellis trium santalorum, & di-
margariti frigidi, conseruis & conditis ro-
sarum, & buglossi, & admotis epithemati-
bus, & sacculis accommodatis, & in phre-
nitide, lotionibus pedum & manuum, &
frontalibus peculiaribus capiti admotis,
& sumptis, nempe syrupo è nymphaea, &
dyacodio ad somnum accersendum, & in-
temperiem obliterandam. Si febris sym-
ptomatica ab exuperanti putridorum hu-
morum prouentu circa partem aliquam,
præsertim principē inhærente proficisca-
tur, victus tenuis & tenuēs primo loco in-
stituetur: deinde humor excrementitius
repurgandus est, vt expeditior & tutior ri-
uulis exhaustis ad fontem mali progressus
fiat. Si corpus plethora laborat, vena è re-
gione viciniorē partis affectę resignabitur,
vt optatius curationis vorum cōsequatur.

Si verò corpus non sit plethoricum, ha-
benda erit potius ratio humoris corrupti
circa partem cōgesti, qui mali initium de-
dit. Non enim ex veris artis legibus medi-
cinam facit, qui relicto impuro humore fe-
bris symptomaticæ fomite, syncerum san-
guinem incōmodè & inutiliter detrahit.
Itaque humorum sentina circa partem af-
fectam cumulata, ordinē & sensim appa-
rabitur, & expurgabitur. Cū enim, ex-
empli

empli gratia, humores circa hepar infarciuntur, syrupis è cichorio, capillorum Veneris, oxymelite simplici cum decocto radicum graminis, filicis, asparagi, foliorum agrimoniae, scolopendrij, cassuthæ & lupuli, & sacculis accommodatis parti affectæ admotis præparabuntur. Postquam apparatus fuerint medicamentis peculiari, pro humoris putrescentis situ purgante euacuabuntur, veluti rheo barbaro & agarico trochiscato. Postremò hepar cõditis, tabellis, & epithematibus ad hoc negotium facientibus roborabitur. Si verò febris symptomatrica primordia accepit ab vlcere, hoc primum detergendum est, vt exempli gratia, vlcus pulmonum lacte asinino, decoctis & syrupis peculiaribus eluetur, suffitibusque, & alijs proprijs remedijs tandè glutinabitur. Si verò à partis principis corruptela febris symptomatrica causas trahit, hæc morriferæ affectus sæuitia nullis machinis expugnari potest, sed rem in angusto esse certò portendit, quæ amicis & necessarijs indicanda est. Deplorati enim & deperditæ sanitatis ægri non sunt attingendi, ne ars temerè infametur. Quod autem pars absoluta putredinis labe vitiata nullo subsidio redimi potest, apertè confirmant Hipp. & Gal. his Aph. quibus cerebrũ

syderatum est, intra dies tres intereunt: si verò hos superauerint, sani sunt. Et alio Aphorismo, quibus purulentū iecur adurit, si purum pus effluat, & album, salui sunt, in tunica ipsius pus continetur: si verò qualis amurca profluat, intereunt. Nam teste Galeno, quibus est in tunica pus illesa iecoris substantia omnes seruantur. Quibus verò in carnem usq; iecoris corruptio penetrat, hi bona ratione moriuntur. Febris cōtinuis ita discussis, nunc febres intermittentes excutiendę erunt, exordio sumpto à curatione quotidiana.

De Curatione febris Quotidianę intermittētis.

CAPVT IX.

QVamuis omnes febres intermittentes sint curatu faciles, si pro vernacula vniuscuiusque humoris morbum committentis peculiari eiusdem sede & parte affecta certa remedia dextrę & oportunę adhibeantur. Tamen ob differentiam singulorum humorum segnius discussam, focum eorundem ignauius perspectum, partem affectam præcipuam horum effectricę imprudentius neglectam, & periculosum frugiferę methodi contēptum, sunt ut plurimum diuturnę, aut mortiferę, Quo-
circa

circa vt res exemplis dilucidius illustretur, exordiar à varijs febris quotidianæ seminarijs, quæ pro natura & differentijs pituitæ, diuersas eiusdem febris species promunt. Cum enim humor pituitosus salsus quotidianam ingenerat, perniciosior putredinis labes, magis molesta sitis, horror vehementior, urinae ruffæ & velocior pulsus, quàm in cæteris pituitæ differentijs perspicuè apparent. Cum acida pituita febrem quotidianam peperit, nulla sitis, sed fames & frigus, sicuti cum dulcis est eiusdem fermentum, magis sopor comitatur. Huius porro febris scaturigo circa ventriculum & venas meseraicas penitus residet, vt in libr. de febribus latius disputatū est. Quod ad partem affectam spectat accusandus videtur esse ventriculus, vt Græci & Arabes vno & eodem cōsensu probauerunt, certaque experientiæ fides commonstrauit. Quæ cum ita sint pro varijs pituitæ non naturalis febrem quotidianam inuehentijs speciebus, eiusdem foco & parte affecta legitima victus ratio & tempestiua remedia instituentur. Igitur huius febris curatio septem remediorum capitibus continebitur.

Victus ratione quæ pro varia pituitosi
humoris natura variè instituitur, vt in pi

ruita salsa magis refrigerans & humectās,
& minus incidens, quā in alia pituitæ spe-
cie, magis attenuans & incidens in acida,
magis temperatus in dulci ritè decernetur
Cui victus decreto minime reclamatione Gale-
nus: quippe varias pituitæ non naturalis
differentias minime ignorauit, pro cuius
indicationibus magis vel minus attenuan-
tia, siue alimenta, siue medicamenta neu-
tquam improbauit. Idcirco in principio
morbi magis coquentibus, & in augmen-
to post tenuē humorem expurgatum, in-
cidentibus & attenuantibus, pro varia hu-
moris natura magis vel minus opitulandū
erit. Post intemperantiam & inagluuiem
in principio febris quotidianæ tenuior
victus erit præscribendus, vt natura noui
alimenti appulsu minime præpedita libe-
rius concoctioni indulgeat. Vfus porro
modus, & occasio cibi exhibendi in indu-
cijs & intermissionibus febris ad legitimū
concoctionis tempus studiosè observa-
buntur. Quocirca his stabilitis, æger pri-
mum fruetur aëre puro ad calidum & sic-
cum inclinante, vel industria sic parato.
Cibi erunt euchimi, incidentes, & exte-
nuantes magis vel minus pro humoris na-
tura, non admodum calidi, si Auicennæ fi-
des adhibenda est. Id genus erunt panatel-
la, iu-

la, iuscula, capi, pulli, carniū hēdinarum, petroselino, hyssopo & thymo alterata, pressa, & consumpta, & contusa carniū delicatarum. Potus erit vel hydromel cinamomo probè aromatizatum, vel aqua cinamomi & sacchari, vel ptisana cum hordeo, coriandro & cinamomo comparata, vel vinum oligophorum. Interim in principijs accessionum à somno sunt expurgandi ægri, in vigore potu sudores mouendi & in declinatione eliciendi. Porro victus ratio instituetur semper iure ex virium perspicientia, & loco, vt ex accessionum inducijs.

Minuentibus excrementitium tenuem & ad excretionem facilem humorem, aut diaphœnici, aut hieræ picræ, aut electarij indi maioris drachmis tribus, vel semuncia, quæ bolo cum pane azimo, vel dissoluta cum hydro melite bene cum cinamomo vel agallocho aromatizato, vel decocto pectorali exhibebuntur. In eundem scopum præscribi poterunt catapotia, quæ ex pillularum, hieræ simplicis scrupulis duobus, agarici trochiscati scrupulo vno, cū oximelite, vel decocto farsæ parillæ vnita formabuntur. Clysteres etiā ex decocto carminatiuo & remollientiū cōparati probabuntur, cui addentur diaphœnicum, hiera

picra, mel rosaceum, & oleum liliorum, & camameli. Quocirca minuendus erit primo loco humor, qui in vetriculo & venis meseraicis residet, vt oneris portione leuetur natura, tutiorque præparatio postea procuretur. Ab agarico abstinendū est nunc qui in principio humores exagitat.

- ¶ 11. Apparātibus humorem crudum & dulcem concoquendo, crassum attenuando, lentum detergendo, & durum molliendo. Id genus censentur syrupi è mentha, è corticibus citri, & ex absynthio, qui concoctionem iuuant, & calorem nostrū augent, necnon incidentes & detergentes, nempè oximel simplex, mel rosaceū, syrupi è duabus, & quinque radicibus cum decocto eupatorii, chamædris, hyssopi, & sceniculi perfusi. Interim habenda erit ratio humoris peccātis febrem infligentis, vt si pituita acida, & vitrea exuperat, magis coquētibz, attenuantibus, & detergentibus, pituita dulcis minoribus, & clementioribus horū præsidijs, salsa minus calidis, coquētibz & incidentibus præparabitur. Cū enim varij existunt incidentium & attenuantium ordines, varia pro humoris peccantis calore & crassitie accommodabuntur remedia. Qualitas igitur præparantiū pro humoris natura & crassitie, quantitas pro

pro copia & crassitie, vsus & occasio exhibendorum in accessionum inducijs vtiliter & commodè administrabuntur. Galenus & Auicennas vno & eodem ore confirmant in principio febris à multum calidis & incidentibus abstinendū esse: quandoquidem ratum est axioma à leuioribus semper auspicandum esse. Præterea in hoc plurimus debet esse medicus, vt cogitet de remedijs extrinsecus admouendis, quæ ad affectum eximendum non parum faciunt. Sacculi autem regioni ventriculi, & venarum meseraicarum admonendi comparabuntur ex absynthio, saluia, mentha, thymo, betonica, fynsibrio, radicibus ciperi, calami aromatici, corticibus citri, maceris, seminibus anisi, cumini, foenigræci, floribus camameli, meliloti, geniste, & anethi, quæ decoquentur in aqua addendo mediam partem vini generosi. Fit verò coctio contra aduersariorum Galeni mentem humoris crudi & dulcis, qui si fuerit in ventriculo, aut venis meseraicis, aut magnis vasis facile edomatur, & in sanguine frugi, aut saltem pituitosum conuertitur.

Purgantibus humorem sensim & pedetentim apparatus signis coctionis apparentibus, vt scrupulis quatuor agarici trochiscati cum aqua vitæ drachma vna, cina-

iiii

momī optimi scrupulo vno in vino infusis, cuius expressioni addentur diaphœnī ei drachmæ duæ, syrupi capillorum Veneris drachmæ sex, fiet potio. Ad eundem scopum turbith. optimi drachma vna, cinamomi optimi scrupulus vnus permiscetur cum vino, & ægro non parum foelici successu exhibentur. Arabes autem mirificè commendant agaricum & turperum. Præterea folliculi sennæ siue infusi, siue decocti cum aniso, & cariophilis, & therebintina cum puluere hieræ Galeni permista supra modum conferunt. Quocirca cum febres omnes intermittentes in prima corporis regione focū obtineant, harum sentina protinus exhaurienda est, triplici remediorum genere, nempe pharmaco, vomitum elicientibus, & clysteribus. Etenim hæc præcipua remedia vniuersam putredinis illuuiem febrium intermittentium sobolem funditus & radicitus extirpant, modò humores rite sint apparatus. Interim cautio adhibenda erit, vt motus humorum studiosè obseruetur, qui si sursum irrepat post legitimum præparationis negotium oximelite comparatum, vomitū proliciētib. ituuabitur. Pharmacū verò & clysteres præcipuam putredinis seaturiginem febriſ effectricē per aluum
educas

educunt. Igitur eò vsq; apparantia & purgatio medicamēta instituēda veniūt, quoad tota mali radix penitus euellatur. Sunt enim curata difficiles omnes affectus, cū hæc methodus siue in victus ratioe, siue in pharmacia ad amussim non obseruatur.

Vacuantib. potius ex opinione Arabum ^{Vo} quàm Græc. Arabes enim contendūt cū vrinæ rubræ se p̄dunt, & cū metus est continuæ, venā pertundendā esse. Mesues præcipit die pari sanguinē potius demendum esse. At Auicen. opinatur dextrā æstate, sinistram hyeme elidendā esse, sanguinemq; parca manu euacuandū. Etenim verū & certū est Arabū decretū in febribus intermittētib. cū metuunt cruditatē futurā in febribus pituitosis, & in biliosis efferuescentiam. Nam vberior sanguinis missio in febre quotidiana intermittēte cruditatē cōtumaciore: in febre biliosa efferuescentiā futuræ continuæ autorē vt plurimū inuere solet. Hoc nomine Galenus à sanguinis missione in epiala abstinendum esse censet. Cacochemiæ enim, quæ primam corporis regionem obsidet, purgatio potius, q̄ vacuatio magis congruere videtur. Siquidem hæc ad primā corporis regionē vix pertingit, in locumque sanguinis puri vacuati humoris peccantis colluuiēs

nō sine magna ægri offensione traducitur. Galenus tamen in libris methodi tradit hanc præsentissimum omniū febrium putridarum esse remedium, quod continuis febribus potius, quam intermittentibus conuenit. Nam ea, quæ à Galeno in febribus intermittentibus instituitur, non ratione febrium ipsarum, sed plethoræ, & metu futurarum, continuarum, sæuiorumq; symptomatum decernitur. Si sanguis mutatur arcendus erit æger statim à somno, non ob subitum, ut placuit Auicennæ, sanguinis ad interna refluxum, vasorumque confractionem, sed potius ob præcipitem agitationem, permutationem sanguinis, quæ ægro non mediocre negotium facere potis est.

- v i. Urinas & sudores cientibus pro humoris copia, vel crassitie clementioribus, vel validioribus, quæ quidem ante signa concoctionis parū tuta esse solent. Mouebuntur autem sudores & vrinæ iuscūlis petroselini, asparagi, hyssopi, thymi & cinamomi, syrupis capillorum Veneris, & hydromelite, in quo decoquentur radices petroselini, polipodij quercini, acori & apij, p-
bè cum cinamomo aromatizando. Mel autem est huic feбри peculiare subsidium ab Arabibus usurpatum. Ad hæc vinum & acetum

cetum scylliticū ad humores crassos præparandos, extenuādos, per aluum & vrinas euocandos, eximie celebrantur.

Roborantibus validioribus, vel clemen-
tioribus pro maiori vel minori intēperie
accūmodandis. Sunt aut in hac febre ven-
tricus, & hepar duæ partes affectæ, quæ
sumptis & admotis præsijs pristinae sa-
nitati restituentur. Sumpta censentur pe-
culiaria remedia, electarium aromaticum
rosatum cum puluere galangæ permistum,
cortex citri condita, conserua betonica,
dianisum, diacuminum, vinū absinthites,
theriaca, & mithridatiū. Linimentum ad-
mouendū regioni ventriculi cōparabitur
ex oleo nardino, absynthino cum puluere
nucis moschatae, cardamomi, galangæ &
macis compositum.

Symptomata emendantibus, inter quæ
primum sese offert frigus febribus quoti-
dianis peculiare, quod demulcetur in prin-
cipio accessionis illitu olei irini, camame-
li, & vini cretici addendo assam aromaticā
& mirram. Cum verò somni immoderati
importunitas obrepit, excitandus erit æ-
ger odoramentis nigellæ romanæ, caryo-
phylorum & nucis moscatae. Imbecillitas
& dolor ventriculi oblitterabuntur accom-
modata victus ratione: dolorem lenienti-

bus, materiam peccantem purgantibus,
& intemperiem delentibus. Appetentia
immoderata si contrahatur in conualescē
tibus à penuria & partium attrahentium
robore, cibus euchimus concoctu facilis
parca manu et frequenter exhibebitur. Si
intemperies frigida, aut humor pituitosus
acid⁹ huius mali causam dederit, abiget
calida victus ratione, subsidijs pituitosum
humorem præparantibus, & vacuātibus,
& reliquias resoluētibus, vt vino genero-
so, aut hydromelite multum aromatizato,
in quo ebulierint pulegium, thymus, &
hyssopus. Quæ appetentiam prosterunt
ob ventriculi infirmitatem alijs affectibus
succedentem, sunt prorsus repudianda.
Singultus materiam mali fomité purgāti-
bus, reliquias digerentibus, & intēperiem
corrigentibus vtiliter et cōmode proflige-
tur. Epiala porrò est ex harū febriū colonia
quam prælidia supra commemorata, sed
magis incidentia, et attenuantia strenue
demoliuntur.

De Curatione febris tertianæ intermittētis.

CAPVT X.

Febbris tertiana septem remediorum ge-
neribus adimitur.

Victus

Victus ratione, quæ in exquisita tertiana¹⁶ tenuior magis refrigerans, & humectans, in notha plenior non ita refrigerans & humectans, sed aliqua ex parte abstergens & attenuans sit. Vnde Galenus cōtra opinionem Alexandri Trailliani ad legitimam tertianæ nothæ curationē aliquid piperis & organi vtiliter & cōmodè permiscet cum ptisana. Piper enim & organum, si parca manu cum alimentis commisceantur, in temperamentis minimè calidis & siccis incommodum adferre nequeunt. Arabes contendunt in tertiana notha à bile vitellina contracta, alimenta calida, & quæ facile putrescunt parū tuta esse. Quod autem Galenus in tertiana vitellos ouorū instituit, qui facile vitium faciunt & corrumpuntur. Porrigit equidē febricitantibus, qui alimento euchimo & concoctu facili indigent, & quibus humorum impuritas in ventriculo neutiquam luxuriat. Quocirca in exquisita tertiana victus refrigerans & humectans decernendus est, vt sunt hordeata, iuscula borraginis, oxalidis, lactucæ & endiuia, simul perfuso succo limonum & arantij, quæ ex pullis & carnibus vitulinis comparabuntur. In tertiana notha victus paulò plenior & magis attenuans præscribendus est, nonnihilque cum herbis su

pra commemoratis petroselini & asparagi simul commiscebitur. Græci & Arabes in exquisitæ tertianæ principio tenuem victum, in augmento tenuiorem, in statu tenuissimum: in declinatione pleniorē exhibent. Tamen Galenus in tertiana notha alternis diebus cibum instituit, vt natura alimento minimè præpedita in humoris cōcoctionem fœlicius incūbat. Quamobrem legitima victus qualitas pro natura & conditione humoris peccantis, limitatior quantitas pro affectus diuturnitate, & virium firmitudine, & infirmitate: vtendi modus & occasio pro accessionum inducijs studiose obseruabuntur. Medici autem consiliū eò dirigi debet vt quatuor aut quinque horis ante accessionem alimentum præbeat, quo natura satis vacui tēporis concoctionis gratia ante accessionis insidias nanciscatur. Præterea in principio accessionum à somno ægri excitandi, in incremento meatus frictionibus aperiendi: in vigore potionibus ptisanæ & syruporum accommodatorum, sudores mouendi, & in declinatione eliciendi veniūt. In tertiana autem exquisita ptisana: in notha aqua cinamomi & sacchari, aut hydromeli aquosum magna cautione exhibebuntur. Vsurpanda etiam veniunt elixa potius

tius quàm assa. Quinetiam astringentia, vt
pyra cane peius & angue sunt vitanda.

Minuentibus humorem biliosum natu-
ra tenuem & ad excretionem minimè cō-
tumacem medicamentis clementioribus,
nempe cassia, manna, myrobalanis, thama-
rindis, rheobarbaro, & alijs eiusmodi, quę
in tertiana exquisita mirè congruunt. Ad
hunc & eundem scopum iniiciuntur cly-
steres accommodati, qui sæpè repetiti ad
humoris peccantis euacuationem non pa-
rùm commendantur.

Vacuantibus, non ratione febris, sed ple-
thoræ potius in tertiana exquisita, quàm
vacuationem dedita opera prætermisisse
ad Glauconem videtur Galenus: quia post
tertiam accessionem alibi venam pertun-
dit, quod tempus ob vigorē morbi (in quo
authore Hippocrate, nihil tentandum est)
suspectū est. Arabes verò in hac sanguinis
missionem decernunt, vbi plethora, & vri-
næ rubræ apparent. At in tertiana notha
Græci & Arabes venam pertundunt: hiq;
venam dextram æstate, sinistram hyeme e-
lidunt. Alij verò partis affectæ, quàm cœli
maiorē rationem habent. Interim vacu-
atio administrabitur, cū exuperans cru-
ditas in primis venis minimè reconditur.
Quod hoc seculo medici Thessalonicae in

Græcia perperam obseruare videntur. Amatus enim Lusitanus scribit Thessalonice febres tertianas ob aëris iniuriam & inclementiam mortiferas esse. Verum in historia & curatione huius febris tradit ob crassam & sordidam victus rationem corpora multis & crassis humoribus scatere, qui eiusdem testimonio ob frequentē & vberiore sanguinis missionē in magna vasa traijciuntur, febreq; funestas ingenerant, & in discrimen vitæ conijciunt.

IIII. Humorem apparantibus biliosum in exquisita tertiana, aut iusculis oxalidis, endiuia, borraginis, & buglossi, aut syrupsis à cichorio simplici, ex endiuia, & acetosis simplicibus cum aquis stillatitijs cichorij, oxalidis, & endiuia simul perfusis. Hi equidē syrupi industria Arabū excogitati sunt, magis accommodati & peculiare, quàm oximel Græcorum. Nam in sincera bile omnia præsidia, quæ mel recipiunt, sunt parū tuta. In tertiana verò notha syrupi capillorū Veneris, & oximel simplex cū aquis agrimonie, asparagi, & cassuthæ permista rite præscribuntur. Nō solū in sumendis: sed etiā in admoendis præparandi erūt humores sacculis, regioni hepatis & venarū mesaraicarū admoendis qui supra sunt explicati. Arabes aut cataplasmata & vntiones

Etiones in tertiana notha ad eundem scopum commendarunt.

Purgantib. humorē biliosum in exquisi-
ta tertiana, cū ad sui excretionē inuitat
materia apparentib. signis concoctionis,
nempe rheo barbaro, cassia, thamarindis,
manna, & myrobalanis, & syrupo ex infu-
sione rosarū. In tertiana notha non nihil a-
garici, & sennę, aut diaphœnici simul per-
misceri poterit. Cū aut ob humorū perfu-
sionē nulla ferē sit exquisita, ad sensum ve-
rō si res referatur, aliquis censeatur humor
simul cū pituita exuperante, aliquod pecu-
liare pharmacū permiscebitur. Pręterea si
sursum irrepit humor biliosus, pręsertim
in gracilib. & ad vomendū facilibus per su-
perna, id est, vomitum ciente fœliciter &
commode expurgabitur. Arabes in princi-
pio & declinatione accessionis ob humo-
rum agitationē vomitū decernebant. Inte-
rim in purgando habenda erit ratio humo-
ris biliosi, q̄ ob incendiū in atrā bilē vt pu-
rimū degenerat, febremq; quartanā parit.
Quę cū ita sint, pręcipuū curationis nego-
tiū eō spectabit, vt p̄ humoris peccātis na-
tura, medicamēti qualitas, peiusdē natura
& quantitate, tēperamenti occasione, &
cœli constitutione, quantitas, haud aliter,
quā pro humoris motu vtendi modus,

& pro varijs accessionum inducijs, opportuna occasio studiosè ac prudenter instituantur.

VI. Sudores & vrinas mouentibus in declinatione morbi & accessionum, præsertim post signa concoctionis, vt syrupo acetofo simplici, & capillorum Veneris cum decocto asparagi, graminis, aut mulsioue quatuor seminum frigidorum maiorum. Græci & Arabes non solum pharmaco, vomitum elicientibus, & clysteribus, sed etiam vrinas & sudores mouentibus, vtpote diureticis & balneo demolliuntur febrem tertianam.

VII. Alterantibus & roborantibus, ne ob vestigia empyreumatis relictæ, & ob virium infirmitatem recidiua febris priore deterior emergat. Alterant autem & roborant diamargaritum frigidum, electarium triū fantalorum, conseruæ rosarum & buglossi, & ea quæ admouentur, veluti epithemata, & sacculi hepatis calidiori imponenda.

Symptomata emendantibus vt sitim, linguæ asperitatem, dolorem capitis, vigiliæ importunitatem, deiectam appetentiam, & alia id genus, quorum curatio iam tradita est. Sitim verò statim arcet, decoctum hordei, iuiubarum, sebestem, glycyrrhizæ, seminis cucurbitæ & lactucæ. Scabritiem
verò

verò linguæ delent alumen & saccharum
rosarum, cum aqua rosarum mistum.

De Curatione febris Quartanæ.

CAPVT XI.

FEbris quartana nouem præsidiorū generibus expugnatur, quæ ægrè oppugnatur lethifero, vt ait Poëta, Autumno cedente pruinis, & cum deformis hyems stridere cœpit.

Victus ratione, quæ pro maiori vel minori humoris melancholici, aut atræ bilis intemperie & crassitie peculiariter instituitur. Etenim cum febris quartana ab humore melancholico frigido & sicco contrahitur, victus rationē minus calfacientē & magis humectantem postulat. Nam legitima & cōmoda victus ratio ab humore crasso & sicco tanquam præcipua indicatione sumēda venit. Igitur victus ratio magis humectans, & ob crassitiē non parum extenuans, & ob frigiditatem minus exuperantem mediocriter calfaciens instituenda est, vt humor præternaturā contraria victus ratione minori negotio edometur. Qua occasione ductus Aristoteles tradit problemate 58. victum calfacientem in febre quartana ob caloris augmentum exhi-

bendum esse. Cùm verò causas trahit à bile
retorrida & præassata, alimentis refrige-
rantibus & humectantibus ad ardorem
compescendum alendi sunt ægri. Vnde A-
uicennas refrigerantem & humectantem
victus rationē in hac febre quartana præ-
scribit, quæ indicationibus temperamen-
ti, humoris impensè calidi & sicci, & cæli
æstuantis respondet. Nec huius sententiæ
videtur reclamare Galenus, cùm in febre
quartana ab humore frigido & sicco geni-
ta, synapi & fassamenta decernit: quando-
quidem hæc parca manu, & per interualla
ad humores crassos extenuandos, & ad
robur, non ad peculiarem victus ratio-
nem instituit. Non autem Galenus contra
opinionem Alexandri Tralliani fuit usque
adeò sui immemor, vt desiccantia humori
melancholico natura sicco, siue alimenta,
siue medicamenta porrigeret. Vbi verò fe-
bris quartana primordia accepit à sangui-
ne adusto, minùs retorrido, alimenta leni-
ter calfacientia & humectantia meritò sunt
offerenda. Itaque pro varijs humoris me-
lancholici & atræ bilis differentijs, quæ
febrem quartanam pepererunt, diuersa vi-
ctus ratio instituetur, habita etiam ratione
humoris magis vel minùs crassi. Siquidem
in principio febris ab extenuantibus &
inci-

Incidentibus alimentis arcendi sunt ægri, ne ob humorem multum & crassum maior obstructio cōsequatur, duplexque aut triplex quartana ob eiusdem portionem in aliam partem traiectam ingeneretur.

Quocirca æqua animi lance alimenta erunt perpendenda, quæ si nimium frigida, crassa & flatuosa extiterint, humorem melancholicum incrassant, & altius impingunt, haud aliter quàm nimis calida extorrent. Etenim cibi erunt concoctu faciles, mediocriter calidi & humidi, cuiusmodi sunt carnes hœdinæ, vitulinæ, volatiliū elixæ potius quàm asfæ, & pisces saxatiles à Galeno non improbat. Arabes vinum album ad vrinas mouendas, & rubrum ad robur. Galenus album tenue, & olygophorum ad humores crassos incidendos, & vrinas ciendas præbent, quod diebus intermissionis tutius quàm alijs propinari poterit. Nā die accessionis aqua cinamomi & sacchari, aut mulsa commodius præscribenda veniet. Interim in principio & incremento febris ob diurnitatē morbi plenus potius quàm tenuis: in vigore tenuis potius quàm plenus victus exhibendus est, ne natura à concoquendorum & excernendorum humorum negotio tunc perpe-

iam auocetur. Quod ad occasionem alimentum porrigendi attinet: in febre quartana ab humore melancholico & sanguine adusto procreata, quinque aut sex horis ante accessionem alimenta erunt conferenda, ut natura perfecta concoctione aduersus febris insultum sit vegetior. Verumtamen Arabes censent die paroxismi ob imbecillitatem ventriculi à cibo abstinendum esse. Si verò à bile retorrída seminarium trahat, ob humoris acrimoniam alimentum non denegabitur, sed maturius exhibebitur. Semper verò instituetur victus ratio, aut iure ex perspicientia virium, aut loco & inducijs accessionum.

11. Minuentibus humorem fœculentum & excrementitium clementioribus, & levis armaturæ præsidij, ut cassia, folijs sennæ, epithymo, catholico & pilulis è fumaria, catapotijs ex hiera. Cassia enim aut catholicum quinque aut sex drachmarum pondere in bolo, aut foliorum sennæ drachmæ duæ infusæ & decoctæ, cum cinamomo & caryophilis in iusculo pulli commodè sumuntur. Quod verò Galenus prodidit circa principium ante concoctionis signa medicamentis parcendum esse, ne contumacior consequatur obstructio, & ex simplici quartana duplex vel triplex emergat. Cū
equi-

equidem tria statuuntur concoctionis signa, nempe obscura, manifesta, & perfecta, in principio obscuris concoctionis signis se prodentibus natura medicamenta, quibus olim carebant Græci, non importunè propinanda erunt. Quocirca Gelenus validis medicamentis ante signa cōcoctionis manifesta non vtendum esse vere ac sapiēter præcipit. Celsus tamen censet post septimum diem repurgandum esse corpus medicamētis, quæ si mitiora sint, commodum potius, quàm detrimentum aliquod afferre possunt, præsertim vbi lienis affecti, aut paralytis suspicio imminet. Ad eundē scopum vsurpari poterunt clysteres accommodati, quorum ope humores molliendi, præparandi, & sensim euacuandi erunt.

Vacuantibus pridie accessions ex basilica brachij sinistri, præsertim vbi aliqua solita hæmorrhoidum, aut mensium profusio suppressa, aut sanguis melancholicus luxuriat. Si equidem sanguis niger & crassus, audacius excernendus: si tenuis & syncerus, statim supprimendus erit. Aëtius elidit venam basilicam brachij dextri, vbi affectus hepar obsidet, quem perspicue detegunt dolor, & tumor eiusdem hypochondrij, & vrinæ ruffæ.

Apparantibus humorē melancholicū, 114

aut atram bilem peculiaribus medicamen-
tis: quandoquidem cum atra bilis præassa
ta huius mali causam dederit, medicamen-
tis quæ feruorem lenient, & absque mani-
festo calore crassum humorem extenuant,
edomanda veniet. Cū verò humor melan-
cholicus frigidus & siccus hanc protulerit,
incidentia & extenuantia medicamēta ca-
loris manifesti socia impune exhibebūtur,
vt puluis hieræ, farsæ parillæ, thamaricis,
agallochi cum therebintina mistus. Quā-
obrem ad frenandam atram bilem vsurpa-
buntur iuscula borraginis, buglossi, viola-
rum, & melissæ, & syrupi è fumaria, & è
pomis, cum aquis stillatitijs scolopendrij,
lupuli & cassuthæ. Ad humorem verò me-
lancholicum præparandum accommoda-
buntur lupulus, asplenium, cassutha, sco-
lopendrium, polypodium, capparis, syru-
pus ex epithymo et oximel simplex, præ-
cipuè in quintana, sextana et nonana,
quæ remedijs magis incidentibus et atte-
nuantibus quàm alię febres indigent. Præ-
terea vbi quartana non exquisita obrepit,
alterius humoris cum humore melancholi-
co perfusi ratio habenda erit, vt eadē ope-
ra simul medica portione ducatur. Nō solū
sumptis, sed etiā ad motis consilio Galenī
procuranda est præparatio emollientibus

unctio-

vnctionibus & cataplasmatibus utrique hypochondrio admoventis. Sacculi enim in lib. de compositione medicament. descripti commodè imponentur.

Purgantibus humorem melancholicum, aut atram bilem, ubi manifesta concoctionis suffragia se promunt, vel per epicrasim syrupis & apozematibus superiori libro descriptis, aut validiori medicamento. Si quidem, autore Hippocrate melancholici infra vehementius sunt purgandi. Ad hoc porro legitimū negotiū vsurpabuntur pilule Indę è lapide oyaneo, è lapide lazuli, è fumaria cū puluere hierę diacolocyntidos & azari ut plurimū singulorū scrupulo dimidio, confectio hamech, therebintina cū puluere hierę, & asari, & catholicū, & agaricus trochiscatus cū aqua vite. Potio commodè parari poterit ex catholici dracmis tribus, vel senuncia: confectio hamech sesquidrachma vel dracmis duabus, confectio alkermes scrupulo dimidio, syrupi è scolopēdrio 3.6. & ex decocto buglossi, cassuthę, chamędrit, corticū capparorū rhamariscis, seminum anisi, florum genistę & persicorū, addendo folliculorū senneę, & epithymi, singulorū 3.2. Pręterea ad eundem scopum accommodabuntur, ubi signa concoctionis fauēt, clysteres purgantes

ex fenna & hiera, diacolocyntidos, & alijs
eiusmodi pharmacis superiore libro expli-
catis. Omnes porro medici contendunt
pridie accessions portionem porrigendā
esse. At Hippocrates lib. de affect. docet ob
materiam agitatam die accessions medi-
camentum præbendum, cui humores ex-
peditius cedunt. Quinetiam Græci & Ara-
bes vno & eodem consensu vomitum præ-
scribunt. Sed inter se differre videntur, qđ
illi post cœnam pridie accessions decer-
nunt, vt portio humoris continentis & fe-
brem infligentis simul cum æsculentis &
potulentis promptius excernatur, natura-
que die sequenti post sumptam theriacam
cum reliquijs humorum discutiendis ala-
crius ceter. Arabes autem aliquando post
cibum, aliquando in principio & fine ac-
cessions ob agitatam materiam frequen-
tius instituūt. Vomitum proritant asarum
& agaricus, in oximelite infusa, narcissi
bulbus, radix peponis, & radícula transfi-
xa furculis albi veratri infusa in oximeli-
te, vel hydromelite.

v l. Vrinæ & sudores mouentibus, vbi si-
gna coctionis se detegūt: quandoquidem
belle & dextre omnia geruntur, quæ imi-
tatione & ope naturæ tentantur. Ante ma-
nifesta equidē concoctionis indicia, si diu-
retis

terica & sudores cientia exhiberentur, cō-
tumaciorem obstructionem inueherent,
duplicemq; aut triplicem quartanam in-
fligerent, sicque ægri salus perperam age-
retur. Vrinæ igitur, & sudores mouebun-
tur iusculis asparagi, ruscii, graminis, & pe-
troselini, aut syrupis capillorum Veneris,
hydromelite diuretico & vinis factitijs. Ga-
lenus & Mesues probant frictiones, & nō
improbant balneum, quod est parum tutū
splenicis, stomachicis, & hepaticis, & alijs
minimè insalubre. Huius loco Laconicum
tutius & commodius substitui poterit.

Reliquias præcipuè bustum humorum
discutientibus, siue adhibendo medica-
menta peculiaria & localia, siue urinas &
sudores mouentibus, vbi coctionis indicia
se depromunt. Græci non pauca remedia
familiaria celebrarunt, vt chamædrim, bu-
glossum, verbenacam rectam, aspleniū, suc-
cum cyrenaicum, piper, myrrhā, & theria-
cam. Dioscorides extollit pentaphillum,
hypericum, buglossum, libanotidem, trifo-
lium, succum ruthæ, helyotropij semen, &
verniculum in dipsaci capitulo inuentum
& collo suspensum. Ex his peculiarib. me-
dicamentis electarium sic comparari pote-
rit, ex theriacæ veteris, conseruæ buglossi,
libanotidis, singulorum drachmis duabus

H

assæ aromaticæ, confectionis alkermes, radicis pētaphili singulorum 3. 1. & dimidia, florum genistæ, hyperici, foliorum ruthæ, radicis gentianæ, singulorum 3. 1. styracis, calamitidis, cinamomi, lacce, seu caucami singulorum drachma dimidia, myrrhæ, castorei, singulorum scrupulo vno, croci, piperis singulorum scrupulo dimidio, Zibethi, ambre, moschi, singulorū granis quatuor, cum syrupo è pomis, vel ex epithymo, vel scolopendrio fiat electarium, de quo sumatur pondus scrupulorum duorū, vel drachmæ vnius cum pane azimo, superbibendo vinum creticum, vel hydromel diureticum, vel vinum chamædris, fraxini, cæterach, & scolopendrij, vel liquorem vini stillatitij.

- VI X.** Roborātibus sumptis, vt diamosco dulci vel amaro, electario de gēmis, confectione alkermes, cortice citri conditi, vino absynthite, seu alio peculiari factitio, conseruis borraginis, buglossi, theriaca, & aqua theriacali & admotis, vtpote si ventriculus elāguescat oleo è nuce moschata eiusdem regioni imposita, si lien afficiatur, oleis è genista, & capparibus, & alijs peculiaribus remedijs ritè & tempestiuè accommodandis, integræ & pristinæ sanitati restitui poterunt.

Sympto-

Symptomata delentib. vtpote horrorē, IX.
immoderatā appetentiā, lienis obstructio-
nem, scirrū, hydropem & paralyſim. Pri-
mū moleſta horroris occuſatio demulce-
bitur linimēto ex aqua vitæ, oleo irino, &
anethino cōparato, & laterib. calidis pedi-
bus admotis. Gal. præſcribit aliquot grana
piperis cū hydromelite. Celsus præſcribit
decoctum abſynthij, ſaluię, origani ventri-
culo & hypochōdrijs admouendū. Cū
verò appetentia immoderata ab humore
melancholico ꝑficiſcitur, peculiari victus
ratione humorē melancholicū præparan-
tibus, purgantib. eiufdē reliquias diſſoluē-
tibus, & partes intemperie mali fomité al-
terantib. ordine & ſenſim proſtigabitur. Si
lien obſtuctione infeſtatur, tenuante vi-
ctus ratione humorē excrementitiū minu-
entibus, apparantib. apparatū purgantib.
& poſtremo roborantib. radicitus extirpa-
bitur. Quinetiā febrib. quartanis ſcyrrihus
vt plurimū ſuccedit, quē demolliuntur, ac-
cōmodata victus ratio humorē minuentia
apparantia, purgantia ſupradiſta, & admo-
ta emolliētia, & diſcutiētia, quæ ſuo loco
poſtea tradentur. Interim axiomata medicū
ſtudioſe eſt obſeruādū, vt à leuiorib. auſpi-
cemur, & ad valentiora ſenſim progredia-
mur. Scyrrho lienis ſæpenumero ſuccediē

hydrops, qui vel excitatur à flatibus alicuius humoris societate permistis. Vnde tympanites suboritur, qui scirrho sublato victus ratione tenui, & flatus discutiente aquas ducentibus, hepatis, & ventriculi intemperiem alterantibus, & easdem partes roborantibus abigitur. Ascytès peculiari victus ratione humorem serosum purgantibus, vrinas & sudores mouentibus, per insensilem transpiratum attrahentibus, & hepar roborantibus expugnabitur. Leucophlegmatia victus ratione calfaciente, & siccante, humorem excrementitium præparantibus & purgantibus, vrinas & sudores mouentibus, laconico & alijs præsijs hepatis dispositionem frigidam alterantibus, & roborantibus, peculiaribus et localibus remedijs propulsabitur. Præterea paralyssis, vt plurimum in febribus quartanis obrepit, quæ calfaciente, & extenuante victus ratione humorem mali causam effetricem incidentibus, tenuantibus, tergentibus, purgantibus, digerentibus, & roborantibus obliterabitur. Græci in hoc affectu parcius: Arabes vberius, habita ratione cœli Arabici sanguinem mittunt. Interim si affectus remedijs non cedat, sudores ope gaiaci, et sarsæ parillæ mouentia, balnea sulphurea, et causticum admodum potest

stre mo

stremo loco instituenda erunt. His ita stabilitis ad febres implicitas eiusdem, vel diuersi generis progrediendum est.

De Curatione febrium implicitarum eiusdem generis. Cap. XII.

Febbris implicita eiusdē generis in affectuum consentientium classe recensenda, veluti duplex tertiana, quotidiana et quartana ex copioso humore in varijs sedibus putrescente genita, quæ curatu faciliior quàm febris diuersi generis, vt continua, et mista intermittens. Verumtamen cū eadem indicationes à morbo et causa, vt in simplici intermittente, sic summatim et obiter excutienda venit, septemq; remediorum præsijs trucidatur.

Victus ratione peculiari ob vnumquemque humorem exuperantem, febrem infligentē, affectus diurnitatē, & vires ægroantis. Etenim cū duplex tertiana ex humore bilioso circa hepar & venas meseraicas: quartana ex humore melancholico circa lienem, & mesareum vitium faciente, & quotidiana duplex circa venas meseraicas & ventriculum luxuriante, & putrescente, & in varias sedes sic deuoluto ingeneretur legitimam & tempestiuam victus rationē

postulat. Mesareum autem est publicum
omniū humorum receptaculum, pro quo-
rum qualitate & quantitate variæ febres
emergūt, quæ, vt tradit Alexander Aphro-
disæus, ob redundantem humorū colluui-
em in venis mesaraicis congestā continua-
rum typum retinent. Igitur duplex tertiana
minus refrigerante & humectante, &
propter crassitiem magis incidente victus
ratione, quàm causus & febris, peracuta
indiget. Siquidē humor biliosus copia &
crassitie magis abundare videtur, quàm
simplici tertiana & minus laceffere, quàm
in continua. Vnde pleniori victu, quàm
in tertiana simplici, & continua, sed mi-
nus refrigerante, & magis incidēte, opus
est: duplex quartana ob humorem, quan-
titate & crassitie peccantē victus ratio in-
cidens, & extenuans, & plena ob virium
infirmi-
tatem, & affectus diuturnitatem vt
plurimū decerneretur. Interim seuerior ad-
hibenda erit cautio, quàm in simplicibus
febris; quòd illæ vt plurimū in febrem
continuum degenerant, breuiioresque ad
tempestiuas viuendi leges induciæ dan-
tur. In intermissionibus enim febrium au-
thore Hippoc. cibus exhibendus est. Por-
ro in restauratē victu partes imbecillæ ci-
bis eūchimis roborādæ, dispositio relicta
emen-

emendanda, & reliquæ humorum repurganda erunt.

Minuentibus simul non seorsum humorem excrementitium, qui sedes non admodum dissitas obsidet. Etenim unum & idem medicamentum eodem itinere & negotio humorem mali sobole ducit. Quippe agens prius in propinquum, quam in remotum vires suas exerit. Quocirca cum humores in prima corporis regione, copia & crassitie sedes non admodum seiunctas obtinent, simul non seorsum excernendi erunt. Si autem bilis exuperat, cholagogis: si humor melancholicus, melanagogis: si pituita phlegmagogis peculiari medicamento ducetur, ut tutior vacuatio & optatior præparatio consequantur. Si quartana à pituita crassa, ut opinatur Aristoteles, causas trahit, ad epialam referenda venit, legitimaque portione humor minuendus est. Medicus autem sedulo spectare debet speciem & indiuiduum.

Vacuantibus, id est, sanguinis missione post cruditatis fermentum in primis venis vberiori fenore luxurians sublatum, ne duplex tertiana, aut quartana, aut quotidiana, in continuam degeneret, aut diuturnior euadat, aut sæuissima symptomata secum adferat. Quamuis enim testimonio

Hippocratis, febres tertio quoque die affligentes, sunt periculosiores, quæ intermittunt, abesse periculū significant. Tamen, quia aut in continuas facile mutatur, aut diuturniores & ancipites euadunt, sedula opera sunt curandæ. Nam vitio lienis cancrofi quartanæ funestæ succedunt, aut experimento Auicennæ in duodecimum annum protrahuntur: quod in multis hoc seculo obseruatum est. Mecænas, vt testis est Plinius, toto fere vitæ decursu febre laborauit. Quamobrem indicationes qualitatis, & quantitatis sanguinis, mutuabuntur ex capitibus supra commemoratis. Si quartana duplex, aut triplex obrepit, basilica sinistra: si tertiana duplex sollicitat, basilica dextra, in accessionū inducijs sanguis mittetur. Quādoquidem, teste Celso, sanguinem mittere in accessione hominē iugulare est. Preterea non sine superstitionis cautione post inædiam sanguis mittendus est.

- IV. Præparantibus humorem excrementiū siue biliosum, siue pituitosum, siue melancholicum, præsi dijs sumptis & admotis, quæ ob copiam & crassitiem humoris peccantis rite instituuntur. Cum autē humor multus, aut crassus, aut simul multus & crassus obstructionē, obstructio putredinē, putre-

putredo febrem inuehat, statim post vacu-
ationem humores multi & crassi apparâdi
erunt, vt obstructione sublata putredo &
febris protinus euanescent. Medicus autē
debet studiose perpendere morbificę cau-
sæ præteritæ expulsionē, præsentis abla-
tionem, & futuræ præuisionem.

Humorem præparatū purgantib. pecu-
liaribus remedijs, quæ humorē peccātem
clysterib. vomitū cientibus, & potionibus
extirpabunt. Interim, authoritate Hippo-
quō natura vergit, eò ducere oportet. Om-
ni equidē ope enitendū est, vt dextrè adhi-
beantur subsidia, quorū beneficio vna ter-
tiana, vel quartana altera prior pfligetur,
ne æger in febrem cōtinuam periculosam
præcipitetur. Cū .n. medicina (teste Hip-
pocr. in libr. de arte) est morbos tollere, &
imperus obtundere, & à morbo victos nō
curare, medici sunt partes tutò & citò du-
plicem tertianam, vel quartanā, vel quo-
tidianam propulsare, & imperus obrūde-
re, à morboq; victos non curare, qualis est,
vt docet idem Hipp. quintana, quæ tabi-
dis contingit.

Vrinas & sudores mouentia, roborantia
& symptomata emédantia ex superiorib. VI. &
capitib. petēda sunt, ne eadē sæpius incul- VII.
care superuacaneum esse videatur.

*De Curatione febrium implicitarum diuersi
generis. Cap. XIII.*

FEbres implicitę affectus dissentientes, vt pote hemitritei ex cōtinua & intermittente compositi, hectica & humoralis, essentialis & symptomatica sunt curatu difficiliore, quàm simplices continuę, quę ab intempestiua & exuperanti aëris occurratatione, importuno et vario ciborū appulſu et moleſta rerum externarum importunitate originem ducunt. Cū autem, auctore Galeno, omnes affectus, aut ab aëre aut ab his quę offeruntur, aut ab operibus exordium ſumant, hi morbi inter ſe diſſentientes ab inſolita & inordinata aëris exuperantia, à varijs & caco-chymis alimentis, & laboris improbitate, præſertim hemitritei cauſas trahunt. Qualis equidē aër, tales ſpiritus, quales ſpiritus alimentorū beneficio, tales humores: quales humores, tales facultates & functiones emergunt. Quę omnia magis inualeſcunt, cū agentis robur, corporis p̄paratio, & diuturna mora ſimul conſpirant, vt cernere eſt in autumno, qui propter aëris inconstantiam & inclementiam, corporum infirmitatem, & liberaliorē fructuum vſum, hos pernicioſos affectus, præſertim hemitriteum profert.

Hanc

Hanc calamitatem sic Virgilius in Georgicis describit:

*Hic equidem morbo celi miserranda coorta est
Tempestas totoq; autumnu incanduit aestu,
Et genus omne neci pecudum dedit, omne ferarum
Corruptiq; lacus infecit pabula tabo.*

Quâvis hi affectus sint dubij & ancipites, tamen ægri non sunt usque adeò deperditæ sanitatis, quin adhuc curationi relinquatur locus, quæ septē remedium capitibus continetur.

Victus ratione, quæ pro varia & peculiari affectuum implicitorum dissentientium natura peculiariter, & tempestivè instituitur. Primum summa cautione observandum est in morbis anomalis & malè moratis ob variâ humoris perfusionē longiorē morbi historiam, & virium imbecillitatē, tenuiorem victū non esse præscribendum, ubi exquisitus heinitriteus ex æqua humorū perfusione profectus obrepit, victus ratio mediocris contrarietatis particeps decerneretur, quæ utriq; feбри ex æquo congruat. Vbi verò nō exquisitus sollicitat p affectu et humore vrgētiore limitatio vivendi lex instituetur, q̄ humorem magis exuperātem, viriū robur, corporis naturā, et cælum spectabit. Interim victus ratio non admodum tenuis præscribenda erit,

Quod, auctore Auicenna, hæc febris diu-
tius protrahitur. Præterea sedulò obseruân-
dum est, ne alimentum sæuiente febris in-
termittentis accessione offeratur, potusq;
urgēte siti in principio eiusdem accessio-
nis exhibeatur. Nam febris vtraque conti-
nua et intermittens ob alimentum intem-
pestiuè ingestum nimio opere excandesce-
ret, potusque prisanæ ad demulcendam
sitim, in principio accessionis exhibitus
ob humores exagitados, & à putredinis fo-
co in ventriculum effusos, in centroque
corporis contentos, feritatem affectus au-
geret, nisi opportunū vigoris tempus ex-
pectaretur, quo calor ad superficiem euo-
catur, simulque cum eo humores traijciun-
tur. Si verò febris hectica et humoralis, si-
ue continua, siue intermittens ægrum si-
mul exercet, ytrique feбри victus ratione
refrigerante et humectante, et putredini
obstante, prouidenter consulendum est.
Vbi autem febris symptomatrica simul cū
essentiali inuadit, urgentioris altero non
neglecto, habēda erit cura, cuius legitima
diætę instituendę methodus ex simpliciu
februm curatione petenda venit. Porro
īnstaurs victus post morbi victoriā sem-
per est instituendus, qui virium et effluuij
iacturam reparabit.

Minuere

Minuentibus humorem excrementitiū, 110
nempe bilem et pituitam æquo pondere
exuperatē, si est exquisitus hemitriteus.
Cum verò nō exquisitus sollicitat humor
magis luxurians, siue pituitosus, siue bili-
osus accommodatis præsijs repurgabi-
tur. Interim humor peccans, qui primam
corporis regionem obsidet, ad colluuiem
minuendam optatiorem præparationem
& tutiorem vacuationem protinus exhau-
rietur, ne huius traiectio in magna vasa se-
uiores symptomata inuehat. Idem statuen-
dum erit de essentiali et symptomatica, vt
sordescens putredinis labes purgetur, pe-
riculosaq; huius symptomata eadem ope-
ra demulceantur. Si hectica et humoralis
simul immaniter affligunt, noxia humoris
peccantis portio blando pharmaco ducetur,
quod febris hecticę minimè incommodabit.
Etenim fieri non potest, vt hectica
profligetur, nisi febris humoralis prius a-
dimatur.

Vacuantibus id est, sanguinis missio. 111.
nē, quæ pro magnitudine vtriusque affe-
ctus viribus, et temperamento ægrotantis
habitu corporis, ætate, cœli constitutione,
victus ratione suppressa, vel immodica e-
uacuatione, et futura actione læsa legitime
& tempestiue instituetur. Interim in hoc

studiose incumbendū est vt vrgentiori affectui, altero non neglecto occurratur, qui quidē, testimonio Galeni, vrget, vel propter affectæ partis præstantiā, vel affectus magnitudinem, vel malignitatem. Prudentis lanè est medici, tāquam ex alta specula præuidere cū quibus, & quot hostibus certandum venit. Si autem inflāmatiō partē principem occupat, mollienda erit vacuatio, quæ è regione eidem respondet, præsidiaque localia eodem negotio admouebuntur.

IIII. Præparantibus humores multos & crassos, qui ingentem obstructionem in hoc affectu pepererunt. Non solum autem in prima, sed etiam in secunda ob febrem continuā & intermittentem delitescit obstructio, quæ peculiaribus subsidijs bilē & pituitam apparantibus, in hemitriteo expedienda venit. Sumptis & admotis supra commemoratis rite profligabitur. Hoc idē accuratè præstandū erit in febre humoralī, quæ febris symptomaticæ aut hecticæ comes existit.

v. Purgantibus humorē pituitosum & biliosum probè apparatus in hemitriteo remedijs phlegmagogis, & cholagogis. In febre hectica & symptomatica cū humoralī implicita magna cautione adhibenda est purg

purgatio, ne pro commodo, funestum incommodum consequatur. Interim ad legitimam & tempestiuam purgationē accingendum est, quæ affectum hūc adimit, sine q̄ alter nulla industria extrudi potest. Cū verò in hemitriteo bilis pituitam polluat, & putrefaciat, & velut continuo stimulo exagitet, feraque symptomata simul excitet, clementioribus & minus calidis medicamentis agendū erit quàm in febre intermittente.

Roborantibus sumptis, vt saccharis, seu VI conferuis, conditis, & tabellis, & admotis, vtpote epithematibus & linimentis peculiaribus, quæ iam fusiùs explicata sunt.

Symptomata emendantibus vt sitim, vigiliam immoderatam, coma, dolorem, gra VII uitatemque capitis, & extremarum partium frigiditatem. Cū humores biliosi & pituitosi, falsi seu corrupti sitim pepererint, accommodatis pharmacis sunt purgandi, sine quorū legitima excretionē sitis nullo modo edomari potest. Cū verò calor & siccitas hanc influxerint refrigerantibus & humectantib. demulcebitur. Dios. ad huius rei scopum tragacantham cum seminibus cucumeris tritam, & cum ouorum recentium albumine crudo dilutam

catapotia fingit, quæ tempore sitis sub lingua tenentur. Vigilia immoderata frontali bus et lotionibus suprà commemoratis abigitur. Coma seu somnus profundus clysteribus paulò validioribus, frictionibus, ligaturis, postremò vesicatorijs collo admotis, & synapismis, si prioribus remedijs non cesserit morbus, expugnabitur. Aui cennas commendat ligaturas dolorem infligentes. Capitis grauitas purgatione, reuulsione, deriuatione, clysteribus acribus, cucurbitulis & apophlegmatismis, intemperiemque alterantibus propellitur. Aui cennas prima 4. tractatu 2. cap. 19. suffitum ex decocto chamæmeli, furfuris & rosarum commendat. Si extremarum partium frigiditas à caloris influentis penuria contracta sollicitet, cibus euchimis fulciendus et reficiendus erit æger. Si dolor hunc affectum progignat, humores peccâtes huius symptomatis causæ effectrices purgandi, flatus discutiendi, dolores leniendi, et partes externæ calfaciendæ, vt eadem opera, calor à centro ad superficiem reuocetur.

His ita stabilitis ad febris pestilentis
& sudoris britannici curationem
properandum est.

De

*De Curatione febris pestilentis & sudoris
britannici. CAPVT XIV.*

PEstis seu febris pestilens vno & eodem
Græcorū & Arabum consensu est con-
tinua, maligna, venenata, & non vulgari
putredine constans, cor præcipuè conuel-
lens, & insidiosè interimens, quæ quidem,
vt docent Galenus libr. 3. de præſagit. ex
pulsib. & Auicennas prima 4. tractat. 4. ca-
pit. 1. aut spiritus, aut humiditates, aut sub-
stantiam cordis corrumpit, à causaque oc-
cultâ, aut manifesta originem trahit. Causa
porrò occulta ad Deum Maximum refe-
renda venit, qui hominum scelera misera
pestis calamitate vlsiscitur, vt sacra oracu-
la confirmant. 2. Reg. cap. 21. Et apud Iere-
miam cap. 14. Huic diuino decreto subscri-
pserunt Ethnici & extranei, qui Christia-
nismum ignorabant, vtpote Galenus in
proœmio libr. primo Epid. Plutarchus in
vita Romuli, & Titus Liuius libro sexto.
Causa verò manifesta dependet ab insoli-
ta & inordinata caliditatis & humidita-
tis exuperantia, & ab aëre qui inficitur, &
conspurcatur à putridis cadauerum, aqua-
rum stagnantium, mineralium, terræ mō-
tuum, specuum, & vnguentorum vene-
natorum expirationibus, vt ratio atq; ex-
1

perientia satis atque satis fidem faciunt. E-
renim Hippocrates libr. 3. Epid. Galenus
libro primo de different. feb. & Auicennas
1. 4. tractat. 4. cap. decimo, contendunt à
caliditate extranea, humiditate exupe-
ranti, & austrina constitutione putrefa-
ctionem generari, & febres pestilentes
excitari. Galenus & Auicennas scriptum,
reliquerunt inter perniciofa inquinamen-
ta à cadaveribus aërem contaminari, quo
homines peculiari quadã sympatia prom-
ptius & citius afficiuntur, & inficiuntur.
Inter hos etiam calidi & humidi poros
apertos obtinentes, pueri, vtero gerentes,
& intemperanter viuentes hac funesta &
mortifera lue celerius corripuntur. Pli-
nius verò prodidit lib. septimo cap. 50. se-
nes ob siccitatem non ita facilè conspur-
cari. Quinetiam alimenta vitata in causa
manifesta recensentur, quæ in difficili an-
nona corruptos & malignos humores in-
generant, effrœnatumque pestis affectum
infligunt. Cæterum cum non desint plu-
res eximij medici, qui contra sacra oracu-
la, & magnorum authorum testimonia
pestem à syderum cômistione, & cæli mo-
tu defluere censent, quorum superstitiosæ
opinionis breuiter & obiter satisfaciam.
Primum sacram Hieremiæ authoritatem
profe-

proferam, quæ hanc contumeliosam opinionem aperte demolitur, cum docet non esse metuenda signa, quæ timentes, subditque ad certam huius rei confirmationem, vanas & irritas esse earum leges. Huic diuino decreto astipulantur Basilius Magnus in Hexamerû & Genesi: & Diuus Ioannes Chrylostomus commentarijs in Matt. cum scripserunt. Nô mediocri iniuria cœlos & astra inurere eos, qui ab his aliquid vitij deriuari sibi falsò persuadent: quippe primam & puram formam à Deo impressam nunquam exuerunt. Horum certissimæ sententiæ minimè reclamant Plato in Epinomide, & Aristoteles libro nono Metaphis. qui prodiderunt astra corpora pura, simplicia, bona, non maleuola, corruptioni & mutationi minimè obnoxia, quæ nihil maligni in hanc inferiorem regionem impertire possunt. Nam astra & sydera suapte natura pura & simplici forma constantia aliam formam imperfectam obtinerent, ex qua aliquid impurum ad hos dimanaret. Nec est satis quod obijciant astra simplicia & minimè mala esse, sed vario eorum motu & congressu hanc mortiferam aëris pestilentis luem in hanc elementarem regionem dispergi. Siquidem cum astra sint pura, sim-

plicia, simplici que forma constant, nec mi-
 nui, nec mutari, nec aliam formam in quo-
 uis loco & horoscopo adipisci possunt: sed
 calore viuifico, non elementari, motu, & lu-
 mine vapores, exhalationes, & omnia me-
 theora pro subiecta materia excitant, simul
 ventos suscitant, varias que constitutiones
 impellunt, quarum occurrence variij mor-
 bi emergunt. Aliud equidem est ex substā-
 tia & forma, & congressu aliquid maligni
 demitti, aliud calore cœlesti, lumine & mo-
 tu vapores terros ex cadaueribus, aquis
 stagnantibus, mineralibus, & ex specubus
 excitare. Plato in Epinomide non solum à
 simplici forma corruptioni & mutationi
 minimè obnoxia, sed etiam à motu, & con-
 gressu fœdum aëris pestilentis virus mini-
 mè induci, cum admiratur cœli, & syderū
 magnificam, decentem & optimam cho-
 ream, quæ nullam perniciem in hæc infe-
 riora diffundere potest. Si Hippocr. Gale-
 nus & Auicēnas, alijque grauissimi autho-
 res astrorum & syderum meminerunt, eo
 animo tantum mentionem fecerunt, ut iam
 latius demonstraui, quò anni tempora, sol-
 stitia, & æquinoctia describerent. Quocir-
 ca astra, & sydera, & cœli calore, lumine &
 motu aliquid malignum in hanc inferiore
 regionem eiaculari nequeunt, cum id præ-
 stare nt,

starent, aut vt qualitates, aut vt liquores,
aut vt corpora, quæ vt iam fusiùs explica-
tum est, nullo modo contingere possunt.
His ita constitutis, antequam contagiosa
causarum externarum sentina eluatur, cer-
ta curationis & præseruationis febris pe-
stilentis methodus describetur, ad Deum
Maximum Summum huius vniuersitatis
architectum & moderatorem confugien-
dum est, qui Sacris testimonijs, vtpote lib.
2. Paralip. cap. 7. vera fide & pura mente in-
uocandus est, vtab hac pernitiola cõtagio-
ne se redimere possint homines. Quod ad
causam vniuersalem spectat, nempe fœdā
aëris impuritatem, primum pestis semi-
narium, magistratus præcipue sunt partes,
vt hæc venenata qualitas publicis ignibus
excutiatur, præsertim cum hæc mortifera
lues populariter grassatur. Hoc equidem
Empedocles, Acreon, Hippocrates in rem
hominum olim præstiterunt. Si à specubus
& aquis stagnantibus hæc maligna expira-
tio contrahatur, specus erunt occludendæ,
& aquæ stagnantes vel desiccandæ, aut a-
quarum alueis irrigandæ. Si hæc funesta
colluies à cadauerum strage & clade obo-
riatur, hæc humi recondenda protinus ve-
nient. Interim cum hæc immanior & fero-
cior febris pestilentis calamitas insidiatur,

magistratus etiam in hoc totus esse debet, ut homines periti eligantur, qui pro ægrorum curatione loca comoda, & ad affectum profligandum necessaria comparabunt, medicique & chirurgi experti huic difficili negotio complendo præficientur. Etenim si testimonio Hippocratis oportet in omnibus morbis non solum seipsum præstare oportuna facientem: sed etiam assidetes & exteriora, quanto magis in hoc funesto morbo omnia accuratius sunt accommodanda. Nunc ad curationem venio, quæ octo præsidiorum generibus perficietur.

- i. Victus ratione, quæ in hoc versabitur, ut alteret, & malignitatem depellat. Primum cum, authore nostro Hippocrate in libro de flatibus aer sit vitæ & morborum author, æger cane peius & angue, aerem impurum & vitiatum vitabit, frueturque puro, lucido, & ad ventos salubres vergente, qui ignibus luculentis, aut suffitibus pro varia cœli constitutione accommodatis emendabitur. Cibi euchimi non excrementitij, sed authore Auicenna prima quarti tractatu quarto capite quarto refrigerantes, acidi, desiccantes, putredini obistentes, & malignitatem depellentes erunt. Primum gelatine, collata, pressa, destillata, instaurantia, hordea.

hordeata, panatellæ ex pane loto confectæ
& iuscula ex carnibus vitulinis, & pullorū
præparata cōparabuntur, quibus admisce-
būtur succi citri, limonū, arantiorū, scabi-
osa, pimpinella, oxalis, buglossus, & ea quæ
ad pestem profligandā faciunt. Cū autē
vires in hoc periculoso affectu elangues-
cunt, & sensim liquefcunt, cibus paucus &
frequentior est offerendus. Quamuis verò
sit deiecta appetentia ad cibum sumēdum
cogendi sunt ægri: quandoquidem testi-
monijs Arabum, qui vtiliter comedunt, ab
huius morbi pernicie vindicantur. Qui fe-
bre diaria pestilenti conflictantur, parco &
paucò alimento sunt fulciendi, ne sudorū
impetus intercipiatur. Potus erit ptisana
ex hordeo, coriandro, seminibus oxalidis,
citri, cardui benedicti, & cidoniorū parata,
addēdo paucum acetum, quod sua natura
refrigerat, & putredini reluctatur, magisq;
biliosis quàm melancholicis est peculiare.
Quamobrem victus refrigerās, & maligni-
tatem depellens pro natura ægri, & cæli,
quantitas pro viribus, ætate, & aëris con-
stitutione instituetur. Præterea in hoc ob-
nixè incumbendum est, vt in principio
morbi à somno arceatur æger, qui omnino
exitialis est, quoad insidiosa veneni labes
foras extrudatur.

Siquidem contra quorundam recensiorum opinionem somni tempore venenata qualitas intus remanet, & cordis substantiam promptius obsidet. Itaq; frictiones loco motus, & ligaturę dolorem adferentes decernendę erunt, quę hoc perniciosum virus intus delitescens foras euocabunt. Interim religio esse debet in porrigendis carnibus assis: Nam, authore Galeno, carnes assę non sunt offerendę ijs, qui acuta febre laborant.

*Comm. in
rat. vict.
orb. acut.
17.*

II. Malignitatem arcentibus & corroborantibus, quę protinus sunt porrigenda, antequam contagiosa qualitas cordis substantiam occupet. Quippe, authore Galeno libro tertio de pręsagitione expulsi-
bus, vbi venenata qualitas cordis substantiam obsidet, ægri deperditę sanitatis euadunt. Porro alexipharmaca seu amuleta, quę aëris pestilentis contagia excutiunt, aut sunt simplicia, aut composita, eorumque alia sunt frigida, alia calida, quę aut intus sumuntur, aut foris admouetur. Simplicia frigida censentur, aurum, argentum, acetum, bolus armenia, coriandrum, caphura, lapis bezoar, buglossus, borrago, myrobalani, ebur, semen oxalidis, nymphaea, thamarindi, portulaca, granum tinctorium, succinum, oxis Plinij, viola, coral-
lus,

Ins, os è corde cerui, cornu vnicornis, hyacinthus, smaragdus, vniones, margaritæ, granata, fragmenta pretiosa, & terra Lemnia. Alia sunt calida, acorus, aristolochia, absynthium, amomū, agaricus, allium, ambarum, angelica, ben vtrumq; bistorta, calamintha, calandula, dictamnus, eupatoriū, maiorana, balsamita, tormētilla, moschus, scabiosa, rutha, valeriana, chamēdris, pulegium, lisimachia, hypericum, myrrhis, saluia, abrotanum, carduus benedictus, galāga, cyperus, gentiana, melissophilum, myrrha, therebintina, spica nardi, nux moschata, betonica, tapsus barbatus, ocimum, rosmarinus, marrhubium, caryophilum, cinnamomum, cybeta, lignum aloës, & cortex citri calida, cuius succus frigidus est. Alia sunt composita, cuius coloniæ existunt, conferuē buglossi, violarū, scabiosæ, nymphaeæ, rorismarini, cortex citri condita, radix eryngij condita, myrobalani conditi, zinziber & zurumbet conditum ab Arabibus celebratum, quod Zedoaria nuncupatur. Inter composita medicamenta principatum tenent antidoti, vt theriaca & mythrordatium, quæ præstantia & vtilitate ceteris prælucent. Sunt & aliæ, vt antidorus Ælij Gaij, qua utebatur Cæsar, & in alia in thesauris Mithridatis reperta, quæ ex cari-

carum pinguium, & nucis singulorum nu.
 2. & foliorum ruthe nu. 20. & salis scrupulo
 dimidio componitur, hanc mirificè extol-
 lit Nicander. Quin etiam celebratur hoc
 seculo antidotus de ouo, quæ excipit o-
 uum numero primo, sublato albumine,
 per huius acumen croco impletum, sub
 cineribus positum, & ad nigredinem deco-
 ctum, in pulueremq; redactum, radicis tor-
 mentillæ morsus diaboli, angelicæ, pinpi-
 nellæ, dictamni, Zedoariæ singulorū drac-
 mas duas, theriacæ vncias tres, misceantur
 omnia cum aqua scabiosæ, & rosarum, &
 fiat electarium. Præterea syrupi peculia-
 res prostant apud officinas, utpote è li-
 monibus, ex acido citri succo, è scabio-
 sa, è melissa, è buglosso, è borragine, ex
 oxalide, è pomis, acetosus simplex, & o-
 xisaccharum. Liquores stillatitij ex simpli-
 cibus alexipharmacis comparantur, ut li-
 quores stillatitij melissæ, scabiosæ, rosa-
 rum, cardui benedicti, & alij huiusmodi.

Ex his omnibus componi possunt con-
 dita, electaria, tabellæ, & pulueres, ut exē-
 pli gratia: Conditum extemporaneū fingi
 poterit, ex conseruarū borraginis, buglosi
 singulorum vncia vna, boli armenij, terræ
 lemnæ, singulorum drachma vna, rasuræ
 eboris, spodij singulorū scrupulis duobus,
 semi-

feminum citri, ocimi, pulueris diamargariti frigidi, ligni aloës, ossis de corde cerui singulorum scrupulo vno, sacchari rosati quantum sufficit, fiat conditum. Ad eundem scopum comparabitur electarium ex theriacæ veteris metrhidatij singulorum vncijs duabus, conseruarum buglossi, oxalidis, corticis citri conditi singulorum vncia vna, boli armenij drachmis duabus, puluere radicum, zodoariæ, dictamni, pentaphilli, tormentillæ singulorum sesquidrachma, corallorum, rasuræ eboris, cornu cerui, santalorum singulorum scrupulis duobus, pulueris diamargariti frigidi, letitiæ Galeni singulorum scrupulo vno cum syrupo conseruationis citri fiet opiata, vel parabuntur tabellæ ex hisdem simplicibus alexipharmacis, cum saccharo aquis melissæ, & scabiosæ dissolutis & mistis. Conditorum & tabellarum drachmæ duæ, & antidoti drachma vna & dimidia, aut scrupuli quatuor cum stillatitijs liquorib. aut syrupis supra commemoratis æstate, & cum vino hyeme exhiberi possunt. Sunt etiam quedam, quæ foris admouentur, & malignitatem contagionis pestilētis abigunt, vt sacculi expulueribus alexipharmacorum compositi, olea hyperici, & scorpionibus, & pomum odoratum. Tamen studiose obseruandum est

quod ad præcautionē cū vino, aquis stillatitijs & syrupis, cū febris vrget, syrupis aut aquis stillatitijs, non cum vino ad augendum febris incendium instituantur. Quinetiam theriaca, aut mithridatium cū liquorib. permista, et ad præcautionem, & ad curationē regioni cordis vtiliter & cōmodè admoueri possūt. Siquidē feбри hectice pestilenti alexipharmaca sumpta, & ad-mota, diariæ eadem & sudores & vrinas mouentia & huic quæ humiditates cordis depopulatur, omnia alia præsidia citò & tūto opitulantur. Tamen vt pestis, authore Galeno, sine febre, vel cū febre grassatur, sic febris cum peste epidemicus, & sine peste peculiaris & minus perniciosus contrahitur.

111. Minuentibus humorem maligna qualitate, aut quantitate exuperantem nullis datis inducijs, quod hic morbus sit effrenatus, & præceps, inopinatasq; insidias præse fert. Galenus enim lib. 10. de different. feb. docet statim corpus repurgandū esse, antequam vires labascant & corruant, & febris pestilentis virus cordis substantiā occupet. Medicamentorū porro natura pro humoris peccantis conditione, quantitas pro viriū robore corporis, humoris & cœli constitutione, vtendi modus pro humoris motu

motu ritè præscribetur, semper additis his,
quæ alterant, & malignitatem propellunt.
Medicamenta autem peculiaria erunt, cas-
sia fistularis, manna, thamaryndi, myroba-
lani, rheum barbarum, agaricus, catapotia
russi, è fumaria, aggregatiuè, catholicum
& confectio hamech, aliaque eiusmodi cū
aquis melissæ, scabiosæ, cardui benedicti,
vel decocto farsæ parillæ, cynæ, seminum
cytri & cardui benedicti infusa, vel dissolu-
ta: addendo syrupi è scabiosa, vel è limo-
nibus, vel è pomis ʒ.s. vel drachmas 6. boli
armenij scrupulum dimidiū. Hoc videtur
apertè contra multorum opinionem con-
firmasse Galenus lib. 5. Method. cap. 12. cū
scribit febre pestilenti correptos exsiccati-
onem postulare, corpusque portione, aut
vomitu purgandum esse. Cū autē natura
humorum corruptorum portione leuatur,
reliquias humorum perniciosorum expe-
ditius edomat, tuncque pustulæ vt pluri-
mum efflorescunt, sicque omnes salui eua-
dūt. Auicennas huic sententiæ astipulatur
prima 4. tract. & cap. eodem, cū prodidit
febrem pestilentem desiccationem, phle-
botomiam, & ventris solutionem ad verā
huius curationem requirere. Quod verò
Hippocrates docet lib. 3. Epid. quosdam
alui profluvio periisse, de alui profluvio

symptomatico & colliquescente hic locus intelligendus venit, cum eodem lib. sect. 3. declarat aliquos per alui turbationem, tempestiuamque excretionem vinarum sanitati restitutos fuisse. Sed quidam obijciunt venenatam qualitatē post apparentē bubonem ad internas partes vi medicamenti elici posse. Huic incōmodo facile occurrere licebit, si buboni emplastrum attrahens, ut ex ammoniaco, galbano, oppopanax, & theriaca concinnatum, & cucurbitulae admoveantur. Adde quod maligni humores ope medicamenti & robore naturę foras extruduntur, hosteque sic profligato nullum periculum expectandum est. Interim consilium Hippocratis alta mēte repositū esse debet, ut quod natura vergit, eō ducentur humores. Si enim sursum irrepit humor, vomitū cientibus purgabitur: si in intestina deuoluatur, aluus clysteribus erit sollicitanda.

IIII. Vacuantibus sanguinem, ubi corpus est plethoricum, & vires non reclamant, ut cōfirmant Hipocrates lib. 4. acutorum Galenus lib. de curand. rat. per sanguinis missionem: & Auicennas prima. 4. præsertim cū ab aëre corrupto originē ducit. Tamen Galenus in lib. de succor. bonit. videtur improbare sanguinis missionem, quæ

que in difficili annona à cibis cacochimis,
humorū corruptella, & magna viriū infir-
mitate nascitur. Etenim cū humores non
solum in cordis substantia, sed in toto cor-
pore nimio opere exuperant, viriumque in-
firmitas simul consequitur, sanguinis mis-
sio parum tuta esse videtur. Quod verò nō-
nulli recentiores sibi persuadēt sanguinis
missionem exagitare humores, & eosdem
per vniuersum corpus diffundere, tantūna
equidē abest, vt vacuatio humores impel-
lat, & effundat, vt à corde & genere venoso
virus statim & confertim detrahať. In prin-
cipio febris vena est pertundēda, antequā
venenata pernicies cordis substantiam oc-
cupet, affectus ferocior euadat, & vires su-
pra modū elanguescant. Auicē. i. 4. tract.
4. cap. 10. in exanthematū & ec̃thymatū
curatione à sanguinis missione ante 4.
diem auspiciandum esse scribit: quòd tunc
tēporis efferuescit sanguis, & exanthe-
mata nondum se in apertum dederūt. Quam-
uis si corpus est plethoricū in signis sit san-
guinis efferuescētia, exanthemataq; inte-
grē non eruperunt, rursus parca manu ne-
cessitate urgente sanguis erit mittendus.
Cæterū elidēda erit vena habita rationē
partiū in quibus extuberant bubones, vt
si pone aures emergant, cephalica: si sub

axilla mediana, si in inguine saphena per-
tundetur. Cum verò pustulæ ob copiam &
efferuescentiam in cute efflorescunt, me-
diana vel basilica secabitur, vt natura san-
guinis maligni portione leuata in reliqui-
as expeditius incumbat, impuritatemque
venenatam ad cutim excutiat. Hæc tamen
sanguinis missio non videtur esse instituē-
da post exanthematum eruptionem, nisi
ob sanguinis copiam & excandescenciam
febris inuale scat. Cum venenata qualitas,
spiritus, aut solidas cordis partes obsidet,
repudianda est vacuatio.

- v. Præparantibus humore vel pituitosum,
vel melancholicum, vel biliosum peculia-
ribus subsidijs, vt obstructione sublata p-
tinus mitescat affectus. Nam cum humorū
copia obstructionem pepererit, hæc vt in
alijs affectibus expedienda venit, quò na-
tura humores peccantes celerius excernat
aut medicamentis facilius cedant. Igitur
cum humores biliosi obstructionem inue-
hunt, syrupo è cichorio simplici, & aceto-
so simplici cum aquis buglossi, oxalidis &
eupatorii apparabuntur. Cum verò humor
melancholicus id vitij inflixerit, syrupi è
fumaria, è lupulis, è buglossis cū aquis me-
lissæ, cabiosæ, & cardui benedicti mirifice
opitulabuntur. Præterea cum retorridi &
ferui-

feruidi euadunt humores, alterantibus, & malignitatem depellentibus sunt obtundendi, vt syrupis è limonibus, violaceo, è buglossò, ex oxalide semper additis peculiaribus alexipharmacis. Vnde Arabes legitimè & oportune instituunt aquam frigidam, & refrigerantia subsidia ad extinguendum caloris incendiũ, in duobus primis diebus ante ec̃thymatõ & exanthematõ eruptionem. Cũ verò post tres dies incipiunt efflorescere, parum tuta sunt alterantia & refrigerantia, quòd humorem peccantem in partibus internis non sine magno discrimine retinerent, eorumque ad cutim eruptionem remorarentur.

Vrinas, & sudores cientibus, cũ eò feruntur humores, veluti in diaria pestilenti, quę sudorum eruptione soluitur. In alijs verò febris pestilētis differentijs vrinas & sudores mouentia sunt contra recentiorũ quorũdam opinionem parum tuta, nisi eò vergat natura, & meatus sint aperti. Quod autem apud magnos authores, pori cutis aperti, & astricti probantur, & damnantur: qui quidem in aëre corrupto suspecti esse debēt: quandoquidem exspiratio venenata non solum per os, sed per arterias ad cutim pertingentes in cordis arcẽ obrepunt, vt testis est Galen. lib. 1. de differ. feb. cap. 4.

K

Si verò humor malignus in corpore deliteſcat, pori cutis aperti non improbantur, qđ humores mali effeētrices expeditius effluunt, ægriq̃ue citius liberantur.

VII.

Exanthemata, ec̃thymata bubonem & carbunculum ſanantib. quæ febres peſtilentēs ſæpenumero comitantur. Primũ exanthemata & ec̃thymata ex bile, aut ſanguine efferueſcente proſecta graſſantur vt plurimũ poſt conſtitutionē australem vere potius, quàm hyeme, & aliquādo autũno propter humorum malignitatē, aggrediunturq̃; frequētius calidos & humidos, pueros & adoleſcentes, rarius iuuenes, & rariſſime ſenes, curanturq̃: peculiari victus ratione, alexipharmacis minuentib. vacuātibus, accelerantibus, ſanantib. & ſymptomata depellentibus. Victus ratio pro varijs exanthematũ tēporibus varie inſtituetur. Nam authore Auicen. 1.4. tract. 4. cap. 10. in duobus primis diebus ad reſtringendam ſanguinis efferueſcentiā debet eſſe refrigerans: deinde tēperatus ſtatim eligendus, aut induſtria præparandus eſt, ne frigidior poros occludat, & exanthematōn eruptionem remoretur. Alimenta porrò debent eſſe in principio refrigerantia ad caloris extinctionē, & ad robur leniter aſtringentia, & circa exanthematōn eruptionem poſt

retu-

retusam efferuescentiam non ita refrigera-
rantia, nulloque modo astringentia decer-
nenda veniunt. Præterea victus initio re-
nuis est instituendus, qui tamen in pueris
ob exuperantem calorem innatum, & con-
tinuam resolutionem paulò vberior & fre-
quentior præbebitur. In materia venena-
ta alexipharmaca sunt permiscenda, cuius
generis sunt succi citri, limonum, semina
oxalidis, & ocymi, mali citrij, folia buglos-
si, borraginis, pimpinellæ & violarum.
Quinetiam alexipharmaca sumpta & ada-
mota iam commemorata statim ad mali-
gnitatem discutiendam sunt præscriben-
da. Cum verò corpus magna humorum
impuritate sordescit, minuētia & mitia
medicamenta statim sunt offerenda, an-
tequam excandescat affectus. Id genus
sunt leues clysteres, aut blanda medica-
menta, veluti cassia, manna, & rheum-
barum. Valida enim medicamenta ni-
mioperè calfacerēt, atq; immoderatū alui
profluuium non sine ægri discrimine pro-
ritarent. Post minuētia pharmaca, sangui-
nis missio, teste Gal. lib. 6. Epid. cōment. 6.
protinus tentāda est, quia natura portione
sanguinis leuata reliquias expeditius edo-
mat, à sæuioribusq; symptomatib. vindica-
tur. Interim quātitas p viribus ægrotātis,

exanthematū
r ecchymatū
ratio.

reperamento, habitu & ætate, alijsq; coindicationib. detrahetur. Nō videtur autem reiteranda esse vacuatio, nisi exuperās sanguinis copia, & incendiū id suadeant, symptomatumq; feritas vrgeat. Cæterū his legitime & tempestiue administratis acceleranda sunt exanthemata præsi dijs, quæ materiam ad cutim excutiunt & maturāt, extincta prius sanguinis efferuescentia. Nam antequā effloruerūt in cute exanthemata, sanguis excandescit, qui alimentis refrigerantibus, & remedijs refrigerantib. & leniter astringentibus obtunditur, cuiusmodi sunt syrupi è granatis, è ribes, & ex acetositate cytri. Ad cutim verò euocant, quæ urinas & sudores mouent, celebranturque ab Arabibus in hoc negotio, decocta lentium excorticatarum, tragacanthæ, ficuū & lacæ. Maturant aut suffitus & forus ex malua, althea, floribus chamæmeli, meliloti, anethi & violarum, & furfuribus tritici cōparati, quos Rhases in vesiculis reponit, & maturādis exanthematib. admouet. Postquam cocta fuerint, post 7. diem acū aureā, vt docet Auicen. sunt rumpenda, ne sanies diutius retēta altius serpat, & partes subiectas cauet. Desiccabuntur è vestigio post apertionem puluere aloës, myrrhæ, thuris, & terræ Lemnię. Symptomata testimonio

Auicen.

Auicennæ comitantur exanthemata, veluti prurigo, quæ poros aperiētibus & detergentibus demulcerūt. Sunt etiam quædam partes, quæ conflictantur, vt gula, pulmo, oculi, nares, & intestina, aluiq; profluuiū consequitur. Hæ autē sic ab exanthematōn iniuria vindicabuntur, vt gula gargarismis, decoctionis rosarum, rhois, & myrtillorum, addendo dianucon, & diamorrhō, pulmo linctu, syrupis è papauere, & rosis siccis, oculi, collyrijs, aquæ rosarū, aut decoctionis rhois, & sumach, addendo collyrium albi rhasis, & tātillū croci, nares odoramentis aceti, aures oleo rosato, pauco aceto, & glaucio, & intestina clystere ex decocto rosarū, rhois, sumach, orizæ, & oleo rosato cōposito. Sequūtur ordine bubo & carbunculus, qui simul aut seorsum erumpunt, febribusq; malignis, & pestilētibus, vt docet Auicenn. succedunt, et aliquando autore Gal. febres prægrediuntur, aliquādo consequuntur, præsertim carbunculus, qui in regionib. calidis frequentius quàm bubo grassatur. Docet autē hic lib. 6. Epid. comment. 29. febres pestilentes à symptomate nomen sortiri, et sic post carbunculū oboriri. At lib. 14. Method. apertē etiā prodidit febres pestilentes ante carbunculum excitari. Siquidem contingit, vt vires ve-

gere, & validæ humoris venenati portionem in partes externas depellant, carbunculusq; statim emergit, breuiq; tēporis vestigio pernicioſa qualitas ita inualeſcit, vt febrem pariant. Cū verò ſunt imbecillæ & effœtæ, ſtatim primo veneni inſultu febris accenditur, carbunculusq; ſe poſtea profert. Idcirco bubo ad claſſem inflammationum à Galeno relatus, & carbunculus à ſanguine craſſo & retorrido genitus, eandem victus rationem, alexipharmaca minuentia, & malignum humorem, vt in febre peſtilenti vacuâtia non diſſimilia, ſed tantum ſubſidia peculiaria poſtulant. Non equidem viuendi leges & pharmaciam vniuerſalem, niſi ob ſymptomatum atrocitatem immutant. Sed quia non pauci conrendunt poſt apparentia bubonis & carbunculi veſtigia ſanguinem minimè mittendū eſſe, tutioremque ſudoribus proliciendis locum patere, hâc quæſtionē ſic breuiter dirimendâ eſſe cēſeo. Si ſanguis in principio detractus eſt; ante bubonis & carbunculi eruptionē, aut manifeſta ſecuritatis indicia ſe pferunt, aut vires elanguescunt, aut inſignis adeſt impuritas, non videtur eſſe venaelidenda, ſed carbunculus & bubo alexipharmacis intus ſumptis & admotis peculiarib. remedijs oppugnabūtur. Si verò cū
magno

magno incēdio sanguis exuperat, febrisq;
 sæuissimis stipata symptomatib. post appa-
 rentē bubonē & carbunculum immaniter
 excruciat, viresq; adsint robustæ, omnium
 medicorū iudicio sanguis venit detrahēd⁹
 q; natura leuata reliquias minori negotio
 euincit, cor ad emunctoria venenatā quali-
 tatē simul cū sanguine ppellit, feraq; sym-
 ptomata simul mitescunt. Quod cōfirma-
 uit Gal. lib. 10. Meth. c. 10. cū prodidit ad
 carbunculi curationē, sanguinē ad lipothi-
 miā mittendū esse, vt putredo & incendiū
 imminuantur. In hoc negotio non videtur
 esse, cōtra quorundā opinionem verenda
 exagitatio. Quippē si maligna substantia
 circa cor inhærescit, nulla per sanguinis
 missionem consequetur exagitatio, & si à
 corde, aliarumq; partium robore in partes
 externas cōmode extrudatur, sine vllo ex-
 agitationis detrimento belle & prospere
 hoc succedet. Quod præstandū est cū vi-
 res sunt vegetæ, plethora adest, incendiū
 vrget, symptomataq; anxie sollicitant. Vbi
 verò elanguescunt vires, insignisq; obrepit
 impuritas, pauciq; spiritus supersunt, san-
 guis nō videtur esse exhauriēdus, ne ob to-
 tam spirituum purorum iacturā inopinata
 mors immineat. Quod enim maior delites-
 cit impuritas accedente viriū infirmitate,

Curatio
 nis & c.
 culi.

K 4

tantò minor sanguinis euacuatio tètanda est, qua spiritus pauci simul exhalât. Quocirca in magno incendio, in exuperâte sanguinis copia, in inflâtionib. partiũ principum, vena est potius resignanda in principio, quàm artis ope sudores proliciendi. Nam in principijs morborũ, in virib. copia oppressis, in maligna qualitate, in partiũ principum inflâtionib. præsentiissimũ censetur esse remediũ sanguinis missio. Vacuatio verò, quæ fit beneficio sudorum in principijs morborũ, in obstructionib. in inflâtionib. in copia obruente, in maligna qualitate partẽ principẽ obsidẽte, ante obstructionẽ expeditã, et exhaustã humorũ peccantiũ colluuiẽ est suspecta, maxime cũ pori sunt obstructi, naturæq; motus eò nõ inclinat. Sudores equidẽ mouentiũ vices supplere fêlicius possunt bezoardica seu amuleta intus sumpta cõmemorata, & accõmodata præsidia buboni et carbunculo admouenda, quæ postea sequentur. Nã sola remedia sudores cientia humores exagitarent, & per vniuersum corporis habitum sparsim dispergerent, certoq; naturæ conatui obsisterẽt, nisi eiusdẽ motus foras huc atq; illuc vergeret, vt apparet in exanthematib. eãthimatibus, & febre pestilenti diaria. In curando verò bubone attrahẽtia
&

& mollientia ab Arabibus probata, cœpe cum theriaca coctū et admotū, cucurbitulæ, hirudines, maturantia & causticum seu abscissio cōmendantur. Post apertionē bubōis vlcus detergebatur, et cicatrix inducitur, nō alia methodo, quā quę in alijs vlceribus obseruatur. In obliterando verò carbunculo celebrantur refrigerantia, et discutientia, attrahentia: veluti cucurbitulę, hirudines, anus galli admotus, incisiones altius penetrātes, causticū crustā inducens, crustam adimentia ex butyro recenti, & vitello oui cōparata: deinde detergentia aliorum vlcerū more sensim instituenda. Sola reprimentia buboni et carbunculo imposita, sunt prorsus abdicanda, ne virus intrō cōpellant. In ardore aut carbunculi leniendo circa partes vicinas refrigerantia, sicuti oxycratum, et ynguentum nutritum tutius admouentur.

Symptomata demulcentibus, vt delirium, carum, syncopem, deiectam appetentiam, vomitum, alui profluvium, & extremarum partium frigiditatem. Deliriū profligatur clisteribus, oxyrhodino fronti & futuræ coronali admoto, aut pane cum seminibus papaueris albi, lactucę et rosarum permisto, & in principio adhibito; vena frontis secta, frictionibus singularum par-

VIII.

K 5

tium, & hyrudinibus naribus affixis. Carius clysteribus acrioribus, scapulis admotis, ligaturis dolorem infligentibus, sinapismis & vesicatoris superiori parti colli impositis abigitur. Syncope verò adimitur, vbi contrahitur aëre corrupto, si muretur cœlum, aut suffitibus emendetur aër. Cum autem à malignis vaporibus proficitur, alexipharmaca intus sumpta, & epithemata cordi, hepati, & testibus admota rite instituuntur. Appetentia deiecta propulsabitur cibus appetitum prostratum suscitantibus, intemperiem alterantibus, & putredini resistentibus, cuiusmodi sunt gelatinæ, consumpta, instaurantia, succis limonum, cytri & arantiorū simul perfusis. Si humores in ventriculo cumulatus congesti id mali protulerunt, clysteres iniectiones probantur, aut si nauseam mouerint, vomitu, vt placuit Auic. sunt excernendi. Ceterum si vomitus vrget, cōpescendus venit, præsertim cū vires fatiscūt, maligna q̃; qualitas iā excreta est. Vomitus autem sedantia sumpta, & admota regioni ventriculi iam supra cōmemorata hoc negotium feliciter præstabunt. Alui profluuiū, quod à vehemēti incendio colliquescente causas trahit, refrigerantibus sumptis, & clysteribus astringentibus. & roborantibus admotisq̃
epithe-;

epithematib. regioni ventriculi, & hepatis
superponendis sedabitur. Cū extremarum
partiū frigiditas originē ab inflāmate
ducit, venę sectione, alterantib. sumptis &
ad motis tolletur. Si verò calor imbecillus
huius mali causam dederit: cibi euchimi
multū & citò nutrientes, veluti gelatinę,
consumpta & instaurātia sepe & parū sunt
exhibēdi. Reliquorū symptomatū curatio
ex præcedentib. permistis semper bezoar-
dicis petenda est. Superest pestis præserua-
tio, quę in legitima & tēpestiua victus rati-
one alexipharmacis, & pharmacia cōsistit.
Primum viuendi leges versabuntur in de-
centi qualitate, quantitate, vtendi modo
& occasione sumendorum, admouendorū
educendorum, & faciendorum, quę Hip-
pocrates ad aërem, laborem, cibum, potū,
quietem, somnum, vigiliā, & omnia medi-
ocria retulit. Cū aër sit vitę nostrę author,
& omnium morborum seminarium eligē-
dus venit purus, aut si impurus necessario
obtingit, suffitibus accōmodatis alterabi-
tur. Qui degunt in aëre impuro & corru-
pto, vestib. serico potius quā lana conte-
xtis induantur, si facultates suppetant. Ci-
bi erunt pauci potius quā varij, euchimi
nec auara, nec liberaliori manu sumpti,
benè dentibus contriti, hora consueta, &

diu post exercitium ingesti. Vitandus erit
cibus, qui molestā ventriculo grauitatē, &
potius qui nausēā adfert. Vino vtendū erit
oligophoro, qđ à Rhase in regione æstuo-
sa, & cœlo calidiore dānatur, & prorsus in-
terdicitur. Interim in ædia et intēperantia
in constitutione pestilenti obnixe fugien-
da erunt. Motus debet esse mediocris, qui
calorem innatum excitat, excrementa de-
pellit, & cōcoctionē iuuat, nullus crudi-
tatem, immoderatus imbecillitatē & humo-
rum exagitationē inuehit, in aëre q; impu-
ro pestis contagia prōptius ingenerat. Sō-
nus mediocris concoctionē, paucus crudi-
tatem profert. Venus cane peius & angue
vitabitur. Affectus omnes sunt parum tuti,
nisi sola lætitia, quæ calorē innatū recreat
& excitat. Ira enim ex candescentiā & hu-
morum exagitationē, tristitia spiritūū con-
sumptionē adfert. Sequuntur alexipharma-
ca suprà cōmemorata, veluti theriaca, mi-
thridatium, confectio ex ouo, è iuglandib.
ficibus, et rutha, quæ necessitate urgente
sumenda erunt. Restat pharmacia, quæ ca-
cochimis tantū congruit, qui catapotia pe-
stilētia per intervalla deuorare poterūt.
Qui plethora laborant, aut extenuante vi-
tus ratione, aut sanguinis missione indi-
gent. Arabes causticū alicui parti impositū

com-

commendant. Satis de febre pestilenti dictum est, nunc de sudore británico differendum venit, cuius integra curatio tria remedium capitā cōplectitur, utpote legitimā victus rationē, accommodatū bezoardicorum vsum, opportunā & tempestiuā sudorum extractionē. Victus tenuis primo loco instituetur, ne liberalior frugiferā sudorū eruptionē intercipiat. Si aut vires vegetæ ferre possent, ab omni cibo interdiciendi essent ægri, ne eiusdem occurſu naturæ motus interrumpatur. Tamen quia hoc effrenato affectu correpti, stomachi, & capitis dolore feruido cruciantur, sitiq; molesta importunitate anxie diuexantur: huic demulcendæ ptisana & syrupis è limonibus, è granatis, violaceo, alijsq; eiusmodi succurrendum erit. Cū verò pernicioſa humorum illuuiēs cor labefactet, & obterat, alexipharmaca in febre pestilenti tradita cōmodè exhibebuntur. Cæterū sedula debet esse cautio in eliciendis subdorib. qui quidem si subsistūt, repente è medio tollitur: si vberius effundantur, foetido sudore exoluitur eger. Quocirca in dignoscendis viribus pulsus tāquā certissimus testis est exacte perpendendus, qui si languidus apparer, exuperans sudoris profluuiū artis præsidijs compescendum venit. Aër enim re-

*Sudoris
nici cui*

frigerans industria apparandus, molliq̃ue veste contegendus erit æger, cuius sinistrę māmę epithema, & cataplasma ex rosis, sumach, rhoe: & palmulis comparatū ventri inferiori ad sistendam sudorum eruptionem ritē admouebuntur. Vbi verò sudor supprimitur, copiosioribus stragulis vtendum erit, calidior aër inducetur, somnus cōciliabitur, syrupi sudorē cientes exhibebuntur, & clysteres iniicientur. Non dissimili modo accidit in hac febre, vt in syncope ab Arabibus minuta dicta, in qua propter humorum tenuitatem & resolutionē periclitantur ægri. Ab hac etiam non multum differt febris cardiaca, cuius Celsus & Græci recentiores meminerunt. Quamobrem in hoc perpetuo incumbēdum est, vt ad motam manu carpo pulsus exploretur, viriumq̃ue robur certo perpendatur, & mediocri adsit sudorum profluuium. Vt hoc assequi liceat hoc morbo correpti in lecto continebuntur, pedes & manus quantum fieri potest ob sudorum suppressionē neutrquam iactabunt à noxijs animi affectibus arcebuntur, in spem prosperę valetudinis erigentur, gelatinis instaurantibus, & hordeatis fulcientur, si in ædiam propter virium infirmitatem ferre nō possunt, ptisana ad sedandā sitim vtentur, Celsus in cardiaca

co. af-

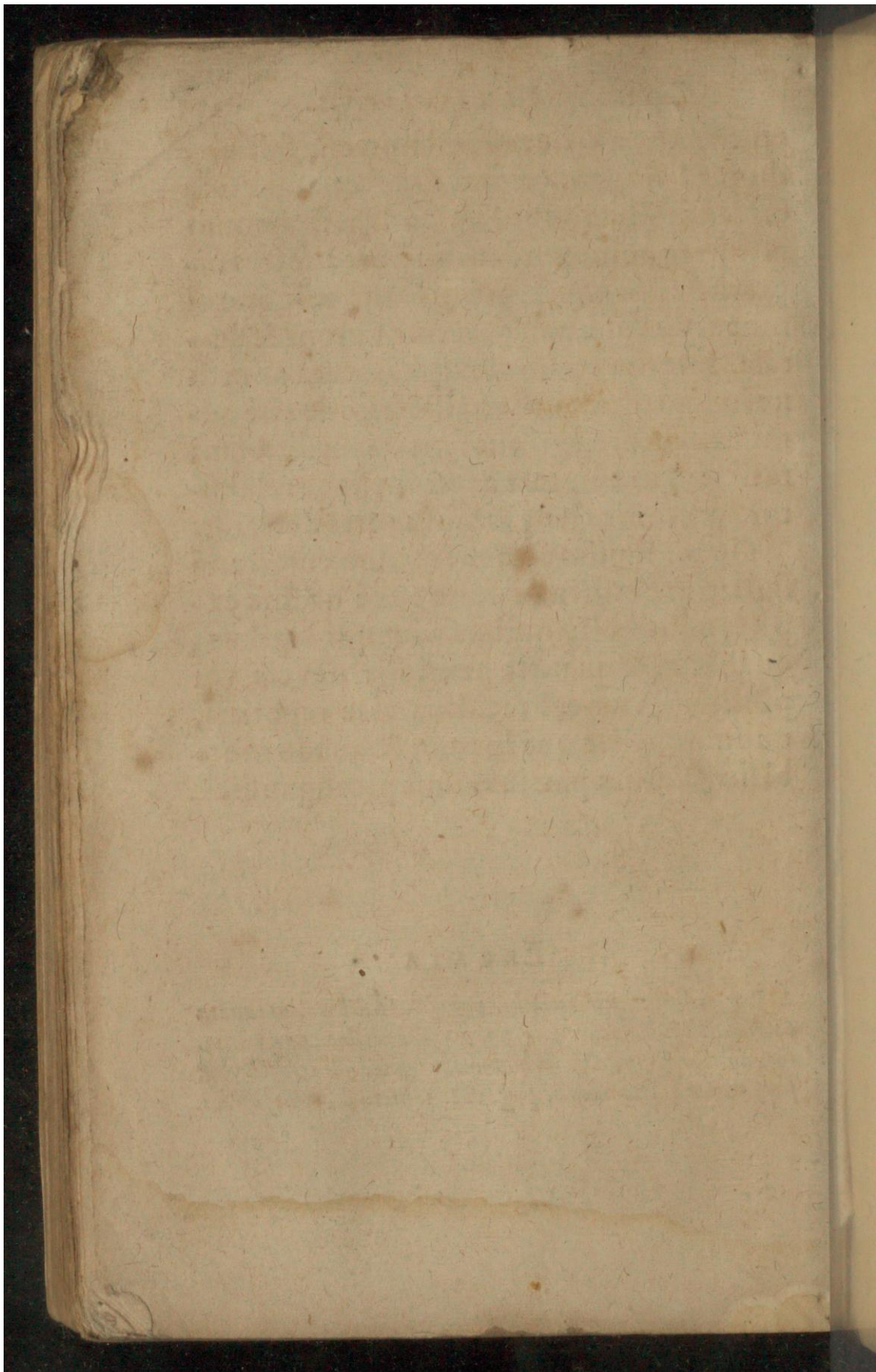
co affectu, nisi necesse est non esse festinandum ad vinum, censeat. Odores, qui à Grecis & Arabibus ad re sarciendam spirituum iacturam commendantur: huic affectui supra modum conferre poterunt, cuiusmodi sunt aqua rosarum, acetum, vinum & santala. Interim etiam alexipharmaca opportune instituantur: nisi equidē hęc dextre administrentur, ægri aut sunt deperditæ sanitatis, aut in eundem affectum sæpe relabuntur, vt cronica Anglorum apertè declarāt.

Quare methodicam febrium curationē sigilatim perstrinxi: nunc eodē ordine explicandum est, quibus viuendi legibus, qualibus, & quantis præfidijs, paucis, vel pluribus, vna vel recidiua vice repetitis, quomodo, per quē locum, & quādo morbi singularum partium sunt profligandi.

ERRATA

Pag. 13. lin. 23. pyrotechnia. pag. 46. 16. liberalius cenata post interiti vitabitur. pag. 77. 3. sphacelismo. pag. 82. 13. tenuans. pag. 87. 27. formabuntur pag. 98. 10. febresq; pag. 107. 24. chamædris. pag. 108. 1. hiera diacolocyntidos.

Complete
Bibliography, 2nd ed.